

മഹാഭാരതം - 37

മഹാഭാരതം 37

വ്യാസമഹർഷി

അധ്യായം 26 - 50

താളിലക്കം
2020

പേര്: മഹാഭാരതം 37

ഭാഷ: Malayalam

വിഭാഗം: മഹാകാവ്യം

രചന: വ്യാസമഹർഷി

പ്രസാധകർ: താളിളക്കം

ഡിസംബർ 2020

Layout Design: പ്രവീൺ വർമ്മ

Copyleft:

ലാടെക്കിൽ നിർമ്മിച്ചതാണിത്.
ഓൺലൈൻ വായനയ്ക്ക് വേണ്ടി.
ഉബുണ്ടു ഓപ്പറേറ്റിങ്ങ് സിസ്റ്റത്തിലൂടെ.
കുടപ്പാട്: വിക്സിപ്പീഡിയ.

അധ്യായം 26

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

ഇമം വിവസ്വതേ യോഗം പ്രോക്തവാൻ അഹം അവ്യയം
വിവസ്വാൻ മനവേ പ്രാഹ മനർ ഇക്ഷ്യാകവേ ിബ്രവിത്

2 ഏവം പരമ്പരാപ്രാപ്തം ഇമം രാജർഷയോ വിദുഃ
സ കാലേനേഹ മഹതാ യോഗോ നഷ്ടഃ പരന്തപ

3 സ ഏവായം മയാ തേ ിദ്യ യോഗഃ പ്രോക്തഃ പുരാതനഃ
ഭക്തോ ിസി മേ സഖാ ചേതി രഹസ്യം ഹ്യ് ഏതദ് ഉത്തമം

4 അർജുന ഉവാച

അപരം ഭവതോ ജന്മ പരം ജന്മ വിവസ്വതഃ
കഥം ഏതദ് വിജാനീയാം ത്വം ആദൗ പ്രോക്തവാൻ ഇതി

5 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

ബഹുദനീ മേ വ്യതിതാനി ജന്മാനി തവ ചാർജുന
താന്ത് അഹം വേദ സർവാണി ന ത്വം വേത്ഥ പരന്തപ

6 അജോ ിപി സന്ത് അവ്യയാത്മാ ഭൂതാനാം ഈശ്വരോ ിപി സൻ
പ്രകൃതിം സ്വാം അധിഷ്ഠായ സംഭവാമ്യ് ആത്മമായയാ

7 യദാ യദാ ഹി ധർമസ്യ ഗ്ലാനീർ ഭവതി ഭാരത
അഭ്യുത്ഥാനം അധർമസ്യ തദാത്മാനം സൃജാമ്യ് അഹം

8 പരിത്രാണായ സാധൂനാം വിനാശായ ച ദുഷ്കൃതാം
ധർമസംസ്ഥാപനാർഥായ സംഭവാമി യുഗേ യുഗേ

9 ജന്മ കർമ്മ ച മേ ദിവ്യം ഏവം യോ വേത്തി തത്ത്വതഃ
ത്യക്ത്വാ ദേഹം പുനർജന്മ നൈതി മാം ഏതി സോ ിർജുന

10 വീതരാഗഭയക്രോധാ മന്മയാ മാം ഉപാശ്രിതാഃ
ബഹവോ ജ്ഞാനതപസാ പൂതാ മദ്ഭാവം ആഗതാഃ

11 യേ യഥാ മാം പ്രപദ്യന്തേ താംസ് തഥൈവ ഭജാമ്യ് അഹം
മമ വർത്മാനവർതന്തേ മനുഷ്യാഃ പാർഥ സർവശഃ

12 കാക്ഷ്ണന്തഃ കർമ്മണാം സിദ്ധിം യജന്ത ഇഹ ദേവതാഃ
ക്ഷിപ്രം ഹി മാനുഷേ ലോകേ സിദ്ധിർ ഭവതി കർമ്മജാ

13 ചാതുർവർണ്യം മയാ സൃഷ്ടം ഗുണകർമ്മവിഭാഗശഃ
തസ്യ കർതാരം അപി മാം വിദ്ധ്യ് അകർതാരം അവ്യയം

14 ന മാം കർമാണി ലിഖന്തി ന മേ കർമ്മഫലേ സ്പഹാ
ഇതി മാം യോ ിഭിജാനാതി കർമ്മഭിർ ന സ ബധ്യതേ

15 ഏവം ജ്ഞാത്വാ കൃതം കർമ്മ പൂർവൈർ അപി മുമുക്ഷുഭിഃ

കരു കർമ്മൈവ തസ്സാത് ത്വം പൂർവൈഃ പൂർവതരം കൃതം
16 കിം കർമ്മ കിമകർമ്മേതി കവയോ fപ്യ് അത്ര മോഹിതാഃ
തത് തേ കർമ്മ പ്രവക്ഷ്യാമി യജ്ജ്ഞാത്യാ മോക്ഷ്യന്തേ fശുഭാത്
17 കർമ്മണോ ഹ്യ് അപി ബോദ്ധവ്യം ബോദ്ധവ്യം ച വികർമ്മണഃ
അകർമ്മണശ് ച ബോദ്ധവ്യം ഗഹനാ കർമ്മണോ ഗതിഃ
18 കർമ്മണ്യ് അകർമ്മ യഃ പശ്യേദ് അകർമ്മണി ച കർമ്മ യഃ
സ ബുദ്ധിമാൻ മനുഷ്യേഷു സ യുക്തഃ കൃത്യകർമ്മക്രൂത്
19 യസ്യ സർവേ സമാരംഭാഃ കാമസങ്കൽപവർജ്ജിതാഃ
ജ്ഞാനാഗ്നിദഗ്ധകർമാണം തം ആഹുഃ പണ്ഡിതം ബുധാഃ
20 ത്യക്ത്വാ കർമ്മഫലാസംഗം നിത്യതൃപ്തോ നിരാശ്രയഃ
കർമ്മണ്യ് അഭിപ്രവൃത്തോ fപി നൈവ കിം ചിത് കരോതി സഃ
21 നിരാശീർ യതചിത്താത്മാ ത്യക്തസർവപരിഗ്രഹഃ
ശാശിരം കേവലം കർമ്മ കർവൻ നാപ്തോതി കിരീബീഷം
22 യദുച്ഛാലാഭസേതുഷ്ചോ ദ്വന്ദ്വാതീതോ വിമത്സരഃ
സമഃ സിദ്ധാവ് അസിദ്ധൗ ച കൃത്യാപി ന നിബധ്യതേ
23 ഗതസംഗസ്യ മൂക്തസ്യ ജ്ഞാനാവസ്ഥിതചേതസഃ
യജ്ഞായാചരതഃ കർമ്മ സമഗ്രം പ്രവിലീയതേ
24 ബ്രഹ്മാർപണം ബ്രഹ്മ ഹവിർ ബ്രഹ്മാഗൗ ബ്രഹ്മണാ ഹൃതം
ബ്രഹ്മൈവ തേന ഗതവ്യം ബ്രഹ്മകർമ്മസമാധിനാ
25 ദൈവം ഏവാപരേ യജ്ഞം യോഗിനഃ പര്യുപാസതേ
ബ്രഹ്മാഗ്നാവ് അപരേ യജ്ഞം യജ്ഞൈവൈവോപജ്ജഹ്വതി
26 ശ്രോത്രാദീനീന്ദ്രിയാണ്യ് അന്യേ സംയമാഗ്നിഷു ജ്ജഹ്വതി
ശബ്ദാദീൻ വിഷയാൻ അന്യ ഇന്ദ്രിയാഗ്നിഷു ജ്ജഹ്വതി
27 സർവാണീന്ദ്രിയകർമാണി പ്രാണകർമാണി ചാപരേ
ആത്മസംയമയോഗാഗൗ ജ്ജഹ്വതി ജ്ഞാനദീപിതേ
28 ദ്രവ്യയജ്ഞാസ് തപോയജ്ഞാ യോഗയജ്ഞാസ് തഥാപരേ
സ്വാധ്യായജ്ഞാനയജ്ഞാശ് ച യതയഃ സംശിതവ്രതാഃ
29 അപാനേ ജ്ജഹ്വതി പ്രാണം പ്രാണേ fപാനം തഥാപരേ
പ്രാണാപാനഗതീ രുദ്ധ്വാ പ്രാണായാമപരായണാഃ
30 അപരേ നിയതാഹാരാഃ പ്രാണാൻ പ്രാണേഷു ജ്ജഹ്വതി
സർവേ fപ്യ് ഏതേ യജ്ഞവിദോ യജ്ഞക്ഷപിതകർമ്മഷാഃ
31 യജ്ഞശിഷ്യാമൃതഭുജോ യാന്തി ബ്രഹ്മ സനാതനം
നായം ലോകോ fസ്ത്വ് അയജ്ഞസ്യ കതോ fന്യഃ കരുസത്തമ

32 ഏവം ബഹുവിധാ യജ്ഞാ വിതതാ ബ്രഹ്മണോ മുഖേ
കർമ്മജാൻ വിദ്ധി താൻ സർവാൻ ഏവം ജ്ഞാത്യാ വിമോക്ഷ്യസേ
33 ശ്രോയാൻ ദ്രവ്യമയാദ് യജ്ഞാജ് ജ്ഞാനയജ്ഞഃ പരന്തപ
സർവം കർമാഖിലം പാർഥ ജ്ഞാനേ പരിസമാപ്യതേ
34 തദ് വിദ്ധി പ്രണിപാതേന പരിപ്രശ്നേന സേവയാ
ഉപദേക്ഷ്യന്തി തേ ജ്ഞാനം ജ്ഞാനിനസ് തത്ത്വദർശിനഃ
35 യജ് ജ്ഞാത്യാ ന പുനർ മോഹം ഏവം യാസ്യസി പാണ്ഡവ
യേന ഭൂതാന്യ് അശേഷേണ ദ്രക്ഷ്യന്ത്യ് ആത്മന്ത്യ് അഥോ മയി
36 അപി ചേദ് അസി പാപേഭ്യഃ സർവേഭ്യഃ പാപകൃത്തമഃ
സർവം ജ്ഞാനപ്ലവേനൈവ വൃജിനം സന്തരിഷ്യസി
37 യഥൈധാംസി സമീഭോ ഽഗ്നിർ ഭസ്മസാത് കരുതേ ഽർജുന
ജ്ഞാനാഗ്നിഃ സർവകർമാണി ഭസ്മസാത് കരുതേ തഥാ
38 ന ഹി ജ്ഞാനേന സദൃശം പവിത്രം ഇഹ വിദ്യതേ
തത് സ്വയം യോഗസംസിദ്ധഃ കാലേനാത്മനി വിന്ദതി
39 ശ്രദ്ധാവാൻല ലഭതേ ജ്ഞാനം തത്പരഃ സംയതേന്ദ്രിയഃ
ജ്ഞാനം ലബ്ധ്വാ പരാം ശാന്തിം അചിരേണാധിഗച്ഛതി
40 അജ്ഞാത് ചാശ്രദധാനസ് ച സംശയാത്മാ വിനശ്യതി
നായം ലോകോ ഽസ്തി ന പരോ ന സുഖം സംശയാത്മനഃ
41 യോഗസംന്യസ്തുകർമാണം ജ്ഞാനസഞ്ചിന്നസംശയം
ആത്മവന്തം ന കർമാണി നിബധ്ന്തി ധനഞ്ജയ
42 തസ്മാദ് അജ്ഞാനസംഭ്രതം ഹൃത്സ്ഥം ജ്ഞാനാസിനാത്മനഃ
ഛരിന്ത്യേനം സംശയം യോഗം ആതിഷ്ഠോത്തിഷ്ഠ ഭാരത

അധ്യായം 27

1 അർജുന ഉവാച

സംന്യാസം കർമ്മണാം കൃഷ്ണ പുനർ യോഗം ച ശംസസി
യച് ശ്രേയ ഏതയോർ ഏകം തൻ മേ ബ്രൂഹി സുനിശ്ചിതം

2 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

സംന്യാസഃ കർമ്മയോഗശ് ച നിഃശ്രേയസകരാവ് ഉഭൗ
തയോസ് തു കർമ്മസംന്യാസാത് കർമ്മയോഗോ വിശിഷ്യതേ

3 ജേന്തയഃ സ നിത്യസംന്യാസീ യോ ന ദ്വേഷ്ടി ന കാക്ഷതി
നിർദ്വന്ദ്വോ ഹി മഹാബാഹോ സുഖം ബന്ധാത് പ്രമുച്യതേ

4 സാംഖ്യയോഗൗ പൃഥഗ് ബാലഃ പ്രവദന്തി ന പണ്ഡിതാഃ
ഏകം അപ്യ് ആസ്ഥിതഃ സമ്യഗ് ഉഭയോർ വിന്ദതേ ഫലം

5 യത് സാംഖ്യഃ പ്രാപ്യതേ സ്ഥാനം തദ് യോഗൈർ അപി ഗമ്യതേ
ഏകം സാംഖ്യം ച യോഗം ച യഃ പശ്യതി സ പശ്യതി

6 സംന്യാസസ് തു മഹാബാഹോ ദുഃഖം ആപ്തം അയോഗതഃ
യോഗയുക്തോ മുനിർ ബ്രഹ്മ നചിരേണാധിഗച്ഛതി

7 യോഗയുക്തോ വിശുദ്ധാത്മാ വിജിതാത്മാ ജിതേന്ദ്രിയഃ
സർവഭൂതാത്മഭൂതാത്മാ കർവന് അപി ന ലിപ്യതേ

8 നൈവ കിം ചിത് കരോമീതി യുക്തോ മന്വേത തത്ത്വവിത്
പശ്യത് ശൃണ്വൻ സ്പൃശത് ജിലേന് അശ്നൻ ഗച്ഛൻ സ്വപത് ശ്വസൻ

9 പ്രലപൻ വിസ്മജൻ ഗൃഹ്ണന് ഉന്മിഷൻ നിമിഷന് അപി
ഇന്ദ്രിയാണീന്ദ്രിയാർഥേഷു വർത്തന് ഇതി ധാരയൻ

10 ബ്രഹ്മണ്യ് ആധായ കർമാണി സംഗം തൃശ്യാ കരോതി യഃ
ലിപ്യതേ ന സ പാപേന പദ്മപത്രം ഇവാംഭസോ

11 കായേന മനസാ ബുദ്ധ്യാ കേവലൈർ ഇന്ദ്രിയൈർ അപി
യോഗിനഃ കർമ്മ കർവന്തി സംഗം തൃശ്യാത്മശുദ്ധയേ

12 യുക്തഃ കർമ്മഫലം തൃശ്യാ ശാന്തിം ആപ്നോതി നൈഷ്ഠികീം
അയുക്തഃ കാമകാരേണ ഫലേ സക്തോ നിബധ്യതേ

13 സർവകർമാണി മനസാ സംന്യസ്യാന്തേ സുഖം വശീ
നവദ്വാരേ പുരേ ദേഹീ നൈവ കർവൻ ന കാരയൻ

14 ന കർതൃത്വം ന കർമാണി ലോകസ്യ സൃജതി പ്രഭഃ
ന കർമ്മഫലസംയോഗം സ്വഭാവസ് തു പ്രവർത്തതേ

15 നാദത്തേ കസ്യ ചിത് പാപം ന ചൈവ സുകൃതം വിഭഃ
അജ്ഞാനേനാവൃതം ജ്ഞാനം തേന മുഹ്യന്തി ജന്തവഃ

16 ജ്ഞാനേന തു തദ് അജ്ഞാനം യേഷാം നാശിതം ആത്മനഃ
 തേഷാം ആദിത്യവജ് ജ്ഞാനം പ്രകാശയതി തത്പരം
 17 തദ്ബുദ്ധയസ് തദാത്മാനസ് തന്നിഷ്ടാസ് തത്പരായണാഃ
 ഗച്ഛന്ത്യ് അപുനരാവൃത്തിം ജ്ഞാനനിർധൃതകൽമഷാഃ
 18 വിദ്യാവിനയസമ്പന്നേ ബ്രാഹ്മണേ ഗവി ഹസ്തിനി
 ശൂനി ചൈവ ശ്വപാകേ ച പണ്ഡിതാഃ സമദർശിനഃ
 19 ഇഹൈവ തൈർ ജിതഃ സർഗോ യേഷാം സാമ്യേ സ്ഥിതം മനഃ
 നിർഭോഷം ഹി സമം ബ്രഹ്മ തസ്മാദ് ബ്രഹ്മണി തേ സ്ഥിതാഃ
 20 ന പ്രഹൃഷ്യേത് പ്രിയം പ്രാപ്യ നോദിജേത് പ്രാപ്യ ചാപ്രിയം
 സ്ഥിരബുദ്ധിർ അസംമൂഢോ ബ്രഹ്മവിദ് ബ്രഹ്മണി സ്ഥിതഃ
 21 ബാഹ്യസ്മർശേഷ് അസക്താത്മാ വിന്ദത്യ് ആത്മനി യത് സുഖം
 സ ബ്രഹ്മയോഗയുക്താത്മാ സുഖം അക്ഷയം അശ്നതേ
 22 യേ ഹി സംസ്സർശജാ ഭോഗാ ദുഃഖയോനയ ഏവ തേ
 ആദ്യന്തവന്തഃ കൗന്തേയ ന തേഷു രമതേ ബുധഃ
 23 ശക്ലോതീഹൈവ യഃ സോഢ്യം പ്രാക് ശരീരവിമോക്ഷണാത്
 കാമക്രോധോദ്ഭവം വേഗം സ യുക്തഃ സ സുഖീ നരഃ
 24 യോ ിന്തഃസുഖോ ിന്തരാദാമസ് തഥാന്തർജ്ജ്യോതിർ ഏവ യഃ
 സ യോഗീ ബ്രഹ്മനിർവാണം ബ്രഹ്മഭൂതോ ിധിഗച്ഛതി
 25 ലഭന്തേ ബ്രഹ്മനിർവാണം ലൃഷയഃ ക്ഷിണകൽമഷാഃ
 ചിന്നദ്വൈധാ യതാത്മാനഃ സർവഭൂതഹിതേ രതാഃ
 26 കാമക്രോധവിയുക്താനാം യതീനാം യതചേതസാം
 അഭിതോ ബ്രഹ്മനിർവാണം വർതതേ വിദിതാത്മനാം
 27 സ്മർശാൻ കൃത്യാ ബഹിർ ബാഹ്യാംഗ് ചക്ഷുശ് ചൈവാന്തരേ ഭൂവോഃ
 പ്രാണാപാനൗ സമൗ കൃത്യാ നാസാഭ്യന്തരചാരിണൗ
 28 യതേന്ദ്രിയമനോബുദ്ധിർ മുനിർ മോക്ഷപരായണഃ
 വിഗതേഷ്ടായേക്രോധോ യഃ സദാ മുക്ത ഏവ സഃ
 29 ഭോക്താരം യജ്ഞതപസാം സർവലോകമഹേശ്വരം
 5 സുഹൃദം സർവഭൂതാനാം ജ്ഞാത്യാ മാം ശാന്തിം ലുപ്സതി

അധ്യായം 28

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

അനാശ്രിതഃ കർമ്മഫലം കാര്യം കർമ്മ കരോതി യഃ
സ സംന്യാസീ ച യോഗീ ച ന നിരഗീർ ന ചാക്രിയഃ
2 യം സംന്യാസം ഇതി പ്രാഹുർ യോഗം തം വിധി പാണ്ഡവ
ന ഹ്യ് അസംന്യസ്തസങ്കൽപോ യോഗീ ഭവതി കശ് ചന
3 ആരുടെക്ഷേമർ മൂനേർ യോഗം കർമ്മ കാരണം ഉച്യതേ
യോഗാഭ്രൂഢസ്യ തസ്യൈവ ശമഃ കാരണം ഉച്യതേ
4 യദാ ഹി നേന്ദ്രിയാർഥേഷു ന കർമ്മസ്വ് അനഷജ്ജതേ
സർവസങ്കൽപസംന്യാസീ യോഗാഭ്രൂഢസ് തദോച്യതേ
5 ഉലഭേദ് ആത്മനാത്മാനം നാത്മാനം അവസാദയേത്
ആത്മൈവ ഹ്യ് ആത്മനോ ബന്ധുർ ആത്മൈവ രിപുർ ആത്മനഃ
6 ബന്ധുർ ആത്മാത്മനസ് തസ്യ യേനാത്മൈവാത്മനാ ജിതഃ
അനാത്മനസ് തു ശത്രുത്യേ വർത്തൈവൈവ ശത്രുവത്
7 ജിതാത്മനഃ പ്രശാന്തസ്യ പരമാത്മാ സമാഹിതഃ
ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖേഷു തഥാ മാനാപമാനയോഃ
8 ജ്ഞാനവിജ്ഞാനതൃപ്താത്മാ കൂടസ്ഥോ വിജിതേന്ദ്രിയഃ
യുക്ത ഇത്യ് ഉച്യതേ യോഗീ സമലോഷ്ടാശ്ലകാഞ്ചനഃ
9 സുഹൃന്ദിത്രാര്യദാസീനമധ്യസ്ഥദേവേഷുബന്ധുഷു
സാധുഷ്വ് അപി ച പാപേഷു സമബുധിർ വിശിഷ്യതേ
10 യോഗീ യുജ്ജിത സതതം ആത്മാനം റഹസി സ്ഥിതഃ
ഏകാകീ യതചിത്താത്മാ നിരാശീർ അപരിഗ്രഹഃ
11 ശുചൗ ദേശേ പ്രതിഷ്ഠാപ്യ സ്ഥിരം ആസനം ആത്മനഃ
നാത്യച്ഛിതം നാതിനീചം ചൈലാജിനകശോത്തരം
12 തത്രൈകാഗ്രം മനഃ കൃത്യാ യതചിത്തേന്ദ്രിയക്രിയഃ
ഉപവിശ്യാസനേ യുജ്ജ്യാദ് യോഗം ആത്മവിശുദ്ധയേ
13 സമം കായശിരോഗ്രീവം ധാരയന് അചലം സ്ഥിരഃ
സന്ദ്രേക്ഷ്യ നാസികാഗ്രം സ്വം ദിശശ് ചാനവലോകയൻ
14 പ്രശാന്താത്മാ വിഗതഭീർ ബ്രഹ്മചാരിവ്രതേ സ്ഥിതഃ
മനഃ സംയമ്യ മച്ചിത്തോ യുക്ത ആസീത മത്പരഃ
15 യുജ്ജന് ഏവം സദാത്മാനം യോഗീ നിയതമാനസഃ
ശാന്തിം നിർവാണപരമാം മത്സംസ്ഥാം അധിഗച്ഛതി
16 നാത്യശ്ലതസ് തു യോഗോ fസ്തി ന ചൈകാന്തം അനശ്ലതഃ

ന ചാതിസ്വപ്നശീലസ്യ ജാഗ്രതോ നൈവ ചാർജ്ജന
 17 യുക്താഹാരവിഹാരസ്യ യുക്തചേഷ്ടസ്യ കർമ്മസ്യ
 യുക്തസ്വപ്നാവബോധസ്യ യോഗോ ഭവതി ദുഃഖഹാ
 18 യദാ വിനിയതം ചിത്തം ആത്മന്ത് ഏവാവതിഷ്ഠതേ
 നിഃസ്വഹഃ സർവകാമേഭ്യോ യുക്ത ഇത്യ് ഉച്യതേ തദാ
 19 യഥാ ദീപോ നിവാതസ്മോ നേംഗതേ സോപമാ സൃതാ
 യോഗിനോ യതചിത്തസ്യ യുജ്ജതോ യോഗം ആത്മനഃ
 20 യത്രോപരമതേ ചിത്തം നിരജം യോഗസേവയാ
 യത്ര ചൈവാത്മനാത്മാനം പശ്യന് ആത്മനി ഇഷ്യതി
 21 സുഖം ആത്യന്തികം യത് തദ് ബുദ്ധിഗ്രാഹ്യം അതീന്ദ്രിയം
 വേത്തി യത്ര ന ചൈവായം സ്ഥിതശ് ചലതി തത്ത്വതഃ
 22 യം ലബ്ധ്യാ ചാപരം ലാഭം മന്യതേ നാധികം തതഃ
 യസ്തിൻ സ്ഥിതോ ന ദുഃഖേന ഗുരൂണാപി വിചാല്യതേ
 23 തം വിദ്യാദ് ദുഃഖസംയോഗവിയോഗം യോഗസഞ്ജ്ഞിതം
 സ നിശ്ചയേന യോക്തവ്യോ യോഗോ ിനിർവിണ്ണചേതസാ
 24 സങ്കൽപപ്രഭവാൻ കാമാംസ് ത്യക്ത്വാ സർവാൻ അശേഷതഃ
 മനസൈവേന്ദ്രിയഗ്രാമം വിനിയമ്യ സമന്തതഃ
 25 ശന്നൈഃ ശന്നൈർ ഉപരമേദ് ബുദ്ധ്യാ ധൃതിഗൃഹിതയാ
 ആത്മസംസ്ഥം മനഃ കൃത്വാ ന കിം ചിദ് അപി ചിന്തയേത്
 26 യതോ യതോ നിശ്ചരതി മനശ് ചഞ്ചലം അസ്ഥിരം
 തതസ് തതോ നിയമ്യൈതദ് ആത്മന്ത് ഏവ വശം നയേത്
 27 പ്രശാന്തമനസം ഹ്യ് ഏനം യോഗിനം സുഖം ഉത്തമം
 ഉപൈതി ശാന്തരജസം ബ്രഹ്മഭൂതം അകൽമഷം
 28 യുജ്ജന്ത് ഏവം സദാത്മാനം യോഗീ വിഗതകൽമഷഃ
 സുഖേന ബ്രഹ്മസംസ്കർശം അത്യന്തം സുഖം അശ്ലതേ
 29 സർവഭൂതസ്ഥം ആത്മാനം സർവഭൂതാനി ചാത്മനി
 ഊക്ഷതേ യോഗയുക്താത്മാ സർവത്ര സമദർശനഃ
 30 യോ മാം പശ്യതി സർവത്ര സർവം ച മയി പശ്യതി
 തസ്യാഹം ന പ്രണശ്യാമി സ ച മേ ന പ്രണശ്യതി
 31 സർവഭൂതസ്ഥിതം യോ മാം ഭജത്യ് ഏകത്വം ആസ്ഥിതഃ
 സർവഥാ വർതമാനോ ിപി സ യോഗീ മയി വർതതേ
 32 ആത്മാപമ്യേന സർവത്ര സമം പശ്യതി യോ ിർജ്ജന
 സുഖം വാ യദി വാ ദുഃഖം സ യോഗീ പരമോ മതഃ

33 അർജ്ജുന ഉവാച

യോ ധൃതം യോഗസ് ത്വയാ പ്രോക്തഃ സാമ്യേന മധുസൂദന
ഏതസ്യാഹം ന പശ്യാമി ചഞ്ചലത്വാത് സ്ഥിതിം സ്ഥിരാം

34 ചഞ്ചലം ഹി മനഃ കൃഷ്ണ പ്രമാമി ബലവദ് ദൃഢം
തസ്യാഹം നിഗ്രഹം മന്യേ വായോർ ഇവ സുദൃഷ്ട്വരം

35 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

അസംശയം മഹാബാഹോ മനോ ദുർണിഗ്രഹം ചലം
അഭ്യാസേന തു കൗന്തേയ വൈരാഗ്യേണ ച ഗൃഹ്യതേ

36 അസംയതാത്മനാ യോഗോ ദൃഷ്ട്വാപ ഇതി മേ മതിഃ
വശ്യാത്മനാ തു യതതാ ശക്യോ ധ്യാപ്തം ഉപായതഃ

37 അർജ്ജുന ഉവാച

അയതിഃ ശ്രദ്ധയോപേതോ യോഗാച് ചലിതമാനസഃ
അപ്രാപ്യ യോഗസംസിദ്ധിം കാം ഗതിം കൃഷ്ണ ഗച്ഛതി

38 കച് ചിൻ നോഭയവിദ്രവ്യശ് ഛിന്നാഭ്രം ഇവ നശ്യതി
അപ്രതിഷ്ഠോ മഹാബാഹോ വിമൂഢഃ ബ്രഹ്മണഃ പഥി

39 ഏതൻ മേ സംശയം കൃഷ്ണ ചേരത്തും അർഹസ്യ് അശേഷതഃ
ത്വദന്യഃ സംശയസ്യാസ്യ ചേരത്താ ന ഹ്യ് ഉപപദ്യതേ

40 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

പാർഥ നൈവേഹ നാമുത്ര വിനാശസ് തസ്യ വിദ്യതേ
ന ഹി കല്യാണകൃത് കശ് ചിദ് ദുർഗതിം താത ഗച്ഛതി

41 പ്രാപ്യ പുണ്യകൃതാം ലോകാൻ ഉഷിത്വാ ശാശ്വതീഃ സമാഃ
ശ്രചിനാം ശ്രീമതാം ഗേഹേ യോഗദ്രഷ്ട്വോ ധ്വജായതേ

42 അഥ വാ യോഗിനാം ഏവ കലേ ഭവതി ധീമതാം
ഏതദ് ധി ദുർലഭതരം ലോകേ ജന്മ യദ് ഈദൃശം

43 തത്ര തം ബുദ്ധിസംയോഗം ലഭതേ പൗർവഭേദനികം
യതതേ ച തതോ ഭൂയഃ സംസിദ്ധൗ കരുനന്ദന

44 പൂർവാഭ്യാസേന തേനൈവ ഹ്രിയതേ ഹ്യ് അവശോ ധ്വപി സഃ
ജിജ്ഞാസുർ അപി യോഗസ്യ ശബ്ദബ്രഹ്മാതിവർത്തതേ

45 പ്രയത്നാദ് യതമാനസ് തു യോഗീ സംശ്രദ്ധകീർത്തിഷഃ
അനേകജന്മസംസിദ്ധസ് തതോ യാതി പരാം ഗതിം

46 തപസ്വിഭ്യോ ധ്വധികോ യോഗീ ജ്ഞാനിഭ്യോ ധ്വപി മതോ ധ്വധികഃ
കർമ്മിഭ്യശ് ചാധികോ യോഗീ തസ്യാദ് യോഗീ ഭവാർജ്ജുന

47 യോഗിനാം അപി സർവേഷാം മദ്ഗതേനാന്തരാത്മനാ

ശ്രദ്ധാവാൻ ഭജതേ യോ മാം സ മേ യുക്തതമോ മതഃ

അധ്യായം 29

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

മയ്യ് ആസക്തമനാഃ പാർഥ യോഗം യുജ്ജൻ മദാശ്രയഃ
അസംശയം സമഗ്രം മാം യഥാ ജ്ഞാസ്യസി തച് ഛൂണ
2 ജ്ഞാനം തേ ഹിംസവിജ്ഞാനം ഇദം വക്ഷ്യാമ്യ് അശേഷതഃ
യജ് ജ്ഞാത്യാ നേഹ ഭൂയോ ഹിന്യജ് ജ്ഞാതവ്യം അവശിഷ്യതേ
3 മനുഷ്യാണാം സഹസ്രേഷു കശ് ചിദ് യതതി സിദ്ധയേ
യതതാം അപി സിദ്ധാനാം കശ് ചിൻ മാം വേന്തി തത്പതഃ
4 ഭൂമിർ ആപോ ഹിനലോ വായുഃ ഖം മനോ ബുദ്ധിർ ഏവ ച
അഹങ്കാര ഇതീയം മേ ഭിന്നാ പ്രകൃതിർ അഷ്ടധാ
5 അപരേയം ഇതസ് ത് അന്യാം പ്രകൃതിം വിദ്ധി മേ പരാം
ജീവഭൂതാം മഹാബാഹോ യയേദം ധാര്യതേ ജഗത്
6 ഏതദ്യോനീനി ഭൂതാനി സർവാണീത്യ് ഉപധാരയ
അഹം കൃത്സ്സ്യ ജഗതഃ പ്രഭവഃ പ്രലയസ് തഥാ
7 മത്തഃ പരതരം നാനൃത് കിം ചിദ് അസ്തി ധനഞ്ജയ
മയി സർവം ഇദം പ്രോതം സൂത്രേ മണിഗണാ ഇവ
8 രസോ ഹിംസ അസ്തി കൗന്തേയ പ്രഭാസ്തി ശശിസൂര്യയോഃ
പ്രണവഃ സർവവേദേഷു ശബ്ദഃ ഖേ പൗരൂഷം നൃഷ്യ
9 പുണ്യോ ഗന്ധഃ പൃഥിവ്യാം ച തേജശ് ചാസ്തി വിഭാവസൗ
ജീവനം സർവഭൂതേഷു തപശ് ചാസ്തി തപസ്യിഷ്യ
10 ബീജം മാം സർവഭൂതാനാം വിദ്ധി പാർഥ സനാതനം
ബുദ്ധിർ ബുദ്ധിമതാം അസ്തി തേജസ് തേജസ്വിനാം അഹം
11 ബലം ബലവതാം ചാഹം കാമരാഗവിവർജിതം
ധർമാവിരുദ്ധോ ഭൂതേഷു കാമോ ഹിന്യ ഭരതർഷഭ
12 യേ ചൈവ സാത്തപിക്വ ഭാവോ രാജസാസ് താമസാശ് ച യേ
മത്ത ഏവേതി താൻ വിദ്ധി ന ത് അഹം തേഷു തേ മയി
13 ത്രിഭിർ ഗുണമയൈർ ഭാവൈർ ഏഭിഃ സർവം ഇദം ജഗത്
മോഹിതം നാഭിജാനാതി മാം ഏഭ്യഃ പരം അവ്യയം
14 ദൈവീ ഹ്യ് ഏഷാ ഗുണമയി മമ മായാ ദുരത്യയാ
മാം ഏവ യേ പ്രപദ്യന്തേ മായാം ഏതാം തരന്തി തേ
15 ന മാം ദുഷ്ടതിനോ മൃഗഃ പ്രപദ്യന്തേ നരാധമാഃ
മായയാപഹൃതജ്ഞാനാ ആസുരം ഭാവം ആശ്രിതാഃ
16 ചതുർവിധാ ഭജന്തേ മാം ജനാഃ സുകൃതിനോ ഹിജ്ജന

ആർതോ ജിജ്ഞാസുർ അർഥാർഥി ജ്ഞാനീ ച ഭരതർഷഭ
 17 തേഷാം ജ്ഞാനീ നിത്യയുക്ത ഏകഭക്തിർ വിശിഷ്യതേ
 പ്രിയോ ഹി ജ്ഞാനീനോ *f*ത്യർഥം അഹം സ ച മമ പ്രിയഃ
 18 ഉദാരാഃ സർവ ഏവൈതേ ജ്ഞാനീ ത്വ് ആത്മൈവ മേ മതം
 ആസ്ഥിതഃ സ ഹി യുക്താത്മാ മാം ഏവാനുത്തമാം ഗതിം
 19 ബഹുനാം ജന്മനാം അന്തേ ജ്ഞാനവാൻ മാം പ്രപദ്യതേ
 വാസുദേവഃ സർവം ഇതി സ മഹാത്മാ സുദുർലഭഃ
 20 കാമൈസ് തൈസ് തൈർ ഹൃതജ്ഞാനാഃ പ്രപദ്യന്തേ *f*ന്യദേവതാഃ
 തം തം നിയമം ആസ്ഥായ പ്രകൃത്യാ നിയതാഃ സ്വയാ
 21 യോ യോ യാം യാം തനം ഭക്തഃ ശ്രദ്ധയാർചിതും ഇച്ഛതി
 തസ്യ തസ്യചലാം ശ്രദ്ധാം താം ഏവ വിദധാമ്യ് അഹം
 22 സ തയാ ശ്രദ്ധയാ യുക്തസ് തസ്യ രാധനം ഇഹതേ
 ലഭതേ ച തതഃ കാമാൻ മയൈവ വിഹിതാൻ ഹി താൻ
 23 അന്തവത് തു ഫലം തേഷാം തദ് ഭവത്യ് അൽപമേധസാം
 ദേവൻ ദേവയജ്ഞോ യാന്തി മദ്ഭക്താ യാന്തി മാം അപി
 24 അവ്യക്തം വ്യക്തിം ആപന്നം മന്യന്തേ മാം അബുദ്ധയഃ
 പരം ഭാവം അജാനന്തോ മമാവ്യയം അനുത്തമം
 25 നാഹം പ്രകാശഃ സർവസ്യ യോഗമായാസമാവൃതഃ
 മൂഢോ *f*യം നാഭിജാനാതി ലോകോ മാം അജം അവ്യയം
 26 വേദാഹം സമതീതാനി വർതമാനാനി ചാർജ്ജന
 ഭവിഷ്യാണി ച ഭൂതാനി മാം തു വേദ ന കശ് ചന
 27 ഇച്ഛാദ്വേഷസമുത്ഥേന ദ്വന്ദ്വമോഹേന ഭാരത
 സർവഭൂതാനി സംമോഹം സർഗേ യാന്തി പരന്തപ
 28 യേഷാം ത്വ് അന്തഗതം പാപം ജനാനാം പുണ്യകർമ്മണാം
 തേ ദ്വന്ദ്വമോഹനിർമുക്താ ഭജന്തേ മാം ദ്രവപ്രതാഃ
 29 ജരാമരണമോക്ഷായ മാം ആശ്രിത്യ യതന്തി യേ
 തേ ബ്രഹ്മ തദ് വിദ്ഃ കൃത്സം അധ്യാതമം കർമ്മ ചാഖിലം
 30 സാധിഭൂതാധിദൈവം മാം സാധിയജ്ഞം ച യേ വിദ്ഃ
 പ്രയാണകാലേ *f*പി ച മാം തേ വിദുർ യുക്തചേതസഃ

അധ്യായം 30

1 അർജ്ജുന ഉവാച

കിം തദ് ബ്രഹ്മ കിം അധ്യാത്മം കിം കർമ്മ പുരുഷോത്തമ
അധിഭൂതം ച കിം പ്രോക്തം അധിദൈവം കിം ഉച്യതേ

2 അധിയജ്ഞഃ കഥം കോ ിത്ര ദേഹേ ിസ്മിൻ മധുസൂദന
പ്രയാണകാലേ ച കഥം ജ്ഞേയോ ിസി നിയതാത്മഭിഃ

3 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

അക്ഷരം ബ്രഹ്മ പരമം സ്വഭാവോ ിധ്യാത്മം ഉച്യതേ
ഭൂതഭാവോദ്ഭവകരോ വിസർഗഃ കർമ്മസഞ്ജ്ഞിതഃ

4 അധിഭൂതം ക്ഷരോ ഭാവഃ പുരുഷശ് ചാധിദൈവതം
അധിയജ്ഞോ ിഹം ഏവാത്ര ദേഹേ ദേഹഭൂതാം വര

5 അന്തകാലേ ച മാം ഏവ സ്മരൻ മുക്ത്യാ കലേവരം
യഃ പ്രയാതി സ മദ്ഭാവം യാതി നാസ്ത്വ് അത്ര സംശയഃ

6 യം യം വാപി സ്മരൻ ഭാവം ത്യജത്യ് അന്തേ കലേവരം
തം തം ഏവൈതി കൗന്തേയ സദാ തദ്ഭാവഭാവിതഃ

7 തസ്സാത് സർവേഷു കാലേഷു മാം അനുസ്മര യുധ്യ ച
മയ്ത് അർഹിതമനോബുദ്ധിർ മാം ഏവൈഷ്യസ്ത് അസംശയഃ

8 അഭ്യാസയോഗയുക്തേന ചേതസാ നാനൃഗാമിനാ
പരമം പുരുഷം ദിവ്യം യാതി പാർഥാനുചിന്തയൻ

9 കവിം പുരാണം അനുശാസിതാരം; അണോർ അണീയാംസം അനുസ്മരേദ് യഃ
സർവസ്യ ധാതാരം അചിന്ത്യരൂപം; ആദിത്യവർണം തമസഃ പരസ്സാത്

10 പ്രയാണകാലേ മനസാചലേന; ഭക്ത്യാ യുക്തോ യോഗബലേന ചൈവ
ഭൂവോർ മധ്യേ പ്രാണം ആവേശ്യ സമ്യക്; സ തം പരം പുരുഷം ഉപൈതി
ദിവ്യം

11 യദ് അക്ഷരം വേദവിദോ വദന്തി; വിശന്തി യദ് യതയോ വീതരാഗഃ
യദ് ഇച്ഛന്തോ ബ്രഹ്മചര്യം ചരന്തി; തത് തേ പദം സംഗ്രഹേണ പ്രവക്ഷ്യ

12 സർവദാരാണി സംയമ്യ മനോ ഹൃദി നിത്യ്യ ച
മൂർധ്വ് ആധായാത്മനഃ പ്രാണം ആസ്ഥിതോ യോഗധാരണാം

13 ഓം ഇത്യ് ഏകാക്ഷരം ബ്രഹ്മ വ്യാഹരൻ മാം അനുസ്മരൻ
യഃ പ്രയാതി ത്യജൻ ദേഹം സ യാതി പരമാം ഗതിം

14 അനന്യചേതഃ സതതം യോ മാം സ്മരതി നിത്യഃ
തസ്യാഹം സുലഭഃ പാർഥ നിത്യയുക്തസ്യ യോഗിനഃ

15 മാം ഉപേത്യ പുനർജന്മ ദുഃഖാലയം അശാശ്യാതം

നാപ്ലവന്തി മഹാത്മാനഃ സംസിദ്ധിം പരമാം ഗതാഃ
 16 ആ ബ്രഹ്മഭവനാൽ ലോകാഃ പുനരാവർതിനോ ഫർജ്ജന
 മാം ഉപേത്യ തു കൗന്തേയ പുനർജന്മ ന വിദ്യതേ
 17 സഹസ്രയുഗപര്യന്തം അഹർ യദ് ബ്രഹ്മണോ വിദുഃ
 രാത്രിം യുഗസഹസ്രാന്താം തേ ഫഹോരാത്രവിദോ ജനാഃ
 18 അവ്യക്താദ് വ്യക്തയഃ സർവാഃ പ്രഭവത്യ് അഹരാഗമേ
 രാത്ര്യാഗമേ പ്രലീയന്തേ തത്രൈവാവ്യക്തസഞ്ജ്ഞകേ
 19 ഭൂതഗ്രാമഃ സ ഏവായം ഭൂത്യാ ഭൂത്യാ പ്രലീയന്തേ
 രാത്ര്യാഗമേ ഫവശഃ പാർഥ പ്രഭവത്യ് അഹരാഗമേ
 20 പരസ് തസ്മാത് തു ഭാവോ ഫന്യോ ഫവ്യക്തോ ഫവ്യക്താത് സനാതനഃ
 യഃ സ സർവേഷു ഭൂതേഷു നശ്യത്സു ന വിനശ്യതി
 21 അവ്യക്തോ ഫക്ഷര ഇത്യ് ഉക്തസ് തം ആഹുഃ പരമാം ഗതിം
 യം പ്രാപ്യ ന നിവർതന്തേ തദ് ധാമ പരമാം മമ
 22 പുരുഷഃ സ പരഃ പാർഥ ഭക്ത്യാ ലഭ്യസ് ത് അനന്യയാ
 യസ്യാനഃസ്ഥാനി ഭൂതാനി യേന സർവം ഇദം തതം
 23 യത്ര കാലേ ത് അനാവൃത്തിം ആവൃത്തിം ചൈവ യോഗിനഃ
 പ്രയാതാ യാന്തി തം കാലം വക്ഷ്യാമി ഭരതർഷഭ
 24 അഗ്നിർ ജ്യോതിർ അഹഃ ശുക്ലഃ ഷബ്ദാസാ ഉത്തരായണം
 തത്ര പ്രയാതാ ഗച്ഛന്തി ബ്രഹ്മ ബ്രഹ്മവിദോ ജനാഃ
 25 ധൃമോ രാത്രിസ് തഥാ കൃഷ്ണഃ ഷബ്ദാസാ ദക്ഷിണായനം
 തത്ര ചാദ്രമസം ജ്യോതിർ യോഗീ പ്രാപ്യ നിവർതന്തേ
 26 ശുക്ലകൃഷ്ണേ ഗതീ ഹ്യ് ഏതേ ജഗതഃ ശാശ്വതേ മതേ
 ഏകയാ യാത്യ് അനാവൃത്തിം അന്യയാവർതന്തേ പുനഃ
 27 നൈതേ സൃതീ പാർഥ ജാനൻ യോഗീ മുഹ്യതി കസ് ചന
 തസ്മാത് സർവേഷു കാലേഷു യോഗ്യയുക്തോ ഭവാർജ്ജുന
 28 വേദേഷു യജ്ഞേഷു തപഃസു ചൈവഃ ദാനേഷു യത് പുണ്യഫലം പ്രദീഷും
 അത്യേതി തത് സർവം ഇദം വിദിത്വാഃ യോഗീ പരം സ്ഥാനം ഉചൈതി ചാദ്യം

അധ്യായം 31

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

ഇദം തു തേ ഗൃഹ്യതമം പ്രവക്ഷ്യാമ്യ് അനസൂയവേ
ജ്ഞാനം വിജ്ഞാനസഹിതം യജ് ജ്ഞാത്യാ മോക്ഷ്യസേ fശ്രുഭാത്

2 രാജവിദ്യാ രാജഗൃഹ്യം പവിത്രം ഇദം ഉത്തമം
പ്രത്യക്ഷാവഗമം ധർമ്മ്യം സുസുഖം കർതും അവ്യയം

3 അശ്രുദധാനാഃ പുരുഷാ ധർമ്മസ്യാസ്യ പരന്തപ
അപ്രാപ്യ മാം നിവർത്തന്തേ മൃത്യുസംസാരവർത്തനീ

4 മയാ തതം ഇദം സർവം ജഗദ് അവ്യക്തമൂർതിനാ
മത്സമാനി സർവഭൂതാനി ന ചാഹം തേഷ്ച് അവസ്ഥിതഃ

5 ന ച മത്സമാനി ഭൂതാനി പശ്യ മേ യോഗം ഐശ്വര്യം
ഭൂതഭൂതൻ ന ച ഭൂതസേമാ മമാത്മാ ഭൂതഭാവനഃ

6 യഥാകാശസ്ഥിതോ നിത്യം വായുഃ സർവത്രോഗോ മഹാൻ
തഥാ സർവാണി ഭൂതാനി മത്സമാനീത്യ് ഉപധാരയ

7 സർവഭൂതാനി കൗന്തേയ പ്രകൃതിം യാന്തി മാമികാം
കൽപക്ഷയേ പുനസ് താനി കൽപാദൗ വിസൃജാമ്യ് അഹം

8 പ്രകൃതിം സ്വാം അവഷ്ടഭ്യ വിസൃജാമി പുനഃ പുനഃ
ഭൂതഗ്രാമം ഇമം കൃത്സ്നം അവശം പ്രകൃതേർ വശാത്

9 ന ച മാം താനി കർമാണി നിബധ്ന്തി ധനഞ്ജയ
ഉദാസീനവദ് ആസീനം അസക്തം തേഷ്യ കർമ്മസു

10 മയാധ്യക്ഷേണ പ്രകൃതിഃ സൂയതേ സചരാചരം
ഹേതുനാനേന കൗന്തേയ ജഗദ് വിപരിവർത്തതേ

11 അവജാനന്തി മാം മൂഢാ മാനുഷീം തനം ആശ്രിതം
പരം ഭാവം അജാനന്തോ മമ ഭൂതമഹേശ്വരം

12 മോഘാശാ മോഘകർമാണോ മോഘജ്ഞാനാ വിചേതസഃ
രാക്ഷസീം ആസുരീം ചൈവ പ്രകൃതിം മോഹിനീം ശ്രീതാഃ

13 മഹാത്മാനസ് തു മാം പാർഥ ദൈവീം പ്രകൃതിം ആശ്രിതാഃ
ഭജന്ത്യ് അനന്യമനസോ ജ്ഞാത്യാ ഭൂതാദിം അവ്യയം

14 സതതം കീർത്തയന്തോ മാം യതന്തശ് ച ദൃഢവ്രതാഃ
നമസ്യാന്തശ് ച മാം ഭക്ത്യാ നിത്യയുക്താ ഉപാസതേ

15 ജ്ഞാനയജ്ഞേന ചാപ്യ് അന്യേ യജന്തോ മാം ഉപാസതേ
ഏകത്യേന പൃഥക്ത്യേന ബഹുധാ വിശ്വതോമുഖം

16 അഹം കൃതുർ അഹം യജ്ഞഃ സ്വധാഹം അഹം ഔഷധം

മന്ത്രോ ിഹം അഹം ഏവാജ്യം അഹം അഗ്നിർ അഹം ഹൃതം
 17 പിതാഹം അസ്യ ജഗതോ മാതാ ധാതാ പിതാമഹഃ
 വേദ്യം പവിത്രം ഓങ്കാര ലോകം സാമ യജുർ ഏവ ച
 18 ഗതിർ ഭർതാ പ്രഭുഃ സാക്ഷി നിവാസഃ ശരണം സുഹൃത്
 പ്രഭവഃ പ്രലയഃ സ്ഥാനം നിധാനം ബീജം അവ്യയം
 19 തപാമ്യ് അഹം അഹം വർഷം നിഗൃഹ്ണാമ്യ് ഉത്സൃജാമി ച
 അമൃതം ചൈവ മൃത്യുശ് ച സദ് അസച് ചാഹം അർജുന
 20 ത്രൈവിദ്യാ മാം സോമപാഃ പൃതപാപാഃ യജ്ഞേർ ഇഷ്ട്യാ സ്വർഗ്ഗതിം
 പ്രാർഥയന്തേ
 തേ പുണ്യം ആസാദ്യ സുരേന്ദ്രലോകം; അശ്നന്തി ദിവ്യാൻ ദിവി ദേവഭോഗാൻ
 21 തേ തം ഭക്ത്യാ സ്വർഗ്ഗലോകം വിശാലം; ക്ഷീണേ പുണ്യേ മർത്യലോകം
 വിശന്തി
 ഏവം ത്രയീധർമ്മം അനുപ്രപന്നാഃ; ഗതാഗതം കാമകാമാ ലഭന്തേ
 22 അനന്യാശ് ചിന്തയന്തോ മാം യേ ജനാഃ പര്യുപാസതേ
 തേഷാം നിത്യഭിക്ഷാദാനം യോഗക്ഷേമം വഹാമ്യ് അഹം
 23 യേ ിപ്യ് അന്യദേവതാഭക്താ യജന്തേ ശ്രദ്ധയാനിതാഃ
 തേ ിപി മാം ഏവ കൗന്തേയ യജന്ത്യ് അവിധിപൂർവകം
 24 അഹം ഹി സർവയജ്ഞാനാം ഭോക്താ ച പ്രഭുർ ഏവ ച
 ന തു മാം അഭിജാനന്തി തത്ത്വേനാതശ് ച്യവന്തി തേ
 25 യാന്തി ദേവവ്രതാ ദേവാൻ പിതൃൻ യാന്തി പിതൃവ്രതാഃ
 ഭൂതാനി യാന്തി ഭൂതേജ്യാ യാന്തി മദ്യാജീനോ ിപി മാം
 26 പത്രം പുഷ്പം ഫലം തോയം യോ മേ ഭക്ത്യാ പ്രയച്ഛതി
 തദ് അഹം ഭക്ത്യുപഹൃതം അശ്നാമി പ്രയതാത്മനഃ
 27 യത് കരോഷി യദ് അശ്നാസി യജ് ജ്ഞോഷി ദദാസി യത്
 യത് തപസ്യസി കൗന്തേയ തത് കരുഷ്യ മദർപണം
 28 ശുഭാശുഭേഹൈർ ഏവം മോക്ഷ്യന്തേ കർമ്മബന്ധനൈഃ
 സംന്യാസയോഗയുക്താത്മാ വിമുക്തോ മാം ഉപൈഷ്യസി
 29 സമോ ിഹം സർവഭൂതേഷു ന മേ ദ്വേഷ്യോ ിസ്തീ ന പ്രിയഃ
 യേ ഭജന്തി തു മാം ഭക്ത്യാ മയി തേ തേഷു ചാപ്യ് അഹം
 30 അപി ചേത് സുദുരാചാരോ ഭജന്തേ മാം അനന്യഭാക്
 സായുർ ഏവ സ മന്തവ്യഃ സമ്യഗ് വ്യവസിയതോ ഹി സഃ
 31 ക്ഷിപ്രം ഭവതി ധർമ്മാത്മാ ശശ്വച്ഛാന്തിം നിശ്ചിതീ
 കൗന്തേയ പ്രതിജാനീഹി ന മേ ഭക്തഃ പ്രണശ്യതി

32 മാം ഹി പാർഥ വ്യപാശ്രിത്യ യേ fപി സ്യുഃ പാപയോനയഃ
സ്ത്രീയോ വൈശ്യാസ് തഥാ ശൂദ്രാസ് തേ fപി യാന്തി പരാം ഗതിം
33 കിം പുനർ ബ്രാഹ്മണാഃ പുണ്യാ ഭക്താ രാജർഷയസ് തഥാ
അനിത്യം അസുഖം ലോകം ഇമം പ്രാപ്യ ഭജന്വ മാം
34 മന്മനാ ഭവ മദ്ഭക്തോ മദ്യാജീ മാം നമസ്കൃത
മാം ഏവൈഷ്യസി യുക്തൈവം ആത്മാനം മത്പരായണഃ

അധ്യായം 32

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

ഭൂയ ഏവ മഹാബാഹോ ശൃണു മേ പരമം വചഃ
 യത് തേ ിഹം പ്രിയമാണായ വക്ഷ്യാമി ഹിതകാമ്യയാ
 2 ന മേ വിദുഃ സുരഗണാഃ പ്രഭവം ന മഹർഷയഃ
 അഹം ആദിർ ഹി ദേവാനാം മഹർഷീണാം ച സർവശഃ
 3 യോ മാം അജം അനാദിം ച വേത്തി ലോകമഹേശ്വരം
 അസംമൂഢഃ സ മർത്യേഷു സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യതേ
 4 ബുദ്ധിർ ജ്ഞാനം അസംമോഹഃ ക്ഷമാ സത്യം ദമഃ ശമഃ
 സുഖം ദുഃഖം ഭവോ ിഭാവോ ഭയം ചാഭയം ഏവ ച
 5 അഹിംസാ സമതാ ഇഷ്ടീസ് തപോ ദാനം യശോ ിയശഃ
 ഭവന്തി ഭാവാ ഭൂതാനാം മത്ത ഏവ പൃഥഗ്വിധാഃ
 6 മഹർഷയഃ സപ്ത പൂർവേ ചത്വാരോ മനവസ് തഥാ
 മദ്ഭാവാ മാനസാ ജാതാ യേഷാം ലോക ഇമാഃ പ്രജാഃ
 7 ഏതാം വിഭൃതിം യോഗം ച മമ യോ വേത്തി തത്ത്വതഃ
 സോ ിവികമ്പേന യോഗേന യുജ്യതേ നാനു സംശയഃ
 8 അഹം സർവസ്യ പ്രഭവോ മത്തഃ സർവം പ്രവർത്തതേ
 ഇതി മത്യാ ഭജന്തേ മാം ബുധാ ഭാവസമന്വിതാഃ
 9 മച്ഛിത്താ മദ്ഗതപ്രാണാ ബോധയന്തഃ പരസ്പരം
 കഥയന്തസ് ച മാം നിത്യം തുഷ്യന്തി ച രമന്തി ച
 10 തേഷാം സതതയുക്താനാം ഭജതാം പ്രീതിപൂർവകം
 ദദാമി ബുദ്ധിയോഗം തം യേന മാം ഉപയാന്തി തേ
 11 തേഷാം ഏവാൻകമ്പാർഥം അഹം അജ്ഞാനജം തമഃ
 നാശയാമ്യ് ആത്മഭാവസേഥാ ജ്ഞാനദീപേന ഭാസ്വതാ
 12 അർജുന ഉവാച

പരം ബ്രഹ്മ പരം ധാമ പവിത്രം പരമം ഭവാൻ
 പുരുഷം ശാശ്വതം ദിവ്യം ആദിദേവം അജം വിഭ്രം
 13 ആഹുസ് ത്യാം ജൃഷയഃ സർവേ ദേവർഷിർ നാരദസ് തഥാ
 അസീതോ ദേവലോ വ്യാസഃ സ്വയം ചൈവ ബ്രവീഷി മേ
 14 സർവം ഏതദ് ജ്ഞം മന്വേ യൻ മാം വദസി കേശവ
 ന ഹി തേ ഭഗവൻ വ്യക്തിം വിദൂർ ദേവാ ന ദാനവാഃ
 15 സ്വയം ഏവാത്മനാത്മാനം വേത്ഥ ത്യാം പുരുഷോത്ഥമ
 ഭൂതഭാവന ഭൂതേശ ദേവദേവ ജഗത്പതേ

16 വജ്രം അർഹസ്വ് അശേഷേണ ദിവ്യാ ഹ്യ് ആത്മവിഭൃതയഃ
 യാദിർ വിഭൃതിഭിർ ലോകാൻ ഇമാംസ് ത്വം വ്യാപ്യ തിഷ്ഠസി
 17 കഥം വിദ്യാം അഹം യോഗിംസ് ത്വം സദാ പരിചിന്തയൻ
 കേഷു കേഷു ച ഭാവേഷു ചിന്ത്യോ fസി ഭഗവൻ മയാ
 18 വിസ്തരേണാത്മനോ യോഗം വിഭൃതിം ച ജനാർദന
 ഭൃതഃ കഥയ തൃപ്തീർ ഹി ശൃണ്വതോ നാസ്തി മേ fമൃതം
 19 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച
 ഹന്ത തേ കഥയിഷ്യാമി ദിവ്യാ ഹ്യ് ആത്മവിഭൃതയഃ
 പ്രാധാന്യതഃ കുരുശ്രേഷ്ഠ നാസ്ത്വ് അന്തോ വിസ്തരസ്യ മേ
 20 അഹം ആത്മാ ഗുഡാകേശ സർവഭൂതാശയസ്ഥിതഃ
 അഹം ആദിശ് ച മധ്യം ച ഭൂതാനാം അന്ത ഏവ ച
 21 ആദിത്യാനാം അഹം വിഷ്ണുർ ജ്യോതിഷാം രവിർ അംശുമാൻ
 മരീചിർ മരുതാം അസ്തി നക്ഷത്രാണാം അഹം ശശീ
 22 വേദാനാം സാമവേദോ fസ്തി ദേവാനാം അസ്തി വാസവഃ
 ഇന്ദ്രിയാണാം മനശ് ചാസ്തി ഭൂതാനാം അസ്തി ചേതനാ
 23 രൂപാണാം ശങ്കരശ് ചാസ്തി വിത്തേശോ യക്ഷരക്ഷസാം
 വസൂനാം പാവകശ് ചാസ്തി മേരുഃ ശിഖരിണാം അഹം
 24 പുരോധസാം ച മുഖ്യം മാം വിദ്ധി പാർഥ ബൃഹസ്പതിം
 സേനാനീനാം അഹം സ്തന്ദഃ സരസാം അസ്തി സാഗരഃ
 25 മഹർഷീണാം ഭൃഗുർ അഹം ഗിരാം അസ്ത്വ് ഏകം അക്ഷരം
 യജ്ഞാനാം ജപയജ്ഞോ fസ്തി സ്ഥാവരാനാം ഹിമാലയഃ
 26 അശ്വത്ഥഃ സർവവൃക്ഷാണാം ദേവർഷീണാം ച നാരദഃ
 ഗന്ധർവ്വാനാം ചിത്രരഥഃ സിദ്ധാനാം കപിലോ മുനിഃ
 27 ഉച്ഛൈശ്രവസം അശ്വാനാം വിദ്ധി മാം അമൃതോദ്ഭവം
 ഐരാവതം ഗജേന്ദ്രാണാം നരാനാം ച നരാധിപം
 28 ആയുധാനാം അഹം വജ്രം ധേന്വനാം അസ്തി കാമധുക്
 പ്രജനശ് ചാസ്തി കന്ദർപഃ സർപാനാം അസ്തി വാസുകിഃ
 29 അനന്തശ് ചാസ്തി നാഗാനാം വരുണോ യാദസാം അഹം
 പിതൃണാം അര്യമാ ചാസ്തി യമഃ സംയമതാം അഹം
 30 പ്രഹ്ലാദശ് ചാസ്തി ദൈത്യാനാം കാലഃ കലയതാം അഹം
 മൃഗാനാം ച മൃഗേന്ദ്രോ fഹം വൈനതേയശ് ച പക്ഷിണാം
 31 പവനഃ പവതാം അസ്തി രാമഃ ശസ്ത്രഭൃതാം അഹം
 രാഷ്ട്രാണാം മകരശ് ചാസ്തി സ്രോതസാം അസ്തി ജാഹ്നവി

32 സർഗാണാം ആദിർ അന്തശ് ച മധ്യം ചൈവാഹം അർജുന
 അധ്യാത്മവിദ്യാ വിദ്യാനാം വാദഃ പ്രവദതാം അഹം
 33 അക്ഷരാണാം അകാരോ ഫസ്തി ദ്വന്ദ്വഃ സാമാസികസ്യ ച
 അഹം ഏവാക്ഷയഃ കാലോ ധാതാഹം വിശ്വതോമുഖഃ
 34 മൃത്യുഃ സർവഹരശ് ചാഹം ഉദ്ഭവശ് ച ഭവിഷ്യതാം
 കീർതിഃ ശ്രീർ വാക് ച നാരീണാം സ്മൃതിർ മേധാ ധൃതിഃ ക്ഷമാ
 35 ബൃഹത്സാമ തഥാ സാസ്താം ഗായത്രീ ഛന്ദസാം അഹം
 മാസാനാം മാർഗശീർഷോ ഫഹം ജ്ഞാനം കസ്യമാകരഃ
 36 ദ്യുതം ഛലയതാം അസ്തി തേജസ് തേജസിനാം അഹം
 ജയോ ഫസ്തി വ്യവസായോ ഫസ്തി സത്ത്വം സത്ത്വവതാം അഹം
 37 വൃഷ്ണീനാം വാസുദേവോ ഫസ്തി പാണ്ഡവാനാം ധനഞ്ജയഃ
 മൂനീനാം അപ്യ് അഹം വ്യാസഃ കവീനാം ഉഗനാ കവിഃ
 38 ദണ്ഡോ ദമയതാം അസ്തി നിതിർ അസ്തി ജിഗീഷതാം
 മൗനം ചൈവാസ്തി ഗുഹ്യാനാം ജ്ഞാനം ജ്ഞാനവതാം അഹം
 39 യച് ചാപി സർവഭൂതാനാം ബീജം തദ് അഹം അർജുന
 ന തദ് അസ്തി വിനാ യത് സ്യാൻ മയാ ഭൂതം ചരാചരം
 40 നാനോ ഫസ്തി മമ ദിവ്യാനാം വിഭൃതീനാം പരത്വപ
 ഏഷ തുദ്ദേശതഃ പ്രോക്തോ വിഭൃതേർ വിസ്തരോ മയാ
 41 യദ് യദ് വിഭൃതിമത് സത്ത്വം ശ്രീമദ് ഊർജ്ജിതം ഏവ വാ
 തത് തദ് ഏവാവഗച്ഛ ത്വം മമ തേജോ ഫംഗസംഭവം
 42 അഥ വാ ബഹുനൈതേന കിം ജ്ഞാതേന തവാരജുന
 വിഷ്ടദ്യാഹം ഇദം കൃത്സം ഏകാംശേന സ്ഥിതോ ജഗത്

അധ്യായം 33

1 അർജ്ജുന ഉവാച

മദനഗ്രഹായ പരമം ഗുഹ്യം അധ്യാത്മസഞ്ജ്ഞിതം
യത് ത്വയോക്തം വചസ് തേന മോഹോ ിയം വിഗതോ മമ

2 ഭവാപ്യയൗ ഹി ഭൂതാനാം ശൂതൗ വിസ്തരശോ മയാ
ത്വന്തഃ കമലപത്രാക്ഷ മാഹാത്മ്യം അപി ചാവ്യയം

3 ഏവം ഏതദ് യഥാത്മ ത്വം ആത്മാനം പരമേശ്വര
ദ്രഷ്ടും ഇച്ഛാമി തേ രൂപം ഐശ്വരം പുരുഷോത്തമ

4 മന്യസേ യദി തച് ഛക്യം മയാ ദ്രഷ്ടും ഇതി പ്രഭോ
യോഗേശ്വര തതോ മേ ത്വം ദർശയാത്മാനം അവ്യയം

5 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

പശ്യ മേ പാർഥ രൂപാണി ശതശോ ിഥ സഹസ്രശഃ
നാനാവിധാനി ദിവ്യാനി നാനാവർണാകൃതീനി ച

6 പശ്യാദിത്യാൻ വസൂൻ രുദ്രാൻ അശ്വിനൗ മരുതസ് തഥാ
ബഹുന്ദ് അദൃഷ്ടപൂർവാണി പശ്യാശ്ചര്യാണി ഭാരത

7 ഇഹൈകസഥം ജഗത് കൃത്യം പശ്യാദ്യ സചരാചരം
മമ ദേഹേ ഗുഡാകേശ യച് ചാന്യദ് ദ്രഷ്ടും ഇച്ഛസി

8 ന ഇ മാം ശക്യസേ ദ്രഷ്ടും അനേനൈവ സ്വചക്ഷുഷാ
ദിവ്യം ദദാമി തേ ചക്ഷുഃ പശ്യ മേ യോഗം ഐശ്വരം

9 സഞ്ജയ ഉവാച

ഏവം ഉക്ത്വാ തതോ രാജൻ മഹായോഗേശ്വരോ ഹരിഃ
ദർശയാം ആസ പാർഥായ പരമം രൂപം ഐശ്വരം

10 അനേകവക്ത്രനയനം അനേകാദർഭതദർശനം
അനേകദിവ്യാഭരണം ദിവ്യാനേകോദ്യതായുധം

11 ദിവ്യമാല്യാംബരധരം ദിവ്യഗന്ധാനുലേപനം
സർവാശ്ചര്യമയം ദേവം അനന്തം വിശ്വതോമുഖം

12 ദിവി സൂര്യസഹസ്രസ്യ ഭവേദ് യുഗപദ് ഉമതിതാ
യദി ഭാഃ സദ്രശീ സാ സ്യാദ് ഭാസസ് തസ്യ മഹാത്മനഃ

13 തത്രൈകസഥം ജഗത് കൃത്യം പ്രവിഭക്തം അനേകധാ
അപശ്യദ് ദേവദേവസ്യ ശരീരേ പാണ്ഡവസ് തദാ

14 തതഃ സ വിസ്മയാവിഷ്ടോ ഹൃഷ്ടരോമാ ധനഞ്ജയഃ
പ്രണമ്യ ശിരസാ ദേവം കൃതാഞ്ജലീർ അഭാഷത

15 അർജ്ജുന ഉവാച

പശ്യാമി ദേവാംസ് തവ ദേവ ദേഹേ; സർവാംസ് തഥാ ഭൂതവിശേഷസംഘാൻ
ബ്രഹ്മാണം ഈശം കമലാസനസ്ഥം; ഋഷീംശ് ച സർവാനു ഊഗാംശ് ച
ദിവ്യാൻ

16 അനേകബാഹുദരവക്ത്രനേത്രം; പശ്യാമി ത്വാ സർവതോ ിനന്തരൂപം
നാന്തം ന മധ്യം ന പുനസ് തവാദിം; പശ്യാമി വിശ്വേശ്വര വിശ്വരൂപ
17 കിരീടീനം ഗദീനം ചക്രീണം ച; തേജോരാശിം സർവതോ ദീപ്തിമന്തം
പശ്യാമി ത്വാ ദുർനിരീക്ഷ്യം സമന്താദ്; ദീപ്താനലാർകദ്യതിം അപ്രമേയം
18 ത്വം അക്ഷരം പരമം വേദിതവ്യം; ത്വം അസ്യ വിശ്വസ്യ പരം നീധാനം
ത്വം അവ്യയഃ ശാശ്വതയർമഗോപ്തം; സനാതനസ് ത്വം പുരുഷോ മതോ മേ
19 അനാദിമധ്യാന്തം അനന്തവീര്യം; അനന്തബാഹും ശശിസൂര്യനേത്രം
പശ്യാമി ത്വാം ദീപ്തഹൃതാശവക്ത്രം; സ്വതേജസാ വിശ്വം ഇദം തപന്തം
20 ദ്യാവാപൃഥിവ്യോർ ഇദം അന്തരം ഹി; വ്യാപ്തം ത്വയൈകേന ദിശശ് ച
സർവാഃ

ദൃഷ്ട്വാദ്ഭൂതം രൂപം ഇദം തവോഗ്രം; ലോകത്രയം പ്രവൃഥിതം മഹാത്മൻ
21 അമീ ഹി ത്വാ സുരസംഘാ വിശന്തി; കേ ചിദ് ഭീതഃ പ്രാഞ്ജലയോ ഗുണന്തി
സ്വസ്തിത്യ് ഉക്ത്വാ മഹർഷിസിദ്ധസംഘാഃ; സ്തുവന്തി ത്വാം സ്തുതിഭിഃ പൃഷ്ണലാഭിഃ
22 തദ്രാദിത്യാ വസവോ യേ ച സാധ്യാ; വിശ്വേ ിശ്വിനൗ മരുതശ് ചോഷ്ണപാശ്
ച

ഗന്ധർവയക്ഷാസുരസിദ്ധസംഘാഃ; വീക്ഷന്തേ ത്വാം വിസ്മിതാശ് ചൈവ സർവേ
23 രൂപം മഹത് തേ ബഹുവക്ത്രനേത്രം; മഹാബാഹോ ബഹുബാഹുരൂപാദം
ബഹുദരം ബഹുദംഷ്ടാകരാലം; ദൃഷ്ട്വാ ലോകാഃ പ്രവൃഥിതാസ് തഥാഹം
24 നഭഃസ്സൂരം ദീപ്തം അനേകവർണം; വ്യാത്താനനം ദീപ്തവിശാലനേത്രം
ദൃഷ്ട്വാ ഹി ത്വാം പ്രവൃഥിതാന്തരാത്മാഃ; യുതിം ന വിന്ദാമി ശമം ച വിഷ്ണോ
25 ദംഷ്ടാകരാലാനി ച തേ മുഖാനി; ദൃഷ്ട്വൈവ കാലാനലസംനിഭാനി
ദിശോ ന ജാനേ ന ലഭേ ച ശർമ; പ്രസീദ ദേവേശ ജഗന്നിവാസ
26 അമീ ച ത്വാം ധൃതരാഷ്ട്രസ്യ പുത്രാഃ; സർവേ സഹൈവാവനിപാലസംഘൈഃ
ഭീഷ്മോ ദ്രോണഃ സുതപുത്രസ് തഥാസൗ; സഹാസ്യദീയൈർ അപി യോധമു
ഖൈഃ

27 വക്ത്രാണി തേ ത്വരമാണാ വിശന്തി; ദംഷ്ടാകരാലാനി ഭയാനകാനി
കേ ചിദ് വിലഗ്നാ ദഗ്നാന്തരേഷു; സദ്രഗ്യന്തേ ചൂർണിതൈർ ഉത്തമാംഗൈഃ
28 യഥാ നദീനാം ബഹവോ ിബുവേഗാഃ; സമുദ്രം ഹൃദയാഭിമുഖാ ദ്രവന്തി
തഥാ തവാമീ നരലോകവീരഃ; വിശന്തി വക്ത്രാണ്യ് അഭിവിജ്ജലന്തി
29 യഥാ പ്രദീപ്തം ജ്വലനം പതംഗഃ; വിശന്തി നാശായ സമുഖവേഗാഃ

തഥൈവ നാശായ വിശന്തി ലോകാസ്; തവാപി വക്ത്രാണി സമൃദ്ധവേശാഃ
30 ലേലിഹൃസേ ഗ്രസമാനഃ സമന്താൽ; ലോകാൻ സമഗ്രാൻ വദനൈർ ജല
ദ്ഭിഃ

തേജോഭിർ ആപൂര്യ ജഗത് സമഗ്രം; ഭാസസ് തവോഗ്രാഃ പ്രതപന്തി വിഷ്ണോ
31 ആഖ്യാഹി മേ കോ ഭവാൻ ഉഗ്രരൂപോ; നമോ ഽസ്തു തേ ദേവവര പ്രസിദ
വിജ്ഞാതും ഇച്ഛാമി വേന്തം ആദ്യം; ന ഹി പ്രജാനാമി തവ പ്രവൃത്തിം

32 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

കാലോ ഽസ്തി ലോകക്ഷയകൃത് പ്രവൃദ്ധോ; ലോകാൻ സമാഹർതും ഇഹ പ്രവൃത്തഃ
ഋതേ ഽപി ത്വാ ന ഭവിഷ്യന്തി സർവേ; യേ ഽവസ്ഥിതാഃ പ്രത്യനീകേഷു യോധാഃ

33 തസ്സാത് ത്വം ഉത്തിഷ്ഠ യശോ ലഭസ്യ; ജിത്വാ ശത്രുൻ ഭുങ്ക്ഷ്യ രാജ്യം സമൃദ്ധം
മയൈവൈതേ നിഹതാഃ പൂർവം ഏവ; നിമിത്തമാത്രം ഭവ സവ്യസാചിൻ

34 ദ്രോണം ച ഭീഷ്മം ച ജയദ്രഥം ച; കർണം തഥാന്യാൻ അപി യോധവീരാൻ
മയാ ഹതാംസ് ത്വം ജഹി മാ വ്യഥിഷ്ഠാ; യുധുസ്വ ജേതാസി രണേ സപന്താൻ

35 സഞ്ജയ ഉവാച

ഏതച്ഛ്രുത്വാ വചനം കേശവസ്യ; കൃതാഞ്ജലിർ വേപമാനഃ കിരീടീ

നമസ്തുത്വാ ഭൂയ ഏവാഹ കൃഷ്ണഃ; സഗദ്ഗദം ഭീതഭീതഃ പ്രണമ്യ

36 അർജുന ഉവാച

സ്ഥാനേ ഹൃഷീകേശ തവ പ്രകീർത്യാ; ജഗത് പ്രഹൃഷ്യത്യ് അനുരജ്യതേ ച
രക്ഷാംസി ഭീതാനി ദിശോ ദ്രവന്തി; സർവേ നമസ്ത്യന്തി ച സിദ്ധസംഘാഃ

37 കസ്താച്ഛ്രുത്വാ തേ ന നമേരൻ മഹാത്മൻ; ഗരീയസേ ബ്രഹ്മണോ ഽപ്യ്
ആദികർത്രേ

അനന്ത ദേവേശ ജഗന്നിവാസ; ത്വം അക്ഷരം സദ് അസത് തത്പരം യത്
38 ത്വം ആദിദേവഃ പുരുഷഃ പുരാണസ്; ത്വം അസ്യ വിശ്വസ്യ പരം നിധാനം
വേന്താസി വേദ്യം ച പരം ച ധാമ; ത്വയാ തതം വിശ്വം അനന്തരൂപ

39 വായുർ യമോ ഽഗ്നിർ വരണഃ ശശാങ്കഃ; പ്രജാപതിസ് ത്വം പ്രപിതാമഹശ് ച
നമോ നമസ് തേ ഽസ്തു സഹസ്രകൃതഃ; പുനശ് ച ഭൂയോ ഽപി നമോ നമസ് തേ

40 നമഃ പുരസ്താദ് അഥ പൃഷ്ഠതസ് തേ; നമോ ഽസ്തു തേ സർവത ഏവ സർവ
അനന്തവീര്യാമിതവിക്രമസ് ത്വം; സർവം സമാപ്നോഷി തതോ ഽസി സർവഃ

41 സഖേതി മത്വാ പ്രസഭം യദ് ഉക്തം; ഹേ കൃഷ്ണ ഹേ യാദവ ഹേ സഖേതി
അജാനതാ മഹിമാനം തവേദം; മയാ പ്രമാദാത് പ്രണയേന വാപി

42 യച്ഛാവാഹാസാർഥം അസത്കൃതോ ഽസി; വിഹാരശയ്യാസനഭോജനേഷു
ഏകോ ഽഥ വാപ്യ് അച്യുത തത്സമക്ഷം; തത് ക്ഷാമയേ ത്വാം അഹം അപ്രമേ

യം

43 പിതാസി ലോകസ്യ ചരാചരസ്യ; ത്വം അസ്യ പൂജ്യശ് ച ഗുരുർ ഗരിയാൻ
ന ത്വത്സമോ ിസ്ത്വ് അഭ്യധികഃ കതോ ിന്യോ; ലോകത്രയേ ിപ്യ് അപ്രതിമപ്ര
ഭാവ

44 തസ്യാത് പ്രണമ്യ പ്രണിധായ കായം; പ്രസാദയേ ത്വാം അഹം ഈശം
ഈഡ്യം

പിതേവ പുത്രസ്യ സഖേവ സഖ്യഃ; പ്രിയഃ പ്രിയയാർഹസി ദേവ സോഽപ്യം
45 അദൃഷ്ടപൂർവം ഹൃഷിതോ ിസ്തി ദൃഷ്ട്യാ; ഭയേന ച പ്രവൃഥിതം മനോ മേ
തദ് ഏവ മേ ദർശയ ദേവ രൂപം; പ്രസീദ ദേവേശ ജഗന്നിവാസ

46 കിരീടിനം ഗദിനം ചക്രഹസ്തം; ഇച്ഛാമി ത്വാം ദൃഷ്ട്യാ അഹം തഥൈവ
തേനൈവ രൂപേണ ചതുർഭുജേന; സഹസ്രബാഹോ ഭവ വിശ്വമൂർതേ

47 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച
മയാ പ്രസന്നേന തവാർജുനേദം; രൂപം പരം ദർശിതം ആത്മയോഗാത്
തേജോമയം വിശ്വം അനന്തം; ആദ്യം യൻ മേ ത്വദന്യേന ന ദൃഷ്ടപൂർവം

48 ന വേദ യജ്ഞായ്യയന്നൈർ ന ദാന്നൈർ; ന ച ക്രിയാദീർ ന തപോദീർ
ഉഗ്രൈഃ

ഏവംരൂപഃ ശക്യ അഹം നൃലോകേ; ദൃഷ്ട്യാ ത്വദന്യേന കരുപ്രവീര
49 മാ തേ വ്യഥാ മാ ച വിമൂഢഭാവോ; ദൃഷ്ട്യാ രൂപം ഘോരം ഈദൃങ് മമേദം
വ്യപേതഭിഃ പ്രീതമനാഃ പുനസ് ത്വം; തദ് ഏവ മേ രൂപം ഇദം പ്രപശ്യ

50 സഞ്ജയ ഉവാച
ഇത്യ് അർജുനം വാസുദേവസ് തഥോക്ത്വാ; സ്വകം രൂപം ദർശയാം ആസ ഭൂയഃ
ആശ്വാസയാം ആസ ച ഭീതം ഏനം; ഭൂത്വാ പുനഃ സൗമ്യവപുർ മഹാത്മാ

51 അർജുന ഉവാച
ദൃഷ്ട്വേദം മാനുഷം രൂപം തവ സൗമ്യം ജനാർദന
ഇദാനീം അസ്തി സംവൃത്തഃ സചേതാഃ പ്രകൃതിം ഗതഃ

52 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച
സുദുർദർശം ഇദം രൂപം ദൃഷ്ട്വവാൻ അസി യൻ മമ
ദേവാ അപ്യ് അസ്യ രൂപസ്യ നിത്യം ദർശനകാക്ഷിണഃ

53 നാഹം വേദൈർ ന തപസാ ന ദാനേന ന ചേജ്യതാ
ശക്യ ഏവംവിയോ ദൃഷ്ട്യാ ദൃഷ്ട്വവാൻ അസി മാം യഥാ
54 ഭക്ത്യാ ത്വ് അനന്യയാ ശക്യ അഹം ഏവംവിയോ ിർജുന

ജ്ഞാതും ദൃഷ്ട്യാ ച തത്തേന പ്രവേഷ്യം ച പരന്തപ
55 മത്കർമകൃൻ മത്പരമോ മദ്ഭക്തഃ സംഗവർജിതഃ

നിർവൈരഃ സർവഭൂതേഷു യഃ സ മാം ഏതി പാണ്ഡവ

അധ്യായം 34

1 അർജുന ഉവാച

ഏവം സതതയുക്താ യേ ഭക്താസ്ത്യാം പരൂപാസതേ
യേ ചാപ്യ് അക്ഷരം അവ്യക്തം തേഷാം കേ യോഗവിത്തമാഃ

2 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

മയ്യ് ആവേശ്യ മനോ യേ മാം നിത്യയുക്താ ഉപാസതേ
ശ്രദ്ധയാ പരയോപേതാസ്തേ മേ യുക്തതമാ മതാഃ

3 യേ ത്വ് അക്ഷരം അനിർദ്ദേശ്യം അവ്യക്തം പരൂപാസതേ
സർവത്രഗം അചിന്ത്യം ച കൂടന്ഥം അചലം ധ്രുവം

4 സംനിയമ്യേന്ദ്രിയഗ്രാമം സർവത്ര സമബുദ്ധയഃ
തേ പ്രാപ്തവന്തി മാം ഏവ സർവഭൂതഹിതേ രതാഃ

5 ക്ലേശോ ഽധികരതസ്തേഷാം അവ്യക്താസക്തചേതസാം
അവ്യക്താ ഹി ഗതിർ ദുഃഖം ദേഹവദ്ഭീർ അവാപ്യതേ

6 യേ തു സർവാണി കർമാണി മയി സംന്യസ്യ മത്പരാഃ
അനന്യേനൈവ യോഗേന മാം ധ്യായന്ത ഉപാസതേ

7 തേഷാം അഹം സമുദ്ധർതാ മൃത്യുസംസാരസാഗരാത്
ഭവാമി നചിരാത് പാർഥ മയ്യ് ആവേശിതചേതസാം

8 മയ്യ് ഏവ മന ആധന്വ മയി ബുദ്ധിം നിവേശയ
നിവസിഷ്യസി മയ്യ് ഏവ അത ഊർധ്വം ന സംശയഃ

9 അഥ ചിത്തം സമാധായം ന ശക്നോഷി മയി സ്ഥിരം
അഭ്യാസയോഗേന തതോ മാം ഇച്ഛാപ്തം ധനഞ്ജയ

10 അഭ്യാസേ ഽപ്യ് അസമർഥോ ഽസി മത്കർമ്മപരമോ ഭവ
മദർഥം അപി കർമാണി കർവൻ സിദ്ധിം അവാപ്സ്യസി

11 അഥൈതദ് അപ്യ് അശക്തോ ഽസി കർതും മദ്യോഗം ആശ്രിതഃ
സർവകർമ്മഫലത്യാഗം തതഃ കരു യതാത്മവാൻ

12 ശ്രേയോ ഹി ജ്ഞാനം അഭ്യാസാജ് ജ്ഞാനാദ് ധ്യാനം വിശിഷ്യതേ
ധ്യാനാത് കർമ്മഫലത്യാഗസ്ത്യാഗാച് ഛാന്തിർ അനന്തരം

13 അദ്വേഷ്യ സർവഭൂതാനാം മൈത്രഃ കരുണ ഏവ ച
നിർമ്മമോ നിരഹങ്കാരഃ സമദുഃഖസുഖഃ ക്ഷമി

14 സതുഷ്ടഃ സതതം യോഗീ യതാത്മാ ദൃഢനീശ്വയഃ
മയ്യ് അർപിതമനോബുദ്ധിർ യോ മദ്ഭക്തഃ സ മേ പ്രിയഃ

15 യസ്മാൻ നോദ്വിജതേ ലോകോ ലോകാൻ നോദ്വിജതേ ച യഃ
ഹർഷാമർഷഭയോദ്വേഗൈർ മുക്തോ യഃ സ ച മേ പ്രിയഃ

16 അനപേക്ഷഃ ശുചീർ ദക്ഷ ഉദാസീനോ ഗതവ്യഥഃ
 സർവാരംഭപരിത്യാഗീ യോ മദ്ഭക്തഃ സ മേ പ്രിയഃ
 17 യോ ന ഹൃഷ്യതി ന ദേഷ്ടി ന ശോചതി ന കാങ്ക്ഷതി
 ശുഭാശുഭപരിത്യാഗീ ഭക്തിമാൻ യഃ സ മേ പ്രിയഃ
 18 സമഃ ശത്രുഃ ച മിത്രേ ച തഥാ മാനാപമാനയോഃ
 ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖേഷു സമഃ സംഗവിവർജിതഃ
 19 തുല്യനിന്ദാസ്തുതിർ മൗനീ സതുഷ്ടോ യേന കേന ചിത്
 അനികേതഃ സ്ഥിരമതിർ ഭക്തിമാൻ മേ പ്രിയോ നരഃ
 20 യേ തു ധർമ്യായുതം ഇദം യഥോക്തം പര്യുപാസതേ
 ശ്രദധാനാ മത്പരമാ ഭക്താസ് തേ ിതീവ മേ പ്രിയഃ

അധ്യായം 35

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

ഇദം ശരീരം കൗന്തേയ ക്ഷേത്രം ഇത്യ അഭിധീയതേ
 ഏതദ് യോ വേന്തി തം പ്രാഹുഃ ക്ഷേത്രജ്ഞ ഇതി തദ്വിദഃ
 2 ക്ഷേത്രജ്ഞം ചാപി മാം വിദ്ധി സർവക്ഷേത്രേഷു ഭാരത
 ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയോർ ജ്ഞാനം യത് തജ് ജ്ഞാനം മതം മമ
 3 തത് ക്ഷേത്രം യച് ച യാദൃക് ച യദ്വികാരി യതശ് ച യത്
 സ ച യോ യത്പ്രഭാവശ് ച തത് സമാസേന മേ ശൃണു
 4 ഋഷിഭിർ ബഹുധാ ഗീതം ഛന്ദോഭിർ വിവിധൈഃ പൃഥക്
 ബ്രഹ്മസൂത്രപദൈശ് ചൈവ ഹേതുമദ്ഭിർ വിനിശ്ചിതൈഃ
 5 മഹാഭൂതാന്യ് അഹങ്കാരോ ബുദ്ധിർ അവ്യക്തം ഏവ ച
 ഇന്ദ്രിയാണി ദശൈകം ച പഞ്ച ചേന്ദ്രിയഗോചരഃ
 6 ഇച്ഛാ ദേഷഃ സുഖം ദുഃഖം സംഘാതശ് ചേതനാ ധൃതിഃ
 ഏതത് ക്ഷേത്രം സമാസേന സവികാരം ഉദാഹൃതം
 7 അമാനിത്വം അദംഭിത്വം അഹിംസാ ക്ഷാന്തിർ ആർജവം
 ആചാര്യോപാസനം ശൗചം സ്വൈര്യം ആത്മവിനിഗ്രഹഃ
 8 ഇന്ദ്രിയാർഥേഷു വൈരാഗ്യം അനഹങ്കാര ഏവ ച
 ജന്മമൃത്യുജരാവ്യാധിദുഃഖദോഷാനദർശനം
 9 അസക്തിർ അനഭിഷ്യാംഗഃ പുത്രദാരഗൃഹാദിഷു
 നിത്യം ച സമചിത്തത്വം ഇഷ്ടാനിഷ്ടോപപത്തിഷു
 10 മയി ചാനന്യയോഗേന ഭക്തിർ അവ്യഭിചാരിണി
 വിവിക്തദേശസേവിത്വം അരതിർ ജനസംസദി
 11 അധ്യാത്മജ്ഞാനനിത്യത്വം തത്ത്വജ്ഞാനാർഥദർശനം
 ഏതജ് ജ്ഞാനം ഇതി പ്രോക്തം അജ്ഞാനം യദ് അതോ ഽന്യഥാ
 12 ജ്ഞേയം യത് തത് പ്രവക്ഷ്യാമി യജ് ജ്ഞാതാമൃതം അശ്ലുതേ
 അനാദിമത് പരം ബ്രഹ്മ ന സത് തൻ നാസദ് ഉച്യതേ
 13 സർവതഃ പാണിപാദം തത് സർവതോ ഽക്ഷിശിരോമുഖം
 സർവതഃ ശ്രുതിമൽ ലോകേ സർവം ആവൃത്യ തിഷ്ഠതി
 14 സർവേന്ദ്രിയഗുണാഭാസം സർവേന്ദ്രിയവിവർജിതം
 അസക്തം സർവഭൂച് ചൈവ നിർഗുണം ഗുണഭോക്തൃ ച
 15 ബഹിർ അന്തശ് ച ഭൂതാനാം അചരം ചരം ഏവ ച
 സൂക്ഷ്മതാത് തദ് അവിജ്ഞേയം ദൂരസ്ഥം ചാന്തികേ ച തത്
 16 അവിഭക്തം ച ഭൂതേഷു വിഭക്തം ഇവ ച സ്ഥിതം

ഭൂതഭർതൃ ച തജ്ജേന്യം ഗ്രസിഷ്ണു പ്രഭവിഷ്ണു ച
 17 ജ്യോതിഷാം അപി തജ്ജ്യോതിസ് തമസഃ പരം ഉച്യതേ
 ജ്ഞാനം ജേന്യം ജ്ഞാനഗമ്യം ഹൃദി സർവസ്യ വിഷ്ണിതം
 18 ഇതി ക്ഷേത്രം തഥാ ജ്ഞാനം ജേന്യം ചോക്തം സമാസതഃ
 മദ്ഭക്ത ഏതദ് വിജ്ഞായ മദ്ഭാവായോപപദ്യതേ
 19 പ്രകൃതിം പുരുഷം ചൈവ വിദ്ധ്യ അനാദീ ഉഭാവ് അപി
 വികാരാംശ് ച ഗുണാംശ് ചൈവ വിദ്ധി പ്രകൃതിസംഭവാനർ
 20 കാര്യകാരണകർതൃത്വേ ഹേതുഃ പ്രകൃതിർ ഉച്യതേ
 പുരുഷഃ സുഖദുഃഖാനാം ഭോക്തൃത്വേ ഹേതുർ ഉച്യതേ
 21 പുരുഷഃ പ്രകൃതിസ്തഥാ ഹി ഭുക്തേ പ്രകൃതിജാനർ ഗുണാനർ
 കാരണം ഗുണസംഗോ ിസ്യ സദസദ്യോനിജന്മസു
 22 ഉപദ്രഷ്ടാനമന്താ ച ഭർതാ ഭോക്താ മഹേശ്വരഃ
 പരമാത്മേതി ചാപ്യ് ഉക്തോ ദേഹേ ിസ്തീൻ പുരുഷഃ പരഃ
 23 യ ഏവം വേദത്തി പുരുഷം പ്രകൃതിം ച ഗുണൈഃ സഹ
 സർവഥാ വർത്തമാനോ ിപി ന സ ഭൂയോ ിഭിജായതേ
 24 ധ്യാനേനാത്മനി പശ്യതി കേ ചിദ് ആത്മാനം ആത്മനാ
 അന്യേ സാംഖ്യേന യോഗേന കർമ്മയോഗേന ചാപരേ
 25 അന്യേ ത് ഏവം അജാനതഃ ശ്രുത്യാന്യേഭ്യ ഉപാസതേ
 തേ ിപി ചാതിതരന്ത്യ് ഏവ മൃത്യും ശ്രുതിപരായണാഃ
 26 യാവത് സഞ്ജായതേ കിം ചിത് സത്ത്വം സ്ഥാവരജംഗമം
 ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞസംയോഗാത് തദ് വിദ്ധി ഭരതർഷഭ
 27 സമം സർവേഷു ഭൂതേഷു തിഷ്ണന്തം പരമേശ്വരം
 വിനശ്യത്വ് അവിനശ്യന്തം യഃ പശ്യതി സ പശ്യതി
 28 സമം പശ്യൻ ഹി സർവത്ര സമവസ്ഥിതം ഈശ്വരം
 ന ഹിനസ്ത്വ് ആത്മനാത്മാനം തതോ യാതി പരാം ഗതിം
 29 പ്രകൃതൈവ ച കർമാണി ക്രിയമാണാനി സർവഃ
 യഃ പശ്യതി തഥാത്മാനം അകർതാരം സ പശ്യതി
 30 യദാ ഭൂതപൃഥഗ്ഭാവം ഏകസ്ഥം അനുപശ്യതി
 തത ഏവ ച വിസ്താരം ബ്രഹ്മ സമ്പദ്യതേ തദാ
 31 അനാദിത്വാനർ നിർഗുണത്വാത് പരമാത്മായം അവ്യയഃ
 ശരീരസ്തഥാ ിപി കൗന്തേയ ന കരോതി ന ലിപ്യതേ
 32 യഥാ സർവഗതം സൗക്ഷ്മ്യാദ് ആകാശം നോപലിപ്യതേ
 സർവത്രാവസ്ഥിതോ ദേഹേ തഥാത്മാ നോപലിപ്യതേ

33 യഥാ പ്രകാശയത്യ് ഏകഃ കൃത്യം ലോകം ഇമം രവിഃ

ക്ഷേത്രം ക്ഷേത്രീ തഥാ കൃത്യം പ്രകാശയതി ഭാരത

34 ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയോർ ഏവം അന്തരം ജ്ഞാനചക്ഷുഷാ

ഭൂതപ്രകൃതിമോക്ഷം ച യേ വിദുർ യാന്തി തേ പരം

അധ്യായം 36

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

പരം ഭൂയഃ പ്രവക്ഷ്യാമി ജ്ഞാനാനാം ജ്ഞാനം ഉത്തമം
യജ്ജ്ഞാത്യാ മൃനയഃ സർവേ പരാം സിദ്ധിം ഇതോ ഗതഃ

2 ഇദം ജ്ഞാനം ഉപാശ്രിത്യ മമ സാധർമ്യം ആഗതഃ
സർഗേ ഫപി നോപജായന്തേ പ്രലയേ ന വ്യഥന്തി ച

3 മമ യോനിർ മഹദ് ബ്രഹ്മ തസ്മിൻ ഗർഭം ദധാമ്യ് അഹം
സംഭവഃ സർവഭൂതാനാം തതോ ഭവതി ഭാരത

4 സർവയോനിഷു കൗന്തേയ മൂർതയഃ സംഭവന്തി യഃ
താസാം ബ്രഹ്മ മഹദ് യോനിർ അഹം ബീജപ്രദഃ പിതാ

5 സത്ത്വം രജസ് തമ ഇതി ഗുണാഃ പ്രകൃതിസംഭവാഃ
നിബദ്ധന്തി മഹാബാഹോ ദേഹേ ദേഹിനം അവ്യയം

6 തത്ര സത്ത്വം നിർമലത്വാത് പ്രകാശകം അനാമയം
സുഖസംഗേന ബധ്നാതി ജ്ഞാനസംഗേന ചാനഘ

7 രജോ രാഗാത്മകം വിദ്ധി തൃഷ്ണാസംഗസമുദ്ഭവം
തൻ നിബദ്ധാതി കൗന്തേയ കർമസംഗേന ദേഹിനം

8 തമസ് ത് അജ്ഞാനജം വിദ്ധി മോഹനം സർവദേഹിനാം
പ്രമാദാലസ്യനിദ്രാഭിസ് തൻ നിബദ്ധാതി ഭാരത

9 സത്ത്വം സുഖേ സഞ്ജയതി രജഃ കർമണി ഭാരത
ജ്ഞാനം ആവൃത്യ ഇ തമഃ പ്രമാദേ സഞ്ജയത്യ് ഉത

10 രജസ് തമസ് ചാഭിഭൂയ സത്ത്വം ഭവതി ഭാരത
രജഃ സത്ത്വം തമസ് ചൈവ തമഃ സത്ത്വം രജസ് തഥാ

11 സർവദ്വാരേഷു ദേഹേ ഫസ്മിൻ പ്രകാശ ഉപജായതേ
ജ്ഞാനം യദാ തദാ വിദ്വാദ് വിവൃദ്ധം സത്ത്വം ഇത്യ് ഉത

12 ലോഭഃ പ്രവൃത്തിർ ആരംഭഃ കർമണാം അശമഃ സ്പഹാ
രജസ്യ് ഏതാനി ജായന്തേ വിവൃദ്ധേ ഭരതർഷഭ

13 അപ്രകാശോ ഫപ്രവൃത്തിശ് ച പ്രമാദോ മോഹ ഏവ ച
തമസ്യ് ഏതാനി ജായന്തേ വിവൃദ്ധേ കരുനന്ദന

14 യദാ സത്ത്വേ പ്രവൃദ്ധേ ഇ പ്രലയം യാതി ദേഹഭൃത്
തദോത്തമവിദാം ലോകാൻ അമലാൻ പ്രതിപദ്യതേ

15 രജസി പ്രലയം ഗത്യാ കർമസംഗിഷു ജായതേ
തഥാ പ്രലീനസ് തമസി മൂഢയോനിഷു ജായതേ

16 കർമണഃ സുകൃതസ്യാഹുഃ സാന്ത്വികം നിർമലം ഫലം

രജസസ് തു ഫലം ദുഃഖം അജ്ഞാനം തമസഃ ഫലം
 17 സത്താത് സഞ്ജായതേ ജ്ഞാനം രജസോ ലോഭ ഏവ ച
 പ്രമാദമോഹൗ തമസോ ഭവതോ fജ്ഞാനം ഏവ ച
 18 ഊർധ്വം ഗച്ഛന്തി സത്ത്വസ്ഥാ മധ്യേ തിഷ്ണന്തി രാജസാഃ
 ജാലന്യഗുണവൃത്തസ്ഥാ അധോ ഗച്ഛന്തി താമസാഃ
 19 നാന്യം ഗുണേഭ്യഃ കർതാരം യദാ ദ്രഷ്ട്യാനുപശ്യതി
 ഗുണേഭ്യസ് ച പരം വേത്തി മദ്ഭാവം സോ fധിഗച്ഛതി
 20 ഗുണാൻ ഏതാൻ അതിത്യ ത്രീൻ ദേഹി ദേഹസമുദ്ഭവാൻ
 ജന്മമൃത്യുജരാദുഃഖൈർ വിമുക്തോ fമൃതം അശ്നതേ
 21 അർജുന ഉവാച
 കൈർ ലിംഗൈസ് ത്രീൻ ഗുണാൻ ഏതാൻ അതീതോ ഭവതി പ്രഭോ
 കിമാചാരഃ കഥം ചൈതാംസ് ത്രീൻ ഗുണാൻ അതിവർതതേ
 22 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച
 പ്രകാശം ച പ്രവൃത്തിം ച മോഹം ഏവ ച പാണ്ഡവ
 ന ദ്വേഷ്ടി സമ്പ്രവൃത്താനി ന നിവൃത്താനി കാങ്ക്ഷതി
 23 ഉദാസീനവദ് ആസീനോ ഗുണൈർ യോ ന വിചാല്യതേ
 ഗുണാ വർതന്ത ഇത്യ ഏവ യോ fവതിഷ്ണതി നേംഗതേ
 24 സമദുഃഖസുഖഃ സ്വസ്ഥഃ സമലോഷ്ടാശ്ചകാഞ്ചനഃ
 തുല്യപ്രിയാപ്രിയോ ധീരസ് തുല്യനിന്ദാത്മസംസ്തുതിഃ
 25 മാനാപമാനയോസ് തുല്യസ് തുല്യോ മിത്രാരിപക്ഷയോഃ
 സർവാരംഭപരിത്യാഗീ ഗുണാതീതഃ സ ഉച്യതേ
 26 മാം ച യോ fവ്യഭിചാരേണ ഭക്തിയോഗേന സേവതേ
 സ ഗുണാൻ സമതീത്യൈതാൻ ബ്രഹ്മഭൂയായ കൽപതേ
 27 ബ്രഹ്മണോ ഹി പ്രതിഷ്ഠാഹം അമൃതസ്യാവ്യയസ്യ ച
 ശാശ്വതസ്യ ച ധർമസ്യ സുഖസ്യൈകാന്തികസ്യ ച

അധ്യായം 37

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

ഊർധ്വമൂലം അധഃശാഖം അശ്വതഥം പ്രാഹുർ അവ്യയം

ഛന്ദോസി യസ്യ പർണാനി യസ് തം വേദ സ വേദവിത്

2 അധസ് ചോർധ്യം പ്രസൃതാസ് തസ്യ ശാഖാഃ ഗുണപ്രവൃദ്ധാ വിഷയപ്രവാലാഃ

അധസ് ച മൂലാന്യ് അനുസന്തതാനിഃ കർമാനുബന്ധീനി മനുഷ്യലോകേ

3 ന രൂപം അന്യേഹ തഥോപലഭ്യതേഃ നാന്തോ ന ചാദിർ ന ച സന്ധൃതിഷ്ഠാ

അശ്വതഥം ഏനം സുവിരൂഢമൂലംഃ അസംഗശ്ശൃണ ദൃഢേന ഛിത്താ

4 തതഃ പദം തത്പരിമാർഗിതവ്യംഃ യസ്മിൻ ഗതാ ന നിവർത്തന്തി ഭൂയഃ

തം ഏവ ചാദ്യം പുരുഷം പ്രപദ്യേഃ യതഃ പ്രവൃത്തിഃ പ്രസ്തുതാ പുരാണീ

5 നിർമാനമോഹാ ജിതസംഗദോഷാഃഃ അധ്യാത്മനിത്യാ വിനിവൃത്തകാമാഃ

ദ്വന്ദ്വേർ വിമുക്താഃ സുഖദ്ദുഃഖസഞ്ജ്ഞൈർഃ ഗച്ഛന്ത്യ് അമൃലാഃ പദം അവ്യയം തത്

6 ന തദ് ഭാസയതേ സൂര്യോ ന ശശാങ്കോ ന പാവകഃ

യദ് ഗത്യാ ന നിവർത്തന്തേ തദ് ധാമ പരമം മമ

7 മമൈവാംശോ ജീവലോകേ ജീവഭൂതഃ സനാതനഃ

മനഃഷ്ഠാനീന്ദ്രിയാണി പ്രകൃതിസ്ഥാനി കർഷതി

8 ശരീരം യദ് അവാപ്നോതി യച് ചാപ്യ് ഉത്ക്രാമതീശ്വരഃ

ഗൃഹീത്വൈതാനി സംയാതി വായുർ ഗന്ധാൻ ഇവാശയാത്

9 ക്രോത്രം ചക്ഷുഃ സ്പർശനം ച രസനം ഘ്രാണം ഏവ ച

അധിഷ്ഠായ മനസ് ചായം വിഷയാൻ ഉപസേവതേ

10 ഉത്ക്രാമന്തം സ്ഥിതം വാപി ഭൂജാനം വാ ഗുണാനിതം

വിമൂഢാ നാനുപശ്യന്തി പശ്യന്തി ജ്ഞാനചക്ഷുഷഃ

11 യതന്തോ യോഗിനസ് ചൈനം പശ്യന്ത്യ് ആത്മന്ത്യ് അവസ്ഥിതം

യതന്തോ ഫപ്യ് അകൃതാത്മാനോ നൈനം പശ്യന്ത്യ് അചേതസഃ

12 യദ് ആദിത്യഗതം തേജോ ജഗദ് ഭാസയതേ ഫഖിലം

യച് ചന്ദ്രമസി യച് ചാഗൗ തത് തേജോ വിദ്ധി മാമകം

13 ഗാം ആവിശ്യ ച ഭൂതാനി ധാരയാമ്യ് അഹം ഓജസാ

പുഷ്ണാമി ചൗഷധീഃ സർവാഃ സോമോ ഭൂത്യാ രസാത്മകഃ

14 അഹം വൈശ്യാനരോ ഭൂത്യാ പ്രാണിനാം ദേഹം ആശ്രിതഃ

പ്രാണാപാനസമായുക്തഃ പചാമ്യ് അന്നം ചതുർവിധം

15 സർവസ്യ ചാഹം ഹൃദി സംനിവിഷ്ഠോഃ മത്തഃ സൃതിർ ജ്ഞാനം അപോഹനം ച

വേദൈശ് ച സർവൈർ അഹം ഏവ വേദോഃ; വേദാന്തക്രമേ വേദവിദ് ഏവ ചാഹം

16 ദ്വാവ് ഇമൗ പുരുഷൗ ലോകേ ക്ഷരശ് ചാക്ഷര ഏവ ച

ക്ഷരഃ സർവാണി ഭൂതാനി കൂടന്വേദാ ിക്ഷര ഉച്യതേ

17 ഉത്തമഃ പുരുഷസ് ത് അന്യഃ പരമാത്മേത്യ് ഉദാഹൃതഃ

യോ ലോകത്രയം ആവിശ്യ ബിഭേത്യ് അവ്യയ ഈശ്വരഃ

18 യസ്മാത് ക്ഷരം അതീതോ ിഹം അക്ഷരാദ് അപി ചോത്തമഃ

അതോ ിസ്മി ലോകേ വേദേ ച പ്രഥിതഃ പുരുഷോത്തമഃ

19 യോ മാം ഏവം അസംമൂഢോ ജാനാതി പുരുഷോത്തമം

സ സർവവിദ് ഭജതി മാം സർവഭാവേന ഭാരത

20 ഇതി ഗുഹ്യതമം ശാസ്ത്രം ഇദം ഉക്തം മയാനഘ

ഏതദ് ബുദ്ധാ ബുദ്ധിമാൻ സ്യാത് കൃതകൃത്യശ് ച ഭാരത

അധ്യായം 38

1 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

അഭയം സത്തപസംശ്രുദ്ധീർ ജ്ഞാനയോഗവ്യവസ്ഥിതിഃ
ദാനം ദമശ് ച യജ്ഞശ് ച സ്വാധ്യായസ് തപ ആർജവം
2 അഹിംസാ സത്യം അക്രോധസ് ത്യാഗഃ ശാന്തിർ അപൈശ്കന്തം
ദയാ ഭൂതേഷ് അലോലുപ്തം മാർദവം ഹ്രീർ അചാപലം
3 തേജഃ ക്ഷമാ ധൃതിഃ ശൗചം അദ്രോഹോ നാതിമാനിതാ
ഭവന്തി സമ്പദം ദൈവീം അഭിജാതസ്യ ഭാരത
4 ദംഭോ ദർപോ fതിമാനശ് ച ക്രോധഃ പാരുഷ്യം ഏവ ച
അജ്ഞാനം ചാഭിജാതസ്യ പാർഥ സമ്പദം ആസൂരിം
5 ദൈവീ സമ്പദ് വിമോക്ഷായ നിബന്ധായാസൂരി മതാ
മാ ശുചഃ സമ്പദം ദൈവീം അഭിജാതോ fസി പാണ്ഡവ
6 ദൗ ഭൂതസർഗൗ ലോകേ fസ്തീൻ ദൈവ ആസൂര ഏവ ച
ദൈവോ വിസ്തരശഃ പ്രോക്ത ആസൂരം പാർഥ മേ ശൃണു
7 പ്രവൃത്തിം ച നിവൃത്തിം ച ജനാ ന വിദുർ ആസൂരഃ
ന ശൗചം നാപി ചാചാരോ ന സത്യം തേഷു വിദ്യതേ
8 അസത്യം അപ്രതിഷ്ഠം തേ ജഗദ് ആഹൂർ അനിശ്ചരം
അപരസ്സരസംഭ്രതം കിം അന്യത് കാമഹൈതുകം
9 ഏതാം ദൃഷ്ടിം അവഷ്ടഭ്യ നഷ്ടാത്മാനോ fൽപബുദ്ധയഃ
പ്രഭവന്ത് ഉഗ്രകർമാണഃ ക്ഷയായ ജഗതോ fഹിതഃ
10 കാമം ആശ്രിത്യ ദുഷ്കരം ദംഭമാനമദാനിതഃ
മോഹാദ് ഗൃഹിത്വാസദ്ഗ്രാഹാൻ പ്രവർത്തന്തേ fശുചിത്വതഃ
11 ചിന്താം അപരിമേയാം ച പ്രലയാന്താം ഉപാശ്രിതഃ
കാമോപഭോഗപരമാ ഏതാവദ് ഇതി നിശ്ചിതഃ
12 ആശാപാശശന്തൈർ ബദ്ധഃ കാമക്രോധപരായണഃ
ഈഹന്തേ കാമഭോഗാർഥം അന്യായേനാർഥസഞ്ചയാൻ
13 ഇദം അദ്യ മയാ ലബ്ധം ഇദം പ്രാപ്സ്യേ മനോരഥം
ഇദം അസ്തീദം അപി മേ ഭവിഷ്യതി പുനർ ധനം
14 അസൗ മയാ ഹതഃ ശത്രുർ ഹനിഷ്യേ ചാപരാൻ അപി
ഈശ്വരോ fഹം അഹം ഭോഗീ സിദ്ധോ fഹം ബലവാൻ സുഖി
15 ആന്വേഷ്യോ fഭിജനവാൻ അസ്തി കോ fന്യോ fസ്തി സദൃശോ മയാ
യക്ഷ്യേ ദാസ്യാമി മോദിഷ്യ ഇത് അജ്ഞാനവിമോഹിതഃ
16 അനേകചിത്തവിദ്രാന്താ മോഹജാലസമാവൃതഃ

പ്രസക്താഃ കാമഭോഗേഷു പതന്തി നരകേ *f*ശുചൗ
 17 ആത്മസംഭാവിതാഃ സ്തുണ്ണാ ധനമാനമദാനിതാഃ
 യജ്ഞേ നാമയജ്ഞേസ് തേ ദംഭേനാവിധിപൂർവകം
 18 അഹങ്കാരം ബലം ദർപം കാമം ക്രോധം ച സംശ്രിതാഃ
 മാം ആത്മപരദേഹേഷു പ്രദിഷന്തോ *f*ഭ്യസ്യയകാഃ
 19 താൻ അഹം ദിഷതഃ ക്രൂരാൻ സംസാരേഷു നരാധമാൻ
 ക്ഷിപാമ്യ് അജസ്രം അശുഭാൻ ആസുരീഷ്യ് ഏവ യോനിഷു
 20 ആസുരീം യോനിം ആപന്നാ മൃഗാ ജന്മനി ജന്മനി
 മാം അപ്രാപ്യൈവ കൗന്തേയ തതോ യാന്ത്യ് അധമാം ഗതിം
 21 ത്രിവിധം നരകസ്വേദം ദ്വാരം നാശനം ആത്മനഃ
 കാമഃ ക്രോധസ് തഥാ ലോഭസ് തസ്മാദ് ഏതത് രൂയം ത്യജേത്
 22 ഏതൈർ വിമുക്തഃ കൗന്തേയ തമോദ്വാരൈസ് ത്രിഭീർ നരഃ
 ആചരത്യ് ആത്മനഃ ശ്രേയസ് തതോ യാതി പരാം ഗതിം
 23 യഃ ശാസ്ത്രവിധിം ഉത്സൃജ്യ വർതതേ കാമകാരതഃ
 ന സ സിദ്ധിം അവാപ്നോതി ന സുഖം ന പരാം ഗതിം
 24 തസ്മാച് ഛരാസ്ത്രം പ്രമാണം തേ കാര്യാകാര്യവ്യവസഥിതൗ
 ജ്ഞാത്വാ ശാസ്ത്രവിധാനോക്തം കർമ കർതും ഇഹാർഹസി

അധ്യായം 39

1 അർജുന ഉവാച

യേ ശാസ്ത്രവിധിം ഉത്സൃജ്യ യജന്തേ ശ്രദ്ധയാനൃതാഃ
തേഷാം നിഷ്ഠാ തു കാ കൃഷ്ണ സത്ത്വം ആഹോ രജസ് തമഃ

2 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

ത്രിവിധാ ഭവതി ശ്രദ്ധാ ദേഹിനാം സാ സ്വഭാവജാ
സാന്തൃഗികീ രാജസീ ചൈവ താമസീ ചേതി താം ശൃണ

3 സത്ത്വാനരൂപാ സർവസ്യ ശ്രദ്ധാ ഭവതി ഭാരത

ശ്രദ്ധാമയോ ിയം പുരുഷോ യോ യച്ഛുദ്ധഃ സ ഏവ സഃ

4 യജന്തേ സാന്തൃഗികാ ദേവാൻ യക്ഷരക്ഷാംസി രാജസാഃ

പ്രേതാൻ ഭൂതഗണാംഗ് ചാന്യേ യജന്തേ താമസാ ജനാഃ

5 അശാസ്ത്രവിഹിതം ഘോരം തപ്യന്തേ യേ തപോ ജനാഃ

ദംഭാഹങ്കാരസംയുക്താഃ കാമരാഗബലാനൃതാഃ

6 കർശയന്തഃ ശരീരസ്ഥം ഭൂതഗ്രാമം അചേതസഃ

മാം ചൈവാനന്തഃശരീരസ്ഥം താൻ വിധ്യ് ആസുരനിശ്ചയാൻ

7 ആഹാരസ് ത് അപി സർവസ്യ ത്രിവിധോ ഭവതി പ്രിയഃ

യജ്ഞസ് തപസ് തഥാ ദാനം തേഷാം ഭേദം ഇമം ശൃണ

8 ആയുഃസത്ത്വബലാരോഗ്യസുഖപ്രീതിവിവർധനാഃ

രസ്യഃ സ്തിഗ്ധഃ സമിരാ ഹൃദ്യാ ആഹാരഃ സാന്തൃഗികപ്രിയഃ

9 കച്ഛമുലവണാത്യുഷ്ണതീക്ഷ്ണരൂക്ഷവിദാഹിനഃ

ആഹാരാ രാജസന്യേഷ്ടാ ദുഃഖശോകാമയപ്രദഃ

10 യാതയാമം ഗതരസം പൃതി പര്യുഷിതം ച യത്

ഉച്ഛിഷ്ടം അപി ചാമേധ്യം ഭോജനം താമസപ്രിയം

11 അഹലാകാങ്ക്ഷിഭിർ യജേന്താ വിധിദൃഷ്ടോ യ ഇജ്യതേ

യഷ്ടവ്യം ഏവേതി മനഃ സമാധായ സ സാന്തൃഗികഃ

12 അഭിസന്ധായ തു ഫലം ദംഭാർഥം അപി ചൈവ യത്

ഇജ്യതേ ഭരതശ്രേഷ്ഠ തം യജ്ഞം വിധി രാജസം

13 വിധിഹീനം അസൃഷ്ടാനം മന്ത്രഹീനം അദക്ഷിണം

ശ്രദ്ധാവിരഹിതം യജ്ഞം താമസം പരിചക്ഷതേ

14 ദേവദ്വിജഗുരപ്രാജ്ഞപുജനം ശൗചം ആർജവം

ബ്രഹ്മചര്യം അഹിംസാ ച ശാരീരം തപ ഉച്യതേ

15 അന്യദേശകരം വാക്യം സത്യം പ്രിയഹിതം ച യത്

സ്വാധ്യായാഭ്യസനം ചൈവ വാങ്മയം തപ ഉച്യതേ

16 മനഃപ്രസാദഃ സൗമ്യത്വം മൗനം ആത്മവിനിഗ്രഹഃ
 ഭാവസംശ്രദ്ധിർ ഇത്യ ഏതത് തപോ മാനസം ഉച്യതേ
 17 ശ്രദ്ധയാ പരയാ തപ്തം തപസ് തത് ത്രിവിധം നദൈഃ
 അഫലാകാക്ഷിഭിർ യുക്തൈഃ സാത്തൃകം പരിചക്ഷതേ
 18 സത്കാരമാനപൂജാർഥം തപോ ദംഭേന ചൈവ യത്
 ക്രിയതേ തദ് ഇഹ പ്രോക്തം രാജസം ചലം അധ്രുവം
 19 മൃഗശ്യാഹേണാത്മനോ യത് പീഡയാ ക്രിയതേ തപഃ
 പരസ്യോത്സാദനാർഥം വാ തത് താമസം ഉദാഹൃതം
 20 ദാതവ്യം ഇതി യദ് ദാനം ദീയതേ ിനപകാരിണേ
 ദേശേ കാലേ ച പാത്രേ ച തദ് ദാനം സാത്തൃകം സ്മൃതം
 21 യത് ഇ പ്രത്യുപകാരാർഥം ഫലം ഉദ്ദീശ്യ വാ പുനഃ
 ദീയതേ ച പരിക്ലിഷ്ടം തദ് ദാനം രാജസം സ്മൃതം
 22 അദേശകാലേ യദ് ദാനം അപാത്രേഭ്യസ് ച ദീയതേ
 അസതക്രതം അവജ്ഞാതം തത് താമസം ഉദാഹൃതം
 23 ഓം തത് സദ് ഇതി നിർദേശോ ബ്രഹ്മണസ് ത്രിവിധഃ സ്മൃതഃ
 ബ്രാഹ്മണാസ് തേന വേദാസ് ച യജ്ഞാസ് ച വിഹിതാഃ പുരാ
 24 തസ്മാദ് ഓം ഇത്യ ഉദാഹൃത്യ യജ്ഞദാനതപഃക്രിയാഃ
 പ്രവർത്തന്തേ വിധാനോക്താഃ സതതം ബ്രഹ്മവാദിനാം
 25 തദ് ഇത്യ അനഭിസന്ധായ ഫലം യജ്ഞതപഃക്രിയാഃ
 ദാനക്രിയാസ് ച വിവിധാഃ ക്രിയന്തേ മോക്ഷകാക്ഷിഭിഃ
 26 സദ്ഭാവേ സാധുഭാവേ ച സദ് ഇത്യ ഏതത് പ്രയുജ്യതേ
 പ്രശസ്തേ കർമ്മണി തഥാ സച്ഛബ്ദഃ പാർഥ യുജ്യതേ
 27 യജ്ഞേ തപസി ദാനേ ച സ്ഥിതിഃ സദ് ഇതി ചോച്യതേ
 കർമ്മ ചൈവ തദർഥീയം സദ് ഇത്യ ഏവാഭിധീയതേ
 28 അശ്രദ്ധയാ ഹൃതം ദത്തം തപസ് തപ്തം കൃതം ച യത്
 അസദ് ഇത്യ ഉച്യതേ പാർഥ ന ച തത് പ്രേത്യ നോ ഇഹ

അധ്യായം 40

1 അർജ്ജുന ഉവാച

സംന്യാസസ്യ മഹാബാഹോ തത്തപം ഇച്ഛാമി വേദിതും
ത്യാഗസ്യ ച എഷീകേശ പൃഥക് കേശിനിഷ്ഠന

2 ശ്രീഭഗവാൻ ഉവാച

കാമ്യാനാം കർമ്മണാം ന്യാസം സംന്യാസം കവയോ വിദുഃ
സർവകർമ്മഫലത്യാഗം പ്രാഹുസ്ത്യാഗം വിചക്ഷണാഃ

3 ത്യാജ്യം ദോഷവദ് ഇത്യ ഏകേ കർമ്മ പ്രാഹുർ മനീഷിണഃ
യജ്ഞദാനതപഃകർമ്മ ന ത്യാജ്യം ഇതി ചാപരേ

4 നിശ്ചയം ശൃണ മേ തത്ര ത്യാഗേ ഭരതസത്തമ

ത്യാഗോ ഹി പുരുഷവ്യാഘ്രേ ത്രിവിധഃ സമ്പ്രകീർത്തിതഃ

5 യജ്ഞദാനതപഃകർമ്മ ന ത്യാജ്യം കാര്യം ഏവ തത്
യജ്ഞോ ദാനം തപസ് ചൈവ പാവനാനി മനീഷിണാം

6 ഏതാന്ത് അപി തു കർമാണി സംഗം ത്യക്ത്വാ ഫലാനി ച
കർതവ്യാനീതി മേ പാർഥ നിശ്ചിതം മതം ഉത്തമം

7 നിയതസ്യ തു സംന്യാസഃ കർമ്മണോ നോപപദ്യതേ
മോഹാത് തസ്യ പരിത്യാഗസ് താമസഃ പരീകീർത്തിതഃ

8 ദുഃഖം ഇത്യ ഏവ യത് കർമ്മ കായക്ലേശഭയാത് ത്യജേത്
സ കൃത്വാ രാജസം ത്യാഗം നൈവ ത്യാഗഫലം ലഭേത്

9 കാര്യം ഇത്യ ഏവ യത് കർമ്മ നിയതം ക്രിയതേ ഫർജ്ജന
സംഗം ത്യക്ത്വാ ഫലം ചൈവ സ ത്യാഗഃ സാന്ത്വികോ മതഃ

10 ന ദ്വേഷ്യത് അകുശലം കർമ്മ കശലേ നാനുഷജ്ജതേ
ത്യാഗീ സത്ത്വസമാവിഷ്ടോ മേധാവി ചിന്നസംശയഃ

11 ന ഹി ദേഹദൃതാ ശക്യാം ത്യജ്തും കർമാണ്യത് അശേഷതഃ
യസ് തു കർമ്മഫലത്യാഗീ സ ത്യാഗീത്യത് അഭിധീയതേ

12 അനിഷ്ടം ഇഷ്ടം മിശ്രം ച ത്രിവിധം കർമ്മണഃ ഫലം
ഭവത്യത് അത്യാഗിനാം പ്രേത്യ ന തു സംന്യാസിനാം ക്വ ചിത്

13 പഞ്ചൈതാനി മഹാബാഹോ കാരണാനി നിബോധ മേ
സാംഖ്യേ കൃതാന്തേ പ്രോക്താനി സിദ്ധയേ സർവകർമ്മണാം

14 അധിഷ്ഠാനം തഥാ കർതാ കരണം ച പൃഥഗ്വിധം
വിവിധാത് ച പൃഥക്ചേഷ്ടാ ദൈവം ചൈവാത്ര പഞ്ചമം

15 ശരീരവാങ്മനോഭിർ യത് കർമ്മ പ്രാരഭതേ നരഃ
ന്യായും വാ വിപരീതം വാ പഞ്ചൈതേ തസ്യ ഹേതവഃ

16 തരൈവം സതി കർതാരം ആത്മാനം കേവലം ത്ര യഃ
 പശ്യത്യ് അക്രതബുദ്ധിത്യാൻ ന സ പശ്യതി ദുർമതിഃ
 17 യസ്യ നാഹങ്കൃതോ ഭാവോ ബുദ്ധിർ യസ്യ ന ലിപ്യതേ
 ഹത്യാപി സ ഇമാൽ ലോകാൻ ന ഹന്തി ന നിബധ്യതേ
 18 ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം പരിജ്ഞാതാ ത്രിവിധാ കർമചോദനാ
 കരണം കർമ കർതേതി ത്രിവിധഃ കർമസംഗ്രഹഃ
 19 ജ്ഞാനം കർമ ച കർതാ ച ത്രിയൈവ ഗുണഭേദതഃ
 പ്രോച്യതേ ഗുണസംഖ്യാനേ യഥാവച് ചൂണ താന്യ് അപി
 20 സർവഭൂതേഷു യേനൈകം ഭാവം അഖ്യയം ഈക്ഷതേ
 അവിഭക്തം വിഭക്തേഷു തജ് ജ്ഞാനം വിദ്ധി സാന്തപികം
 21 പൃഥക്ത്വേന ത്ര യജ് ജ്ഞാനം നാനാഭാവാൻ പൃഥഗ്വിധാൻ
 വേന്തി സർവേഷു ഭൂതേഷു തജ് ജ്ഞാനം വിദ്ധി രാജസം
 22 യത് ത്ര കൃത്യവദ് ഏകസ്ഥിൻ കാര്യേ സക്തം അഹൈതുകം
 അതത്യാർഥവദ് അൽപം ച തത് താമസം ഉദാഹൃതം
 23 നിയതം സംഗ്രഹിതം അരാഗദ്വേഷതഃ കൃതം
 അഹലപ്രേപ്സുനാ കർമ യത് തത് സാന്തപികം ഉച്യതേ
 24 യത് ത്ര കാമേപ്സുനാ കർമ സാഹകാരേണ വാ പുനഃ
 ക്രിയതേ ബഹുലായാസം തദ് രാജസം ഉദാഹൃതം
 25 അനുബന്ധം ക്ഷയം ഹിംസാം അനപേക്ഷ്യ ച പൗരൂഷം
 മോഹാദ് ആരഭ്യതേ കർമ യത് തത് താമസം ഉച്യതേ
 26 മുക്തസംഗോ ിനഹംവാദീ യുത്യസാഹസമന്വൃതഃ
 സിദ്ധ്യസിദ്ധ്യേർ നിർവികാരഃ കർതാ സാന്തപിക ഉച്യതേ
 27 രാഗീ കർമഹലപ്രേപ്സുർ ലുബ്ധോ ഹിംസാന്മകോ ിശുചിഃ
 ഹർഷശോകാന്വൃതഃ കർതാ രാജസഃ പരികീർതിതഃ
 28 അയുക്തഃ പ്രാകൃതഃ സ്തബ്ധഃ ശഠോ നൈകൃതികോ ിലസഃ
 വിഷാദീ ദീർഘസൂത്രീ ച കർതാ താമസ ഉച്യതേ
 29 ബുദ്ധേർ ഭേദം യുതേശ് ചൈവ ഗുണതസ് ത്രിവിധം ശൃണ
 പ്രോച്യമാനം അശേഷേണ പൃഥക്ത്വേന ധനഞ്ജയ
 30 പ്രവൃത്തിം ച നിവൃത്തിം ച കാര്യാകാര്യേ ഭയാഭയേ
 ബന്ധം മോക്ഷം ച യാ വേന്തി ബുദ്ധിഃ സാ പാർഥ സാന്തപികീ
 31 യയാ ധർമം അധർമം ച കാര്യം ചാകാര്യം ഏവ ച
 അയഥാവത് പ്രജാനാതി ബുദ്ധിഃ സാ പാർഥ രാജസീ
 32 അധർമം ധർമം ഇതി യാ മന്യതേ തമസാവൃതാ

സർവാർഥാൻ വിപരീതാംശ് ച ബുദ്ധിഃ സാ പാർഥ താമസീ
 33 യുത്യാ യയാ ധാരയതേ മനഃപ്രാണേന്ദ്രിയക്രിയാഃ
 യോഗേനാവ്യഭിചാരിണ്യാ യുതിഃ സാ പാർഥ സാത്തപികീ
 34 യയാ തു ധർമ്മകാമാർഥാൻ യുത്യാ ധാരയതേ ദർജ്ജന
 പ്രസംഗേന ഫലാകാക്ഷീ യുതിഃ സാ പാർഥ രാജസീ
 35 യയാ സ്വപ്നം ഭയം ശോകം വിഷാദം മദം ഏവ ച
 ന വിമുഞ്ചതി ദുർമേധാ യുതിഃ സാ പാർഥ താമസീ
 36 സുഖം ത്വ് ഇദാനീം ത്രിവിധം ശൃണ മേ ഭരതർഷഭ
 അദ്യാസാദ് രമതേ യത്ര ദുഃഖാന്തം ച നിഗച്ഛതി
 37 യത് തദഗ്രേ വിഷം ഇവ പരിണാമേ ദൃശ്യതോപമം
 തത് സുഖം സാത്തപികം പ്രോക്തം ആത്മബുദ്ധിപ്രസാദജം
 38 വിഷയേന്ദ്രിയസംയോഗാദ് യത് തദഗ്രേ ദൃശ്യതോപമം
 പരിണാമേ വിഷം ഇവ തത് സുഖം രാജസം സ്മൃതം
 39 യദ് അഗ്രേ ചാനബന്ധേ ച സുഖം മോഹനം ആത്മനഃ
 നിദ്രാലസ്യപ്രമാദോത്ഥം തത് താമസം ഉദാഹൃതം
 40 ന തദ് അസ്തി പൃഥിവ്യാം വാ ദിവി ദേവേഷു വാ പുനഃ
 സത്തം പ്രകൃതിജൈർ മുക്തം യദ് ഏഭിഃ സ്യാത് ത്രിഭിർ ഗുണൈഃ
 41 ബ്രാഹ്മണക്ഷത്രിയവിശാം ശൂദ്രാണാം ച പരന്തപ
 കർമാണി പ്രവിഭക്താനി സ്വഭാവപ്രഭവൈർ ഗുണൈഃ
 42 ശമോ ദമസ് തപഃ ശൗചം ക്ഷാന്തിർ ആർജവം ഏവ ച
 ജ്ഞാനം വിജ്ഞാനം ആസ്തിക്യം ബ്രഹ്മകർമ്മ സ്വഭാവജം
 43 ശൗര്യം തേജോ യുതിർ ദാക്ഷ്യം യുദ്ധേ ചാപ്യ് അപലായനം
 ദാനം ഈശ്വരഭാവശ് ച ക്ഷാന്ത്രം കർമ്മ സ്വഭാവജം
 44 കൃഷിഗോരക്ഷ്യവാണിജ്യം വൈശ്യകർമ്മ സ്വഭാവജം
 പരിചര്യന്തകം കർമ്മ ശൂദ്രസ്യാപി സ്വഭാവജം
 45 സ്വേ സ്വേ കർമ്മണ്യ് അഭിരതഃ സംസിദ്ധിം ലഭതേ നരഃ
 സ്വകർമ്മനിരതഃ സിദ്ധിം യഥാ വിന്ദതി തച് ചതുണ
 46 യതഃ പ്രവൃത്തിർ ഭൂതാനാം യേന സർവം ഇദം തതം
 സ്വകർമ്മണാ തം അദ്യർച്യ സിദ്ധിം വിന്ദതി മാനവഃ
 47 ശ്രേയാൻ സ്വധർമ്മോ വിഗുണഃ പരധർമാത് സ്വന്ദഷ്ടിതാത്
 സ്വഭാവനിയതം കർമ്മ കർവൻ നാപ്ലോതി കിൽബിഷം
 48 സഹജം കർമ്മ കൗന്തേയ സദോഷം അപി ന ത്യജേത്
 സർവാരംഭാ ഹി ദോഷേണ യുഗ്മേനാഗ്നിർ ഇവാവൃതഃ

49 അസൗകൃതം സർവത്ര ജിതാത്മാ വിഗതസ്പഹഃ
 നൈഷ്ഠർമ്യസിദ്ധിം പരമാം സംന്യാസേനാധിഗച്ഛതി
 50 സിദ്ധിം പ്രാപ്തോ യഥാ ബ്രഹ്മ തഥാപ്തോതി നിബോധ മേ
 സമാസേനൈവ കൗന്തേയ നിഷ്ഠാ ജ്ഞാനസ്യ യാ പരാ
 51 ബുദ്ധ്യാ വിശുദ്ധയാ യുക്തോ ധൃത്യാത്മാനം നിയമ്യ ച
 ശബ്ദാദീൻ വിഷയാംസ് ത്യക്ത്വാ രാഗദ്വേഷൗ വ്യുദസ്യ ച
 52 വിവിക്തസേവീ ലഘ്യാശീ യതവാക്കായമാനസഃ
 ധ്യാനയോഗപരോ നിത്യം വൈരാഗ്യം സമുപാശ്രിതഃ
 53 അഹങ്കാരം ബലം ദർപം കാമം ക്രോധം പരിഗ്രഹം
 വിമുച്യ നിർമ്മമഃ ശാന്തോ ബ്രഹ്മഭൂതായ കൽപതേ
 54 ബ്രഹ്മഭൂതഃ പ്രസന്നാത്മാ ന ശോചതി ന കാങ്ക്ഷതി
 സമഃ സർവേഷു ഭൂതേഷു മദ്ഭക്തിം ലഭതേ പരാം
 55 ഭക്ത്യാ മാം അഭിജാനാതി യാവാനു യത് ചാസ്മി തത്ത്വതഃ
 തതോ മാം തത്ത്വതോ ജ്ഞാത്വാ വിശതേ തദനന്തരം
 56 സർവകർമാണ്യ് അപി സദാ കർവ്വണോ മദ്യുപാശ്രുതഃ
 മത്പ്രസാദാദ് അവാപ്തോതി ശാശ്വതം പദം അവ്യയം
 57 ചേതസാ സർവകർമാണി മയി സംന്യസ്യ മത്പരഃ
 ബുദ്ധിയോഗം ഉപാശ്രിത്യ മച്ചിത്തഃ സതതം ഭവ
 58 മച്ചിത്തഃ സർവദുർഗാണി മത്പ്രസാദാത് തരിഷ്യസി
 അഥ ചേത് ത്വം അഹങ്കാരാൻ ന ശ്രോഷ്യസി വിനക്ഷ്യസി
 59 യദ് അഹങ്കാരം ആശ്രിത്യ ന യോസ്യ ഇതി മന്യസേ
 മിഥൈഷ്യ വ്യവസായസ് തേ പ്രകൃതിസ് ത്വാം നിയോക്ഷ്യതി
 60 സ്വഭാവജേന കൗന്തേയ നിബദ്ധഃ സ്വേന കർമണാ
 കർതും നേച്ഛസി യൻ മോഹാത് കരിഷ്യസ്യാവശോ ഫപി തത്
 61 ഈശ്വരഃ സർവഭൂതാനാം ഹൃദേശേ ഫർജ്ജന തിഷ്ഠതി
 ഭ്രാമയൻ സർവഭൂതാനി യന്ത്രാരൂഢാനി മായയാ
 62 തം ഏവ ശരണം ഗച്ഛ സർവഭാവേന ഭാരത
 തത്പ്രസാദാത് പരാം ശാന്തിം സ്ഥാനം പ്രാപ്സ്യസി ശാശ്വതം
 63 ഇതി തേ ജ്ഞാനം ആഖ്യാതം ഗുഹ്യാദ് ഗുഹ്യതരം മയാ
 വിമുശ്യൈതദ് അശേഷേണ യഥേച്ഛസി തഥാ കരു
 64 സർവഗുഹ്യതമം ഭൂയഃ ശൃണു മേ പരമം വചഃ
 ഇഷ്ടോ ഫസി മേ ദൃഢം ഇതി തതോ വക്ഷ്യാമി തേ ഹിതം
 65 മന്മനാ ഭവ മദ്ഭക്തോ മദ്യാജി മാം നമസ്കരു

മാം ഏവൈഷ്യസി സത്യം തേ പ്രതിജാനേ പ്രിയോ ിസി മേ
 66 സർവധർമാൻ പരിത്യജ്യ മാം ഏകം ശരണം വ്രജ
 അഹം ത്വാ സർവപാപേഭ്യോ മോക്ഷയിഷ്യാമി മാ ശുചഃ
 67 ഇദം തേ നാതപസ്തായ നാഭക്തായ കദാ ചന
 ന ചാശ്രുശ്രുഷവേ വാച്യം ന ച മാം യോ ിഭ്യസ്യയതി
 68 യ ഇദം പരമം ഗുഹ്യം മദ്ഭക്തേഷ് അഭിധാസ്യതി
 ഭക്തിം മയി പരാം കൃത്വാ മാം ഏവൈഷ്യത്യ് അസംശയഃ
 69 ന ച തസ്താൻ മനുഷ്യേഷു കശ് ചിൻ മേ പ്രിയകൃത്തമഃ
 ഭവിതാ ന ച മേ തസ്താദ് അന്യഃ പ്രിയതരോ ഭവി
 70 അധ്യേഷ്യതേ ച യ ഇമം ധർമ്യം സംവാദം ആവയോഃ
 ജ്ഞാനയജ്ഞേന തേനാഹം ഇഷ്ടഃ സ്യാം ഇതി മേ മതിഃ
 71 ശ്രദ്ധാവാൻ അനസ്യയശ് ച ശൃണയാദ് അപി യോ നരഃ
 സോ ിപി മുക്തഃ ശുഭാൽ ലോകാൻ പ്രാപ്തയാത് പുണ്യകർമ്മണാം
 72 കച് ചിദ് ഏതച് ശ്രുതം പാർഥ ത്വയൈകാഗ്രേണ ചേതസാ
 കച് ചിദ് അജ്ഞാനസംമോഹഃ പ്രനഷ്ടസ് തേ ധനഞ്ജയ
 73 അർജുന ഉവാച
 നഷ്ടോ മോഹഃ സ്മൃതിർ ലബ്ധാ ത്വത്പ്രസാദാൻ മയാച്യുത
 സ്ഥിതോ ിസ്മി ഗതസന്ദേഹഃ കരിഷ്യേ വചനം തവ
 74 സഞ്ജയ ഉവാച
 ഇത്യ് അഹം വാസുദേവസ്യ പാർഥസ്യ ച മഹാത്മനഃ
 സംവാദം ഇമം അശ്രൗഷം അദ്ഭുതം രോമഹർഷണം
 75 വ്യാസപ്രസാദാച് ശ്രുതവാൻ ഏതദ് ഗുഹ്യം അഹം പരം
 യോഗം യോഗേശ്വരാത് കൃഷ്ണാത് സാക്ഷാത് കഥയതഃ സ്വയം
 76 രാജൻ സംസൃത്യ സംസൃത്യ സംവാദം ഇമം അദ്ഭുതം
 കേശവർജുനയോഃ പുണ്യം ഹൃഷ്യാമി ച മുഹൂർ മുഹൂഃ
 77 തച് ച സംസൃത്യ സംസൃത്യ രൂപം അത്യദ്ഭുതം ഹരേഃ
 വിസ്മയോ മേ മഹാൻ രാജൻ ഹൃഷ്യാമി ച പുനഃ പുനഃ
 78 യത്ര യോഗേശ്വരഃ കൃഷ്ണോ യത്ര പാർഥോ ധനർധരഃ
 തത്ര ശ്രീർ വിജയോ ഭൂതിർ ധ്രുവാ നീതിർ മതിർ മമ

അധ്യായം 41

1 സഞ്ജയ ഉവാച

തതോ ധനഞ്ജയം ദൃഷ്ട്വാ ബാണഗാണധീവധാരിണം

പുനർ ഏവ മഹാനാദം വ്യസൃജന്ത മഹാരഥാഃ

2 പാണ്ഡവാഃ സോമകാശ് ചൈവ യേ ചൈഷാം അന്തരായിനഃ

ദധൃശ് ച മുദിതാഃ ശംഖാൻ വീരാഃ സാഗരസംഭവാൻ

3 തതോ ഭര്യശ് ച പേശ്യശ് ച ക്രകചാ ഗോവിഷാണികാഃ

സഹസൈവാഭ്യഹന്ത്യന്ത തതഃ ശബ്ദോ മഹാൻ അഭ്രൂത്

4 അഥ ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ പിതരശ് ച ജനേശ്വര

സിദ്ധചാരണസംഘാശ് ച സമീയുസ് തേ ദിദൃക്ഷയാ

5 ജൃഷയശ് ച മഹാഭാഗാഃ പുരസ്കൃത്യ ശതക്രമം

സമീയുസ് തത്ര സഹിതാ ദൃഷ്ട്വാ തദ് വൈശസം മഹത്

6 തതോ യുധിഷ്ഠിരോ ദൃഷ്ട്വാ യുദ്ധായ സുസമുദ്യതേ

തേ സേനേ സാഗരപ്രഖ്യേ മുഹൂഃ പ്രചലിതേ നൃപ

7 വിമുച്യ കവചം വീരോ നിക്ഷിപ്യ ച വരായുധം

അവരഹ്യ രഥാത് തൂർണം പദ്ഭ്യാം ഏവ കൃതാഞ്ജലിഃ

8 പിതാമഹം അഭിപ്രേക്ഷ്യ ധർമ്മരാജോ യുധിഷ്ഠിരഃ

വാഗ്യതഃ പ്രയയൗ യേന പ്രാങ്മുഖോ രിപുവാഹിനീം

9 തം പ്രയാന്തം അഭിപ്രേക്ഷ്യ കന്തീപത്രോ ധനഞ്ജയഃ

അവതീര്യ രഥാത് തൂർണം ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതോ ഽന്വയാത്

10 വാസുദേവശ് ച ഭഗവാൻ പൃഷ്ഠതോ ഽനുജഗാമ ഹ

യഥാമുഖ്യാശ് ച രാജാനസ് തം അന്യാജശൂർ ഉത്സുകാഃ

11 അർജുന ഉവാച

കിം തേ വ്യവസിതം രാജൻ യദ് അസ്മാൻ അപഹായ വൈ

പദ്ഭ്യാം ഏവ പ്രയാതോ ഽസി പ്രാങ്മുഖോ രിപുവാഹിനീം

12 ഭീമസേന ഉവാച

കൃ ഗമിഷ്യസി രാജേന്ദ്ര നിക്ഷിപ്തകവചായുധഃ

ദംശിതേഷ്ഠ് അരിസൈന്യേഷു ഭ്രാതൃൻ ഉത്സൃജ്യ പാർഥിവ

13 നകുല ഉവാച

ഏവംഗതേ ത്വയി ജ്യേഷ്ഠേ മമ ഭ്രാതരി ഭാരത

ഭീർ മേ ദുനോതി ഹൃദയം ബ്രൂഹി ഗന്താ ഭവാൻ കൃ ന

14 സഹദേവ ഉവാച

അസ്മിൻ രണസമുഹേ വൈ വർതമാനേ മഹാഭയേ

യോദ്ധവ്യേ ക്വ ന ഗന്താസി ശത്രുൻ അഭിമുഖോ നൃപ
 15 സഞ്ജയ ഉവാച
 ഏവം ആഭാഷ്യമാണോ ിപി ഭ്രാന്തഭിഃ കരുനന്ദന
 നോവാച വാഗ്യതഃ കിം ചിദ് ഗച്ഛത്യ ഏവ യുധിഷ്ഠിരഃ
 16 താൻ ഉവാച മഹാപ്രാജ്ഞോ വാസുദേവോ മഹാമനഃ
 അഭിപ്രായോ ിസ്യ വിജ്ഞാതോ മയേതി പ്രഹസന് ഇവ
 17 ഏഷ ഭീഷ്മം തഥാ ദ്രോണം ഗൗതമം ശല്യം ഏവ ച
 അനമാന്യ ഗുരൂൻ സർവാൻ യോത്സ്യതേ പാർഥിവോ ിരിഭിഃ
 18 ശ്രൂയതേ ഹി പുരാകൽപേ ഗുരൂൻ അനനമാന്യ യഃ
 യുധ്യതേ സ ഭവേദ് വ്യക്തം അപധ്യാതോ മഹത്തരൈഃ
 19 അനമാന്യ യഥാശാസ്ത്രം യസ് തു യുധ്യേൻ മഹത്തരൈഃ
 ധ്രുവസ് തസ്യ ജയോ യുദ്ധേ ഭവേദ് ഇതി മതിർ മമ
 20 ഏവം ബ്രുവതി കൃഷ്ണേ തു ധാർതരാഷ്ട്രചമും പ്രതി
 ഹാഹാകാരോ മഹാൻ ആസിൻ നിഃശബ്ദാസ് ത്വ് അപരേ ിഭവൻ
 21 ദൃഷ്ട്യാ യുധിഷ്ഠിരം ദൂരാദ് ധാർതരാഷ്ട്രസ്യ സൈനികാഃ
 മീമഃ സങ്കഥയാം ചക്രൂർ നേശോ ിസ്തി കലപാംസനഃ
 22 വ്യക്തം ഭീത ഇവാദ്യേതി രാജാസൗ ഭീഷ്മം അന്തികാത്
 യുധിഷ്ഠിരഃ സസോദര്യഃ ശരണാർഥം പ്രയാചകഃ
 23 ധനഞ്ജയേ കഥം നാഥേ പാണ്ഡവേ ച വൃകോദരേ
 നകലേ സഹദേവേ ച ഭീതോ ിദ്യേതി ച പാണ്ഡവഃ
 24 ന നൃനം ക്ഷത്രിയകലേ ജാതഃ സമ്പ്രഥിതേ ഭൂവി
 യഥാസ്യ ഹൃദയം ഭീതം അൽപസത്ത്വസ്യ സംയുഗേ
 25 തതസ് തേ ക്ഷത്രിയാഃ സർവേ പ്രശംസന്തി സ്മ കൗരവാൻ
 ഹൃഷ്ടാഃ സുമനസോ ഭൂത്വാ ചൈലാനി ദൃശുവഃ പൃഥക്
 26 വ്യനിന്ദന്ത തതഃ സർവേ യോധാസ് തത്ര വിശാം പതേ
 യുധിഷ്ഠിരം സസോദര്യം സഹിതം കേശവേന ഹ
 27 തതസ് തത് കൗരവം സൈന്യം ധിക്രത്വാ തു യുധിഷ്ഠിരം
 നിഃശബ്ദം അഭവത് തുർണം പുനർ ഏവ വിശാം പതേ
 28 കിം ന വക്ഷ്യതി രാജാസൗ കിം ഭീഷ്മഃ പ്രതിവക്ഷ്യതി
 കിം ഭീമഃ സമരശ്ലാഘീ കിം ന കൃഷ്ണാർജുനാവ് ഇതി
 29 വിവക്ഷിതം കിം അന്യേതി സംശയഃ സുമഹാൻ അഭൂത്
 ഉഭയോഃ സേനയോ രാജൻ യുധിഷ്ഠിരക്രതേ തദാ
 30 സ വിഗാഹ്യ ചമും ശത്ത്രോഃ ശരശക്തിസമാകലാം

ഭീഷ്മം ഏവാദ്യയാത് തൂർണം ഭ്രാന്തുഭിഃ പരിവാരീതഃ

31 തം ഉവാച തതഃ പാദൗ കരാദ്യാം ഹീഡ്യ പാണ്ഡവഃ

ഭീഷ്മം ശാന്തനവം രാജാ യുദ്ധായ സമുപസ്മിതം

32 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

ആമന്ത്രയേ ത്യാം ദുർധർഷ യോത്യേ താത ത്വയാ സഹ

അനുജാനീഹി മാം താത ആശിഷശ് ച പ്രയോജയ

33 ഭീഷ്മ ഉവാച

യദ്യ് ഏവം നാഭിഗച്ഛേമാ യുധി മാം പൃഥിവീപതേ

ശപേയം ത്യാം മഹാരാജ പരാഭാവായ ഭാരത

34 പ്രീതോ ഫസ്തി പുത്ര യുധ്യസ്വ ജയം ആപ്തഹി പാണ്ഡവ

യത് തേ ഫലിഷിതം ചാന്യത് തദ് അവാപ്തഹി സംയുഗേ

35 വ്രിയതാം ച വരഃ പാർഥ കിം അസൂത്തോ ഫലികാക്ഷസി

ഏവം ഗതേ മഹാരാജ ന തവാസ്തി പരാജയഃ

36 അർഥസ്യ പുരുഷോ ദാസോ ദാസസ് ത് അർഥോ ന കസ്യ ചിത്

ഇതി സത്യം മഹാരാജ ബദ്ധോ ഫസ്ത് അർഥേന കൗരവൈഃ

37 അതസ് ത്യാം ക്ലീബവദ് വാക്യം ബ്രവീമി കുരുനന്ദന

ഏതോ ഫസ്ത് അർഥേന കൗരവ്യ യുദ്ധാദ് അന്യത് കിം ഇച്ഛസി

38 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

മന്ത്രയസ്യ മഹാപ്രാജ്ഞ ഹിതൈഷീ മമ നിത്യശഃ

യുധ്യസ്വ കൗരവസ്യാർഥേ മമൈഷ സതതം വരഃ

39 ഭീഷ്മ ഉവാച

രാജൻ കിം അത്ര സാഹ്യം തേ കരോമി കുരുനന്ദന

കാമം യോത്യേ പരസ്യാർഥേ ബ്രൂഹി യത് തേ വിവക്ഷിതം

40 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

കഥം ജയേയം സംഗ്രാമേ ഭവന്തം അപരാജിതം

ഏതൻ മേ മന്ത്രയ ഹിതം യദി ശ്രേയഃ പ്രപശ്യസി

41 ഭീഷ്മ ഉവാച

ന തം പശ്യാമി കൗന്തേയ യോ മാം യുധ്യന്തം ആഹവേ

വിജയേത പുമാൻ കശ് ചിദ് അപി സാക്ഷാച് ഛരതക്രതുഃ

42 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

ഹന്ത പൃച്ഛാമി തസ്മാത് ത്യാം പിതാമഹ നമോ ഫസ്തു തേ

ജയോപായം ബ്രവീഹി ത്യാം ആത്മനഃ സമരേ പരൈഃ

43 ഭീഷ്മ ഉവാച

ന ശത്രും താത പശ്യാമി സമരേ യോ ജയേത മാം
ന താവൻ മൃത്യുകാലോ മേ പുനരാഗമനം കരു
44 സഞ്ജയ ഉവാച

തതോ യുധിഷ്ഠിരോ വാക്യം ഭീഷ്മസ്യ കരുനന്ദന
ശിരസാ പ്രതിജഗ്രാഹ ഭൂയസ് തം അഭിവാദ്യ ച

45 പ്രായാത് പുനർ മഹാബാഹുർ ആചാര്യസ്യ രഥം പ്രതി
പശ്യതാം സർവസൈന്യാനാം മധ്യേന ഭ്രാന്തഭിഃ സഹ

46 സ ദ്രോണം അഭിവാദ്യാഥ കൃത്യാ ചൈവ പ്രദക്ഷിണം
ഉവാച വാചാ ദുർധർഷം ആത്മനിഃശ്രേയസം വചഃ

47 ആമന്ത്രയേ ത്യാം ഭഗവൻ യോത്യേ വിഗതകർമ്മഃ
ജയേയം ച രിപുൻ സർവാൻ അനുജ്ഞാതസ് ത്വയാ ദ്വിജ

48 ദ്രോണ ഉവാച

യദി മാം നാഭിഗച്ഛേഥാ യുദ്ധായ കൃതനിശ്ചയഃ

ശപേയം ത്യാം മഹാരാജ പരാഭാവായ സർവശഃ

49 തദ് യുധിഷ്ഠിര ഇഷ്ടോ ഽസ്മി പുജിതശ് ച ത്വയാനഘ

അനുജാനാമി യുധ്യസ്വ വിജയം സമവാപ്നഹി

50 കരവാണി ച തേ കാമം ബ്രൂഹി യത് തേ ഽഭികാക്ഷിതം

ഏവം ഗതേ മഹാരാജ യുദ്ധാദ് അന്യത് കിം ഇച്ഛസി

51 അർഥസ്യ പുരുഷോ ദാസോ ദാസസ് ത്വ് അർഥോ ന കസ്യ ചിത്

ഇതി സത്യം മഹാരാജ ബദ്ധോ ഽസ്മ്യ് അർഥേന കൗരവൈഃ

52 അതസ് ത്യാം ക്ലീബവദ് ബ്രൂമോ യുദ്ധാദ് അന്യത് കിം ഇച്ഛസി

യോത്സ്യാമി കൗരവസ്യാർഥേ തവാശാന്യോ ജയോ മയാ

53 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

ജയം ആശാസ്സാ മേ ബ്രഹ്മൻ മന്ത്രയസ്വ ച മദ്ധിതം

യുധ്യസ്വ കൗരവസ്യാർഥേ വര ഏഷ വൃതോ മയാ

54 ദ്രോണ ഉവാച

ധ്രുവസ് തേ വിജയോ രാജൻ യസ്യ മന്ത്രി ഹരിസ് തവ

അഹം ച ത്യാഭിജാനാമി രണേ ശത്രുൻ വിജേഷ്യസി

55 യതോ ധർമസ് തതഃ കൃഷ്ണോ യതഃ കൃഷ്ണസ് തതോ ജയഃ

യുധ്യസ്വ ഗച്ഛ കൗന്തേയ പൃച്ഛ മാം കിം ബ്രവിമി തേ

56 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

പൃച്ഛാമി ത്യാം ദ്വിജശ്രേഷ്ഠ ശൃണു മേ യദ് വിവക്ഷിതം

കഥം ജയേയം സംഗ്രാമേ ഭവന്തം അപരാജിതം

57 ദ്രോണ ഉവാച

ന തേ ഫസ്തി വിജയസ് താവദ് യാവദ് യുധ്യാമ്യ് അഹം രണേ
മമാശു നീധനേ രാജൻ യതസ്വ സഹ സോദരൈഃ

58 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

ഹന്ത തസ്മാൻ മഹാബാഹോ വധോപായം വദാത്മനഃ
ആചാര്യ പ്രണിപതൈത്യേഷ പ്ലച്ഛാമി ത്വാം നമോ ഫസ്തു തേ

59 ദ്രോണ ഉവാച

ന ശത്രും താത പശ്യാമി യോ മാം ഹന്ത്യാദ് രണേ സമിതം
യുധ്യമാനം സുസംരണ്ണം ശരവർഷൗഘവർഷിണം

60 ഋതേ പ്രായഗതം രാജൻ നൃസ്തൃശസ്തം അചേതനം
ഹന്ത്യാൻ മാം യുധി യോധാനാം സത്യം ഏതദ് ബ്രവീമി തേ

61 ശസ്ത്രം ചാഹം രണേ ജഹ്യാം ശ്രുത്വാ സുമഹദ് അപ്രിയം
ശ്രദ്ധേയവാക്യാത് പുരുഷാദ് ഏതത് സത്യം ബ്രവീമി തേ

62 സഞ്ജയ ഉവാച

ഏതച്ഛ്രുത്വാ മഹാരാജ ഭാരദ്വാജസ്യ ധീമതഃ

അനമാന്യ തം ആചാര്യം പ്രായാച്ഛരാദ്യതം പ്രതി

63 സോ ഫഭിവാദ്യ കൃപം രാജാ കൃത്വാ ചാപി പ്രദക്ഷിണം
ഉവാച ദുർധർഷതമം വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ

64 അനമാനയേ ത്വാം യോത്സ്യാമി ഗുരോ വിഗതകൽമഷഃ
ജയേയം ച രിപുൻ സർവാൻ അനജ്ഞാതസ് ത്വയാനഘ

65 കൃപ ഉവാച

യദി മാം നാഭിഗച്ഛേഥാ യുദ്ധായ കൃതനിശ്ചയഃ

ശപേയം ത്വാം മഹാരാജ പരാഭാവായ സർവശഃ

66 അർഥസ്യ പുരുഷോ ദാസോ ദാസസ് ത്വ് അർഥോ ന കസ്യ ചിത്

ഇതി സത്യം മഹാരാജ ബദ്ധോ ഫസ്തു് അർഥേന കൗരവൈഃ

67 തേഷാം അർഥേ മഹാരാജ യോദ്ധവ്യം ഇതി മേ മതിഃ

അതസ് ത്വാം ക്ലീബവദ് ബ്രൂമി യുദ്ധാദ് അന്യത് കിം ഇച്ഛസി

68 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

ഹന്ത പ്ലച്ഛാമി തേ തസ്മാദ് ആചാര്യ ശൃണു മേ വചഃ

69 സഞ്ജയ ഉവാച

ഇത്യ് ഉക്ത്വാ വ്യഥിതോ രാജാ നോവാച ഗതചേതനഃ

തം ഗൗതമഃ പ്രത്യുവാച വിജ്ഞായാസ്യ വിവക്ഷിതം

അവധ്യോ ഫഹം മഹീപാല യുധ്യസ്വ ജയം ആപ്ലഹി

70 പ്രീതസ് ത്വ അഭിഗമേനാഹം ജയം തവ നരാധിപ
ആശാസിഷ്യേ സദോതമായ സത്യം ഏതദ് ബ്രവീമി തേ
71 ഏതച് ശ്രുത്വാ മഹാരാജ ഗൗതമസ്യ വചസ് തദാ
അനമാന്യ കൃപം രാജാ പ്രയയൗ യേന മദ്രാട്
72 സ ശല്യം അഭിവാദ്യാഥ കൃത്വാ ചാഭിപ്രദക്ഷിണം
ഉവാച രാജാ ദുർധർഷം ആത്മനിഃശ്രേയസം വചഃ
73 അനമാനയേ ത്വാം യോത്സ്യാമി ഗുരോ വിഗതകർമ്മഃ
ജയേയം ച മഹാരാജ അനജ്ഞാതസ് ത്വയാ റിപൂൻ
74 ശല്യ ഉവാച
യദി മാം നാഭിഗച്ഛേഥാ യുദ്ധായ കൃതനിശ്ചയഃ
ശപേയം ത്വാം മഹാരാജ പരാഭാവായ വൈ രണേ
75 തുഷ്ടോ ഫസ്തി പുജിതസ് ചാസ്തി യത് കാങ്ക്ഷസി തദ് അസ്തു തേ
അനുജാനാമി ചൈവ ത്വാം യുധ്യസ്വ ജയം ആപ്സഹി
76 ബ്രൂഹി ചൈവ പരം വീര കേനാർഥഃ കിം ദദാമി തേ
ഏവം ഗതേ മഹാരാജ യുദ്ധാദ് അന്യത് കിം ഇച്ഛസി
77 അർഥസ്യ പുരുഷോ ദാസോ ദാസസ് ത്വ അർഥോ ന കസ്യ ചിത്
ഇതി സത്യം മഹാരാജ ബദ്ധോ ഫസ്ത്വ് അർഥേന കൗരവൈഃ
78 കരിഷ്യാമി ഹി തേ കാമം ഭാഗിനേയ യഥേപ്സിതം
ബ്രവീമ്യ് അതഃ ക്ലീബവത് ത്വാം യുദ്ധാദ് അന്യത് കിം ഇച്ഛസി
79 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച
മന്ത്രയസ്വ മഹാരാജ നിത്യം മദ്ധിതം ഉത്തമം
കാമം യുധ്യ പരസ്യാർഥേ വരം ഏതദ് വൃണോമ്യ് അഹം
80 ശല്യ ഉവാച
ബ്രൂഹി കിം അത്ര സാഹ്യം തേ കരോമി നൃപസത്തമ
കാമം യോത്സ്യേ പരസ്യാർഥേ വൃതോ ഫസ്ത്വ് അർഥേന കൗരവൈഃ
81 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച
സ ഏവ മേ വരഃ സത്യ ഉദ്യോഗേ യസ് ത്വയാ കൃതഃ
സൃതപത്രസ്യ സംഗ്രാമേ കാര്യസ് തേജോവധസ് ത്വയാ
82 ശല്യ ഉവാച
സമ്പത്സ്യത്യ് ഏഷ തേ കാമഃ കന്തീപത്ര യഥേപ്സിതഃ
ഗച്ഛ യുധ്യസ്വ വിസ്രബ്ധം പ്രതിജാനേ ജയം തവ
83 സഞ്ജയ ഉവാച
അനമാന്യാഥ കൗന്തേയോ മാതുലം മദ്രകേശ്വരം

നിർജഗാമ മഹാസൈന്യാദ് ഭ്രാന്തഭിഃ പരിവാരിതഃ
84 വാസുദേവസ് തു രാധേയം ആഹവേ fഭിജഗാമ വൈ
തത ഏനം ഉവാചേദം പാണ്ഡവാര്മേ ഗദാഗ്രജഃ
85 ശ്രുതം മേ കർണ ഭീഷ്മസ്യ ദേഷാത് കില ന യോത്സ്യസി
അസ്യാൻ വരയ രാധേയ യാവദ് ഭീഷ്മോ ന ഹന്യതേ
86 ഹതേ തു ഭീഷ്മേ രാധേയ പുനർ ഏഷ്യസി സംയുഗേ
ധാർതരാഷ്ട്രസ്യ സാഹായ്യം യദി പശ്യസി ചേത് സമം
87 കർണ ഉവാച
ന വിപ്രിയം കരിഷ്യാമി ധാർതരാഷ്ട്രസ്യ കേശവ
ത്യക്തപ്രാണം ഹി മാം വിദ്ധി ദുര്യോധനഹിതൈഷിണം
88 സഞ്ജയ ഉവാച
തച് ശ്രുത്വാ വചനം കൃഷ്ണഃ സംന്യവർത്തത ഭാരത
യുധിഷ്ഠിരപുരോഗൈശ് ച പാണ്ഡവൈഃ സഹ സംഗതഃ
89 അഥ സൈന്യസ്യ മധ്യേ തു പ്രാക്രോഗത് പാണ്ഡവാഗ്രജഃ
യോ fസ്മാൻ വൃണോതി തദ് അഹം വരയേ സാഹ്യകാരണാത്
90 അഥ താൻ സമഭിപ്രേക്ഷ്യ യുയുത്സുർ ഇദം അബ്രവീത്
പ്രീതാത്മാ ധർമ്മരാജാനം കന്തിപത്രം യുധിഷ്ഠിരം
91 അഹം യോത്സ്യാമി മിഷതഃ സംയുഗേ ധാർതരാഷ്ട്രജാൻ
യുഷ്ടദ് അർഥേ മഹാരാജ യദി മാം വൃണഷേ fനഘ
92 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച
ഏഹ്യ് ഏഹി സർവേ യോത്സ്യാമസ് തവ ഭ്രാന്തൻ അപണ്ഡിതാൻ
യുയുത്സോ വാസുദേവശ് ച വയം ച ബ്രൂമ സർവശഃ
93 വൃണോമി ത്വാം മഹാബാഹോ യുധ്യസ്വ മമ കാരണാത്
ത്യയി പിണ്ഡശ് ച തന്തുശ് ച ധൃതരാഷ്ട്രസ്യ ദൃശ്യതേ
94 ഭജസ്യാസ്യാൻ രാജപുത്ര ഭജമാനാൻ മഹാദ്യുതേ
ന ഭവിഷ്യതി ദുർബ്ബദ്ധിർ ധാർതരാഷ്ട്രോ fത്യമർഷണഃ
95 സഞ്ജയ ഉവാച
തതോ യുയുത്സുഃ കൗരവ്യഃ പരിത്യജ്യ സുതാംസ് തവ
ജഗാമ പാണ്ഡുപുത്രാണാം സേനാം വിശ്രാവ്യ ദുന്ദഭിം
96 തതോ യുധിഷ്ഠിരോ രാജാ സമ്പ്രഹൃഷ്ടഃ സഹാനുഭൈഃ
ജഗ്രാഹ കവചം ഭൂയോ ദീപ്തിമത് കനകോജ്ജ്വലം
97 പ്രത്യപദ്യന്ത തേ സർവേ രഥാൻ സ്യാൻ പുരുഷർഷഭാഃ
തതോ വ്യൂഹം യഥാപൂർവം പ്രത്യവ്യൂഹന്ത തേ പുനഃ

98 അവാദയൻ ദുന്ദുഭീംശ് ച ശതശശ് ചൈവ പുഷ്കരാൻ
 സിംഹനാദാംശ് ച വിവിധാൻ വിനേദുഃ പുരുഷർഷഭാഃ
 99 രഥസ്ഥാൻ പുരുഷവ്യാഘ്രാൻ പാണ്ഡവാൻ പ്രേക്ഷ്യ പാർഥിവാഃ
 ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദയഃ സർവേ പുനർ ജഹ്വഷിരേ മുദാ
 100 ഗൗരവം പാണ്ഡുപുത്രാണാം മാനു്യാൻ മാനയതാം ച താൻ
 ദൃഷ്ട്വാ മഹീക്ഷിതസ് തത്ര പൂജയാം ചക്രിരേ ഭൃശം
 101 സൗഹൃദം ച കൃപാം ചൈവ പ്രാപ്തകാലം മഹാത്മനാം
 ദയാം ച ജ്ഞാതിഷു പരാം കഥയാം ചക്രിരേ നൃപാഃ
 102 സാധു സാധ്യ് ഇതി സർവത്ര നിശ്ചേരുഃ സ്തുതിസംഹിതാഃ
 വാചഃ പുണ്യാഃ കീർത്തിമതാം മനോഹൃദയഹർഷിണീഃ
 103 മ്ലേച്ഛാശ് ചാര്യാശ് ച യേ തത്ര ദദൃശുഃ ശുശ്രൂവുസ് തദാ
 വൃത്തം തത് പാണ്ഡുപുത്രാണാം രുരുദുസ് തേ സഗദ്ഗദാഃ
 104 തതോ ജഹ്ലൂർ മഹാഭേരീഃ ശതശശ് ചൈവ പുഷ്കരാൻ
 ശംഖാംശ് ച ഗോക്ഷീരനിഭാൻ ദധൂർ ഹൃഷ്ടാ മനസിനഃ

അധ്യായം 42

1 [ധ്രു]

ഏവം വ്യൂഢേഷ്ഠ് അനീകേഷു മാമകേഷ്ഠ് ഇതരേഷു ച
കേ പൂർവം പ്രാഹരംസ് തത്ര കരവഃ പാണ്ഡവാസ് തഥാ

2 [സ്]

ദ്രാതുഭിഃ സഹിതോ രാജൻ പുത്രോ ദുര്യോധനസ് തവ
ഭീഷ്മം പ്രമുഖതഃ കൃത്യാ പ്രയയൗ സഹ സേനയാ

3 തഥൈവ പാണ്ഡവാഃ സർവേ ഭീമസേനപുരോഗമാഃ

ഭീഷ്മേണ യുദ്ധം ഇച്ഛന്തഃ പ്രയയൂർ ഹൃഷ്ടമാനസാഃ

4 ക്ഷേപ്താഃ കില കിലാ ശബ്ദഃ ക്രകചാ ഗോവിഷ്ണാണികാഃ

ഭേരീമൃദംഗമുരജാ ഹയകണ്ഠരനിസ്വനാഃ

5 ഉഭയോഃ സേനയോ രാജംസ് തതസ് തേ ദ്വീപ്താൻ സമദ്രവൻ

വയം പ്രതിനദന്തസ് ച തദാസീത് ഇമുലം മഹത്

6 മഹാന്ത്യം അനീകാനി മഹാസമുച്ഛയേഃ സമാഗമേ പാണ്ഡവ ധാർതരാഷ്ട്രയോഃ

ചകമ്പിരേ ശംഖമൃദംഗ നിസ്വന്തൈഃ പ്രകമ്പിതാനീവ വനാനി വായുനാ

7 നരേന്ദ്ര നാഗാശ്വരമാകുലാനാം; അഭ്യായതിനാം അശിവേ മുഹൂർത്തേ

ബഭ്രുവ ഘോഷസ് ഇമുലശ് ചമുനാം; വാതോദ്ധൃതാനാം ഇവ സാഗരാണാം

8 തസ്മിൻ സമൃത്തിതേ ശബ്ദേ ഇമുലേ ലോമഹർഷണേ

ഭീമസേനോ മഹാബാഹുഃ പ്രാണദദ് ഗോവൃഷോ യഥാ

9 ശംഖദന്ദുഭിനിർഘോഷം വാരണാനാം ച ബൃഹിതം

സിംഹനാദം ച സൈന്യാനാം ഭീമസേനരവോ ദ്യോഭ്രൂത്

10 ഹയാനാം ഹേഷമാണാനാം അനീകേഷു സഹസ്രശഃ

സർവാൻ അഭ്യവേച്ഛദ് ഛബ്ദാൻ ഭീമസേനസ്യ നിസ്വനഃ

11 തം ശ്രുത്യാ നിനദം തസ്യ സൈന്യാസ് തവ വിതത്രസുഃ

ജീമൂതസ്യേവ നദതഃ ശക്രാശനിസമസ്വനം

12 വാഹനാനി ച സർവാണി ശക്തൻ മൃതം പ്രസൂത്യുവുഃ

ശബ്ദേന തസ്യ വീരസ്യ സിംഹസ്യേവേതരേ മൃഗാഃ

13 ദർശയൻ ഘോരം ആത്മാനം മഹാഭ്രം ഇവ നാരയൻ

വിഭീഷയംസ് തവ സുതാംസ് തവ സേനാം സമഭ്യയാത്

14 തം ആയാന്തം മഹേഷ്യാസം സോദര്യഃ പര്യവാരയൻ

ഛാദയന്തഃ ശരവ്രാതൈർ മോലാ ഇവ ദിവാകരം

15 ദുര്യോധനസ് ച പുത്രസ് തേ ദുർമുഖോ ദുഃസഹഃ ശലഃ

ദുഃശാസനസ് ചാതിരഥസ് തഥാ ദുർമർഷണോ നൃപ

16 വിവിംശതിശ് ചിത്രസേനോ വികർണ്ണശ് ച മഹാരഥഃ
 പുരുമിത്രോ ജയോ ഭോജഃ സൗമദത്തിശ് ച വിദ്യവാൻ
 17 മഹാചാപാനി ധൃന്വന്തോ ജലദാ ഇവ വിദ്യുതഃ
 ആദദാനാശ് ച നാരാചാൻ നിർമൂക്താശീവിഷോപമാൻ
 18 അഥ താൻ ദ്രൗപദീപുത്രാഃ സൗഭദ്രശ് ച മഹാരഥ
 നകലഃ സഹദേവശ് ച ധൃഷ്ടദ്യുമ്നശ് ച പാർഷതഃ
 19 ധാർതരാഷ്ട്രാൻ പ്രതിയയൂർ അർദ്രയന്തഃ ശിതൈഃ ശരൈഃ
 വജ്രൈർ ഇവ മഹാവേഗൈഃ ശിഖരാണി ധരാദൃതാം
 20 തസ്മിൻ പ്രഥമസംമർദ്ദേ ഭീമ ജ്യാതലനിസ്വനേ
 താവകാനാം പരേഷാം ച നാസീത് കശ് ചിത് പരാങ്മുഖഃ
 21 ലാഘവം ദ്രോണശിഷ്യാണാം അപശ്യം ഭരതർഷഭ
 നിമിത്തവേധിനാം രാജഞ് ശരാൻ ഉന്ത്യജതാം ദൃശം
 22 നോപശാമ്യതി നിർഘോഷോ ധനുഷാം ക്ഷുഭതാം തഥാ
 വിനിശ്ചേതഃ ശരാ ദീപ്താ ജ്യോതിഃഷീവ നഭസ്തലാത്
 23 സർവേ ത്വ് അന്യേ മഹീപാലാഃ പ്രേക്ഷകാ ഇവ ഭാരത
 ദദൃശൂർ ദർശനീയം തം ഭീമം ജ്ഞാതിസമാഗമം
 24 തതസ് തേ ജാതസംരംഭാഃ പരസ്പരക്രതാഗസഃ
 അന്യോന്യസ്പർധയാ രാജൻ വ്യായച്ഛന്ത മഹാരഥാഃ
 25 കരുപാണ്ഡവസേനേ തേ ഹസ്ത്യശ്വരഥസങ്കലേ
 ശുശ്രൂഭാതേ രണേ ിതീവ പഭേ ചിത്രഗതേ ഇവ
 26 തതസ് തേ പാർഥിവാഃ സർവേ പ്രഗൃഹീതശരാസനാഃ
 സഹ സൈന്യാഃ സമാപേതുഃ പുത്രസ്യ തവ ശാസനാത്
 27 യുധിഷ്ഠിരേണ ചാദിഷ്ടാഃ പാർഥിവാസ് തേ സഹസ്രശഃ
 വിനദന്തഃ സമാപേതുഃ പുത്രസ്യ തവ വാഹിനീം
 28 ഉഭയോഃ സേനയോസ് തീവ്രഃ സൈന്യാനാം സ സമാഗമഃ
 അന്തർ ധീയത ചാദിത്യഃ സൈന്യേന രജസാവൃതഃ
 29 പ്രയുദ്ധാനാം പ്രഭഗാനാം പുനരാവർത്തതാം അപി
 നാത്ര സ്വേഷാം പരേഷാം വാ വിശേഷഃ സമജായത
 30 തസ്മിൻ തു തുമുലേ യുദ്ധേ വർത്തമാനേ മഹാഭയേ
 അതി സർവാണ്യ് അനീകാനി പിതാ തേ ിഭിദ്വരോചത

അധ്യായം 43

1 [സ്]

പൂർവാഹ്ണേ തസ്യ രൗദ്രസ്യ യുദ്ധം അഹ്നോ വിശാം പതേ
 പ്രാവർത്ത മഹാഘോരം രാജ്ഞാം ദേഹാവകർതനം
 2 കരൂണാം പാണ്ഡവാനാം ച സംഗ്രാമേ വിജിഗീഷതാം
 സിംഹാനാം ഇവ സംഹ്രാദോ ദിവം ഉർവിം ച നാദയൻ
 3 ആസിത് കില കിലാ ശബ്ദസ് തലശംഖരവൈഃ സഹ
 ജജ്ഞിരേ സിംഹനാദാശ് ച ശൂരാണാം പ്രതിഗർജ്ജതാം
 4 തലത്രാടിഹതാശ് ചൈവ ജ്യാശബ്ദാ ഭരതർഷഭ
 പത്നീനാം പാദശബ്ദാശ് ച വാജിനാം ച മഹാസ്വനാഃ
 5 തോത്ത്രാങ്കുശ നിപാതാശ് ച ആയുധാനാം ച നിസ്വനാഃ
 ഘണ്ടാ ശബ്ദാശ് ച നാഗാനാം അന്യോന്യം അഭിവാവതാം
 6 തസ്തിൻ സമുദിതേ ശബ്ദേ തുമുലേ ലോമഹർഷണേ
 ബഭ്രുവ രഥനിർഘോഷഃ പർജന്യനിനദോപമഃ
 7 തേ മനഃ ക്രൂരം ആധായ സമഭിത്യക്തജീവിതാഃ
 പാണ്ഡവാൻ അഭ്യവർത്ത സർവ ഏവോച്ഛിതധജാഃ
 8 സ്വയം ശാന്തനവോ രാജന് അഭ്യധാവദ് ധനഞ്ജയം
 പ്രഗൃഹ്യ കാർമുകം ഘോരം കാലദണ്ഡോപമം രണേ
 9 അർജ്ജുനോ ഽപി ധനുർ ഗൃഹ്യ ഗാഞ്ധീവം ലോകവിശ്രുതം
 അഭ്യധാവത തേജസീ ഗാംഗേയം രണമൂർധനി
 10 താവ് ഉഭൗ കരുശാർദ്ദുലൗ പരസ്സുരവധൈഷിണൗ
 ഗാംഗേയസ് തു രണേ പാർഥം വിദ്ധൗ നാകമ്പയദ് ബലീ
 തഥൈവ പാണ്ഡവോ രാജൻ ഭീഷ്മം നാകമ്പയദ് യുധി
 11 സാത്യകിശ് ച മഹേഷ്യാസഃ കൃതവർമാണം അഭ്യയാത്
 തയോഃ സമഭവദ് യുദ്ധം തുമുലം ലോമഹർഷണം
 12 സാത്യകിഃ കൃതവർമാണം കൃതവർമാ ച സാത്യകിം
 ആനർഹതുഃ ശരൈർ ഘോരൈസ് തക്ഷമാണൗ പരസ്സുരം
 13 തൗ ശരാചിത സർവാംഗൗ ശൂശ്രൂഭാതേ മഹാബലൗ
 വസന്തേ പുഷ്പശബലൗ പുഷ്പിതാവ് ഇവ കംശ്രുകൗ
 14 അഭിമന്യൂർ മഹേഷ്യാസോ ബൃഹദ്ബലം അയോധയത്
 തതഃ കോസലകോ രാജാ സൗഭദ്രസ്യ വിശാം പതേ
 ധജം ചിച്ഛേദ സമരേ സാരഥിം ച നൃപാതയത്
 15 സൗഭദ്രസ് തു തതഃ ക്രൂദ്ധം പാതിതേ രഥസാരഥൗ

ബൃഹദ്ബലം മഹാരാജ വിവ്യായ നവഭിഃ ശരൈഃ
 16 അഥാപരാഭ്യോ ഭല്ലാഭ്യോ പീതാഭ്യോ അരിമർദനഃ
 ധ്വജം ഏകേന ചിച്ഛേദ പാർഷ്ണിം ഏകേന സാരഥിം
 അന്യോന്യം ച ശരൈസ് തീക്ഷ്ണൈഃ ക്രുദ്ധൗ രാജാസ് തതക്ഷതുഃ
 17 മാനിനം സമരേ ദൃഷ്ടം കൃതവൈരം മഹാരഥം
 ഭീമസേനസ് തവ സുതം ദുര്യോധനം അയോധയത്
 18 താവ് ഉഭൗ നരശാർദൂലൗ കരുമുഖ്യൗ മഹാബലൗ
 അന്യോന്യം ശരവർഷാഭ്യോ വവൃഷാതേ രണാജീരേ
 19 തൗ തു വീക്ഷ്യ മഹാത്മാനൗ കൃതിനൗ ചിത്രയോധിനൗ
 വിസ്മയഃ സർവഭൂതാനാം സമപദ്യത ഭാരത
 20 ദുഃശാസനസ് തു നകലം പ്രത്യുദ്യായ മഹാരഥം
 അവിധ്യൻ നിശിതൈർ ബാണൈർ ബഹുഭീർ മർമഭേദിഭിഃ
 21 തസ്യ മാദ്രീ സുതഃ കേതും സ ശരം ച ശരാസനം
 ചിച്ഛേദ നിശിതൈർ ബാണൈഃ പ്രഹസന് ഇവ ഭാരത
 അഥൈനം പഞ്ചവിംശത്യാ ക്ഷുദ്രകാണാം സമാർദയത്
 22 പുത്രസ് തു തവ ദുർധർഷോ നകലസ്യ മഹാഹവേ
 യുഗേഷോ ചിച്ഛിദേ ബാണൈർ ധ്വജം ചൈവ നൃപാതയത്
 23 ദുർമുഖഃ സഹദേവം തു പ്രത്യുദ്യായ മഹാബലം
 വിവ്യായ ശരവർഷേണ യതമാനം മഹാഹവേ
 24 സഹദേവസ് തതോ വീരോ ദുർമുഖസ്യ മഹാഹവേ
 ശരേണ ഭൃശതീക്ഷ്ണേന പാതയാം ആസ സാരഥിം
 25 താവ് അന്യോന്യം സമാസാദ്യ സമരേ യുദ്ധദുർമദൗ
 ത്രാസയേതാം ശരൈർ ഘോരൈഃ കൃതപ്രതികൃതൈഷിണൗ
 26 യുധിഷ്ഠിരഃ സ്വയം രാജാ മദ്രരാജാനം അഭ്യയാത്
 തസ്യ മദ്രാധിപശ് ചാപം ദധിയാ ചിച്ഛേദ മാരിഷ
 27 തദ് അപാസ്യ ധനുശ് ചരിനം കുന്തീപുത്രോ യുധിഷ്ഠിരഃ
 അന്യകാർമുകം ആദായ വേഗവദ് ബലവത്തരം
 28 തതോ മദ്രേശ്വരം രാജാ ശരൈഃ സംനതപർവഭിഃ
 ഛാദയാം ആസ സുക്രുദ്ധസ് തിഷ്ട തിഷ്ണേതി ചാബ്രവീത്
 29 ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസ് തതോ ദ്രോണം അഭ്യദ്രവത ഭാരത
 തസ്യ ദ്രോണഃ സുസുക്രുദ്ധഃ പരാസു കരണം ദൃഢം
 ത്രിധാ ചിച്ഛേദ സമരേ യതമാനസ്യ കാർമുകം
 30 ശരം ചൈവ മഹാഘോരം കാലദണ്ഡം ഇവാപരം

പ്രേഷയാം ആസ സമരേ സോ ഹൃസ്യ കായേ നൃമജ്ജത
 31 അമാന്യുദ് ധനർ ആദായ സായകാംഗ് ച ചതുർദശ
 ദ്രോണം ദ്രുപദപുത്രസ് തു പ്രതിവിവ്യാധ സംയുഗേ
 താവ് അന്യോന്യം സുസുകൃദ്ധൗ ചക്രതുഃ സുഭൃശം രണം
 32 സൗമദത്തിം രണേ ശംഖോ രഭസം രഭസോ യുധി
 പ്രത്യുദ്യയൗ മഹാരാജ തിഷ്ട തിഷ്ടേതി ചാബ്രവീത്
 33 തസ്യ വൈ ദക്ഷിണം വീരോ നിർബിഭേദ രണേ ഭൃജം
 സൗമദത്തിസ് തഥാ ശംഖം ജതു ദേശേ സമാഹനത്
 34 തയോഃ സമഭവദ് യുദ്ധം ഘോരരൂപം വിശാം പതേ
 ദൃപ്തയോഃ സമരേ തുർണം വൃത്രവാസവയോർ ഇവ
 35 ബാഹ്ലീകം തു രണേ കൃദ്ധം കൃദ്ധ രൂപോ വിശാം പതേ
 അഭ്യുദ്രവദ് അമേയാത്മാ ധൃഷ്ടകേതുർ മഹാരഥഃ
 36 ബാഹ്ലീകസ് തു തതോ രാജൻ ധൃഷ്ടകേതുഃ അമർഷണം
 ശരൈർ ബഹുഭീർ ആനർച്ഛത് സിംഹനാദം അമാനദത്
 37 ചേദിരാജസ് തു സുകൃദ്ധോ ബാഹ്ലീകം നവഭിഃ ശരൈഃ
 വിവ്യാധ സമരേ തുർണം മത്തോ മത്തം ഇവ ദ്വിപം
 38 തൗ തത്ര സമരേ കൃദ്ധൗ നർദന്തൗ ച മുഹൂർ മുഹൂഃ
 സമീയതുഃ സുസുകൃദ്ധാവ് അംഗാരക ബുധാവ് ഇവ
 39 രാക്ഷസം ക്രൂരകർമാണം ക്രൂരകർമാ ഘടോത്കചഃ
 അലംബുസം പ്രത്യുദിയാദ് ബലം ശക്ര ഇവാഹവേ
 40 ഘടോത്കചസ് തു സുകൃദ്ധോ രാക്ഷസം തം മഹാബലം
 നവത്യാ സായകൈസ് തീക്ഷ്ണൈർ ദാരയാം ആസ ഭാരത
 41 അലംബുസസ് തു സമരേ ഭൈമസേനിം മഹാബലം
 ബഹുധാ വാരയാം ആസ ശരൈഃ സംനതപർവഭിഃ
 42 വ്യഭ്രാജേതാം തതസ് തൗ തു സംയുഗേ ശരവിക്ഷതൗ
 യഥാ ദേവാസുരേ യുദ്ധേ ബലശക്രൗ മഹാബലൗ
 43 ശിഖണ്ഡീ സമരേ രാജൻ ദ്രുണിം അഭ്യുദ്യതൗ ബലി
 അശ്വത്ഥാമാ തതഃ കൃദ്ധഃ ശിഖണ്ഡിനം അവസഥിതം
 44 നാരാചേന സുതീക്ഷ്ണേന ഭൃശം വിദ്ധ്യാ വ്യകമ്പയത്
 ശിഖണ്ഡ്യ് അപി തതോ രാജൻ ദ്രോണപുത്രം അതാഡയത്
 45 സായകേന സുപീതേന തീക്ഷ്ണേന നിശിതേന ച
 തൗ ജഘ്നതുസ് തദാന്യോന്യം ശരൈർ ബഹുവിധൈർ മൃധേ
 46 ഭഗദത്തം രണേ ശൂരം വിരാടോ വാഹിനിപതിഃ

അഭ്യയാത് ത്വരിതോ രാജംസ് തതോ യുദ്ധം അവർത്ത
 47 വിരാടോ ഭഗദത്തേന ശരവർഷേണ താഡിതഃ
 അഭ്യവർഷത് സുസക്രഭോ മേഘോ വൃഷ്ട്യാ ഇവാചലം
 48 ഭഗദത്തസ് തതസ് തൂർണം വിരാടം പൃഥിവീപതിം
 ഛാദയാം ആസ സമരേ മേഘഃ സൂര്യം ഇവോദിതം
 49 ബൃഹത് ക്ഷത്രം തു കൈകേയം കൃപഃ ശാരദ്യതോ യയു
 തം കൃപഃ ശരവർഷേണ ഛാദയാം ആസ ഭാരത
 50 ഗൗതമം കേകയഃ കൃദ്ധഃ ശരവൃഷ്ട്യാഭ്യപൂരയത്
 താവ് അന്യോന്യം ഹയാൻ ഹത്യാ ധനുഷീ വിനികൃത്യ വൈ
 51 വിരഥാവ് അസിയുദ്ധായ സമീയതൂർ അമർഷണൗ
 തയോസ് തദ് അഭവദ് യുദ്ധം ഘോരരൂപം സുദാരണം
 52 ദ്രുപദസ് തു തതോ രാജാ സൈന്ധവം വൈ ജയദ്രഥം
 അഭ്യദ്യയൗ സമ്പ്രഹൃഷ്ടോ ഹൃഷ്ടരൂപം പരന്തപ
 53 തഃ സൈന്ധവകോ രാജാ ദ്രുപദം വിശിഖൈസ് ത്രിഭിഃ
 താഡയാം ആസ സമരേ സ ച തം പ്രത്യവിയ്യത
 54 തയോഃ സമഭവദ് യുദ്ധം ഘോരരൂപം സുദാരണം
 ഈക്ഷിത്രപ്രീതിജനനം ശൂക്രാംഗാരകയോർ ഇവ
 55 വികർണസ് തു സുതസ് തുഭ്യം സുത സോമം മഹാബലം
 അഭ്യയാജ് ജവനൈർ അശ്വൈസ് തതോ യുദ്ധം അവർത്തത
 56 വികർണഃ സുത സോമം തു വിദ്ധ്യാ നാകമ്പയച് ഛരൈഃ
 സുത സോമോ വികർണം ച തദ് അദ്ഭുതം ഇവാഭവത്
 57 സുശർമാണം നരവ്യാഘ്രം ചേകിതാനോ മഹാരഥഃ
 അഭ്യദ്രവത് സുസക്രഭഃ പാണ്ഡവാര്മഥേ പരാക്രമീ
 58 സുശർമാ തു മഹാരാജ ചേകിതാനം മഹാരഥം
 മഹതാ ശരവർഷേണ വാരയാം ആസ സംയുഗേ
 59 ചേകിതാനോ ിപി സംരബ്ധഃ സുശർമാണം മഹാഹവേ
 പ്രാച്ഛാദയത് തം ഇഷ്ടിർ മഹാമേഘ ഇവാചലം
 60 ശകനിഃ പ്രതിവിന്ധ്യം തു പരാക്രാന്തം പരാക്രമീ
 അഭ്യദ്രവത രാജേന്ദ്ര മത്തോ മത്തം ഇവ ദ്വിപം
 61 യൗധിഷ്ഠിരസ് തു സക്രഭഃ സൗബലം നിശിന്തൈഃ ശരൈഃ
 വ്യദാരയത സംഗ്രാമേ മഘവാൻ ഇവ ദാനവം
 62 ശകനിഃ പ്രതിവിന്ധ്യം തു പ്രതിവിന്ധ്യന്തം ആഹവേ
 വ്യദാരയൻ മഹാപ്രാജ്ഞഃ ശരൈഃ സംനതപർവഭിഃ

63 സുദക്ഷിണം തു രാജേന്ദ്ര കാംബോജാനാം മഹാരഥം
ശ്രുതകർമാ പരാക്രാന്തം അഭ്യദ്രവത സംയുഗേ
64 സുദക്ഷിണസ് തു സമരേ സാഹദേവിം മഹാരഥം
വിധ്യാ നാകമ്പയത വൈ മൈനാകം ഇവ പർവതം
65 ശ്രുതകർമാ തതഃ ക്രൂദ്ധഃ കാംബോജാനാം മഹാരഥം
ശരൈർ ബഹുഭീർ ആനർഛരദ് ദരയന്ന് ഇവ സർവശഃ
66 ഇരാവാൻ അഥ സുകൃദ്ധഃ ശ്രുതായുഷം അമർഷണം
പ്രത്യുദ്യയത രണേ യത്തോ യത്ത രൂപതരം തതഃ
67 ആർജുനിസ് തസ്യ സമരേ ഹയാൻ ഹത്യാ മഹാരഥഃ
നനാദ സ്മഹൻ നാദം തത് സൈന്യം പ്രത്യുപുരയത്
68 ശ്രുതായുസ് ത് അഥ സുകൃദ്ധഃ ഫാൽഗുനേഃ സമരേ ഹയാൻ
നിജ്ജ്യാന ഗദാഗ്രേണ തതോ യുദ്ധം അവർതത
69 വിനാസവിനാവ് ആവന്ത്യേ കന്തിഭോജം മഹാരഥം
സ സേനം സ സുതം വീരം സംസസജ്ജതൂർ ആഹവേ
70 തത്രാദ്ഭൂതം അപശ്യാമ ആവന്ത്യാനാം പരാക്രമം
യദ് അയ്യുധൻ സ്ഥിരാ ഭൂത്യാ മഹത്യാ സേനയാ സഹ
71 അനുവിന്ദസ് തു ഗദയാ കന്തിഭോജം അതാഡയത്
കന്തിഭോജസ് തതസ് തൂർണം ശരവ്രാതൈർ അവാകിരത്
72 കന്തിഭോജസുതശ് ചാപി വിന്ദം വിവ്യാധ സായകൈഃ
സ ച തം പ്രതിവിവ്യാധ തദ് അദ്ഭൂതം ഇവാഭവത്
73 കേകയാ ഭ്രാതരഃ പഞ്ച ഗാന്ധാരാൻ പഞ്ച മാരിഷ
സ സൈന്യാസ് തേ സ സൈന്യാംഗ് ച യോധയാം ആസൂർ ആഹവേ
74 വീരബാഹുശ് ച തേ പുത്രോ വൈരാടിം രഥസന്തമം
ഉത്തരം യോധയാം ആസ വിവ്യാധ നിശിതൈഃ ശരൈഃ
ഉത്തരശ് ചാപി തം ഘോരം വിവ്യാധ നിശിതൈഃ ശരൈഃ
75 ചേദിരാദ് സമരേ രാജന്ന് ഉല്ലകം സമഭിദ്രവത്
ഉല്ലകശ് ചാപി തം ബാണൈർ നിശിതൈർ ലോമവാഹിഭിഃ
76 തയോർ യുദ്ധം സമഭവദ് ഘോരരൂപം വിശാം പതേ
ദാരയേതാം സുസുകൃദ്ധാവ് അന്യോന്യം അപരാജിതൗ
77 ഏവം ദ്വന്ദ്വ സഹസ്രാണി രഥവാരണവാജിനാം
പദാതീനാം ച സമരേ തവ തേഷാം ച സങ്കലം
78 മുഹൂർതം ഇവ തദ് യുദ്ധം ആസീൻ മധുരദർശനം
തത ഉന്മത്തവദ് രാജൻ ന പ്രാജ്ഞായത കിം ചന

79 ഗജോ ഗജേന സമരേ രഥി ച രഥിനം യയൗ
അശ്വോ fശ്വം സമഭിപ്രേത്യ പദാതിശ് ച പദാതിനം
80 തതോ യുദ്ധം സുദുർധർഷം വ്യാകലം സമപദ്യത
ശൂരാണാം സമരേ തത്ര സമാസാദ്യ പരസ്പരം
81 തത്ര ദേവർഷയഃ സിദ്ധാശ് ചാരണാശ് ച സമാഗതാഃ
പ്രൈക്ഷന്ത തദ് രണം ഘോരം ദേവാസുരരണോപമം
82 തതോ ദന്തി സഹസ്രാണി രഥാനാം ചാപി മാരിഷ
അശ്വൗഘാഃ പുരുഷൗഘാശ് ച വിപരീതം സമായയുഃ
83 തത്ര തത്രൈവ ദൃശ്യന്തേ രഥവാരണപത്തയഃ
സാദിനശ് ച നരവ്യാഘ്രേ യുധ്യമാനാ മുഹൂർ മുഹൂഃ

അധ്യായം 44

1 [സ്]

രാജഞ് ശതസഹസ്രാണി തത്ര തത്ര തദാ തദാ
 നിർമര്യാദം പ്രയുദ്ധാനി തത് തേ വക്ഷ്യാമി ഭാരത
 2 ന പുത്രഃ പിതരം ജജ്ഞേ ന പിതാ പുത്രം ഔരസം
 ന ഭ്രാതാ ഭ്രാതരം തത്ര സ്വസ്രീയം ന ച മാതൃലഃ
 3 മാതൃലം ന ച സ്വസ്രീയോ ന സഖായം സഖാ തഥാ
 ആവിഷ്ടാ ഇവ യുധ്യന്തേ പാണ്ഡവഃ കരുഭിഃ സഹ
 4 രഥാനീകം നരവ്യാഘ്രഃ കേ ചിദ് അഭ്യുപതൻ രഥൈഃ
 അഭജ്യന്ത യുഗൈർ ഏവ യുഗാനി ഭരതർഷഭ
 5 രഥേഷാശ് ച രഥേഷാഭിഃ കൂബരാ രഥകൂബരൈഃ
 സംഹതാ സംഹരതൈഃ കേ ചിത് പരസ്പരജീഘാംസവഃ
 6 ന ശേകശ് ചലിതും കേ ചിത് സംനിപത്യ രഥാ രഥൈഃ
 പ്രഭിന്നാസ് തു മഹാകായഃ സംനിപത്യ ഗജാ ഗജൈഃ
 7 ബഹുധാദാരയൻ ക്രൂദ്ധാ വിഷ്ണവൈർ ഇതരേതരം
 സ തോമരപതാകൈശ് ച വാരണഃ പരവാരണൈഃ
 8 അഭിസൃത്യ മഹാരാജ വേഗവദ്ഭിർ മഹാഗജൈഃ
 ദന്തൈർ അഭിഹതാസ് തത്ര ചക്രശ്ചഃ പരമാതരാഃ
 9 അഭിനീതാശ് ച ശിക്ഷാഭിസ് തോത്താങ്കുശ സമാഹതഃ
 സുപ്രഭിന്നഃ പ്രഭിന്നാനാം സംമുഖാഭിമുഖാ യയുഃ
 10 പ്രഭിന്നൈർ അപി സംസക്തഃ കേ ചിത് തത്ര മഹാഗജഃ
 ക്രൗഞ്ചവൻ നിനദം മുക്ത്വാ പ്രാദ്രവന്ത തതസ് തതഃ
 11 സമ്യക് പ്രണീതാ നാഗാശ് ച പ്രഭിന്നകരദാ മുഖഃ
 ഋഷ്ടിതോമരനാരാചൈർ നിർവിധാ വരവാരണഃ
 12 വിനേദൂർ ഭിന്നമർമാണോ നിപേതശ് ച ഗതാസവഃ
 പ്രാദ്രവന്ത ദിശഃ കേ ചിൻ നദന്തോ ഭൈരവാൻ രവാൻ
 13 ഗജാനാം പാദരക്ഷാസ് തു വ്യൂഢോരസ്ത്വഃ പ്രഹാരിണഃ
 ഋഷ്ടിഭിശ് ച ധനർഭിശ് ച വിമലൈശ് ച പരശ്യയൈഃ
 14 ഗദാഭിർ മുസലൈശ് ചൈവ ഭിണ്ഡിപാലൈഃ സ തോമരൈഃ
 ആയസൈഃ പരിഘൈശ് ചൈവ നിസ്ത്രിംശൈർ വിമലൈഃ ശിതൈഃ
 15 പ്രഗൃഹീതൈഃ സുസംരണ്ണാ ധാവമാനാസ് തതസ് തതഃ
 വ്യദൃശ്യന്ത മഹാരാജ പരസ്പരജീഘാംസവഃ
 16 രാജമാനാശ് ച നിസ്ത്രിംശഃ സംസിക്താ നരശോണിതൈഃ

പ്രത്യദൃശ്യന്ത ശുഭ്രാണാം അന്യോന്യം അഭിധാവതാം
 17 അവക്ഷിപ്താവധൃതാനാം അസിനാം വീരബാഹുഭിഃ
 സഞ്ജജേണ തുമുലഃ ശബ്ദഃ പതതാം പരമർമസു
 18 ഗദാമുസലഭഗ്ണാനാം ഭിന്നാനാം ച വരാസിഭിഃ
 ദന്തി ദന്താവ് അഭിന്നാനാം മൃദിതാനാം ച ദന്തിഭിഃ
 19 തത്ര തത്ര നരൗലാണാം ക്രോശതാം ഇതരേതരം
 ശൂശ്രൂവുർ ദാരുണാ വാചഃ പ്രേതാനാം ഇവ ഭാരത
 20 ഹയൈർ അപി ഹയാരോഹാഗ് ചാമരാപിഡ ധാരിഭിഃ
 ഹംസൈർ ഇവ മഹാവേഗൈർ അന്യോന്യം അഭിദൃദുഃ
 21 ഞൈർ വിമുക്താ മഹാപ്രാസാ ജാംബൂനദവിഭ്രഷണാഃ
 ആശുഗാ വിമലാസ് തീക്ഷ്ണാഃ സമ്പേതൂർ ഭജഗോപമാഃ
 22 അശ്വൈർ അഗ്ര്യജവൈഃ കേ ചിദ് ആപ്സത്യ മഹതോ രഥാൻ
 ശിരാംസ്യ് ആദദിരേ വീരാ രഥിനാം അശ്വസാദിനഃ
 23 ബഹുൻ അപി ഹയാരോഹാൻ ഭജല്ലേഃ സംനതപർവഭിഃ
 രഥീ ജ്വലാന സമ്പ്രാപ്യ ബാണഗോചരം ആഗതാൻ
 24 നഗമേഘപ്രതീകാശാഗ് ചാക്ഷിപ്യ തുരഗാൻ ഗജാഃ
 പാദൈർ ഏവാവമൃദ്ന്ത മത്താഃ കനകഭ്രഷണാഃ
 25 പാദ്യമാനേഷു കുംഭേഷു പാർശ്വേഷ് അപി ച വാരണാഃ
 പ്രാസൈർ വിനിഹതാഃ കേ ചിദ് വിനേദുഃ പരമാതുരഃ
 26 സാശ്വാരോഹാൻ ഹയാൻ കേ ചിദ് ഉന്മഥ്യ വരവാരണാഃ
 സഹസാ ചിക്ഷിപുസ് തത്ര സങ്കലേ ദൈരവേ സതി
 27 സാശ്വാരോഹാൻ വിഷാണാഗ്രൈർ ഉത്ക്ഷിപ്യ തുരഗാൻ ദ്വിപാഃ
 രഥൗലാൻ അവമൃദ്ന്തഃ സ ധ്വജാൻ പരിചക്രമുഃ
 28 പുംസ്യാദ് അഭിമദത്യാച് ച കേ ചിദ് അത്ര മഹാഗജാഃ
 സാശ്വാരോഹാൻ ഹയഞ്ച് ജംല്ലേഃ കരൈഃ സ ചരണൈസ് തഥാ
 29 കേ ചിദ് ആക്ഷിപ്യ കരിണഃ സാശ്വാൻ അപി രഥാൻ കരൈഃ
 വികർഷന്തോ ദിശഃ സർവാഃ സമീയഃ സർവശബ്ദഗാഃ
 30 ആശുഗാ വിമലാസ് തീക്ഷ്ണാഃ സമ്പേതൂർ ഭജഗോപമാഃ
 നരാശ്വകായാൻ നിർഭിദ്യ ലൗഹാനി കവചാനി ച
 31 നിപേതൂർ വിമലാഃ ശക്ത്യോ വീരബാഹുഭിർ അർപിതാഃ
 മഹോൽകാ പ്രതിമാ ഘോരാസ് തത്ര തത്ര വിശാം പതേ
 32 ദ്വീപിചർമാവനമൈഗ് ച വ്യാഘ്രചർമ ശയൈർ അപി
 വികോശൈർ വിമലൈഃ ഖഡ്ഗൈർ അഭിജംല്ലേഃ പരാൻ രണേ

33 അഭിപ്ലവം അഭിക്രമം ഏകപാർശ്വാവദാരിതം
 വിദർശയന്തഃ സന്വേതുഃ ഖഡ്ഗചർമ്മ പരശ്യയൈഃ
 34 ശക്തിഭിർ ദാരിതാഃ കേ ചിത് സഞ്ചിന്നാശ് ച പരശ്യയൈഃ
 ഹസ്തിഭിർ മൃദിതാഃ കേ ചിത് ക്ഷണ്ണാശ് ചാന്യേ തുരംഗമൈഃ
 35 രഥനേമി നികൃത്താശ് ച നികൃത്താ നിശിന്തൈഃ ശരൈഃ
 വിക്രോഗന്തി നരാ രാജംസ് തത്ര തത്ര സ്മ ബാസവാനർ
 36 പുത്രാൻ അന്യേ പിതൃൻ അന്യേ ഭ്രാതൃംശ് ച സഹ ബാസവൈഃ
 മാതൃലാൻ ഭാഗിനേയാംശ് ച പരാൻ അപി ച സംയുഗേ
 37 വികീർണാന്ത്രാഃ സുബഹവോ ഭഗസക്ഥാശ് ച ഭാരത
 ബാഹുഭിഃ സുഭജാച്ഛിന്നൈഃ പാർശ്വേഷു ച വിദാരിതാഃ
 ക്രന്ദന്തഃ സമദൃശ്യന്ത തൃഷിതാ ജീവിതേപ്സവഃ
 38 തൃഷ്ണാ പരിഗതാഃ കേ ചിദ് അൽപസത്ത്യാ വിശാം പതേ
 ഭ്രമൗ നിപതിതാഃ സംഖ്യേ ജലം ഏവ യയാചിരേ
 39 അധിരൗഘപരിക്ലിന്നാ ക്ലിശ്യമാനാശ് ച ഭാരത
 വ്യനിന്ദൻ ദ്രുശം ആത്മാനം തവ പുത്രാംശ് ച സംഗതാൻ
 40 അപരേ ക്ഷത്രിയാഃ ശൂരാഃ കൃതവൈരാഃ പരസ്പരം
 നൈവം ശസ്ത്രം വിമുഞ്ചന്തി നൈവ ക്രന്ദന്തി മാരിഷ
 തർജയന്തി ച സംഹൃഷ്ടാസ് തത്ര തത്ര പരസ്പരം
 41 നിർദ്ദശ്യ ദശനൈശ് ചാപി ക്രോധാത് സ്വദശനച് ഛദാൻ
 ഭ്രുകടീ ക്കടിലൈർ വന്ദന്ത്രഃ പ്രേക്ഷന്തേ ച പരസ്പരം
 42 അപരേ ക്ലിശ്യമാനാസ് തു വ്രണാർതാഃ ശരപീഡിതാഃ
 നിഷ്ഠജാഃ സമപദ്യന്ത ദ്രവസത്ത്യാ മഹാബലാഃ
 43 അന്യേ തു വിരഥാഃ ശൂരാ രഥം അന്യസ്യ സംയുഗേ
 പ്രാർഥയാനാ നിപതിതാഃ സക്ഷണ്ണാ വരവാരണൈഃ
 അശോഭന്ത മഹാരാജ പുഷ്പിതാ ഇവ കിംശ്രുകാഃ
 44 സംബഭ്രൂവർ അനികേഷു ബഹവോ ദൈവൈസ്വനാഃ
 വർതമാനേ മഹാഭീമേ തസ്മിൻ വീരവരക്ഷയേ
 45 അഹന്ത തു പിതാ പുത്രം പുത്രശ് ച പിതരം രണേ
 സ്വസ്ത്രീയോ മാതൃലം ചാപി സ്വസ്ത്രീയം ചാപി മാതൃലഃ
 46 സഖായം ച സഖാ രാജൻ സംബന്ധീ ബാസവം തഥാ
 ഏവം യുധിരേ തത്ര കരവഃ പാണ്ഡവൈഃ സഹ
 47 വർതമാനേ ഭയേ തസ്മിൻ നിർമര്യാദേ മഹാഹവേ
 ഭീഷ്മം ആസാദ്യ പാർഥാനാം വാഹിനീ സമകമ്പത

48 കേതുനാ പഞ്ച താരേണ താലേന ഭരതർഷഭ
രാജതേന മഹാബാഹുർ ഉച്ഛിതേന മഹാരഥേ
ബഭൗ ഭീഷ്മസ് തദാ രാജംഗ് ചന്ദ്രമാ ഇവ മേരുണാ

അധ്യായം 45

1 [സ്]

ഗതപൂർവാഹ്ണഭൃയിഷ്ടേ തസ്മിൻ അഹനി ദാരുണേ
വർതമാനേ മഹാരൗദ്രേ മഹാവീര വരക്ഷയേ

2 ദുർമുഖഃ കൃതവർമാ ച കൃപഃ ശല്യോ വിവിംശതിഃ

ഭീഷ്മം ജുഗുപുർ ആസാദ്യ തവ പുത്രേണ ചോദിതാഃ

3 ഏതൈർ അതിരഥൈർ ഗുപ്തഃ പഞ്ചഭിർ ഭരതർഷഭ

പാണ്ഡവാനാം അനീകാനി വിജഗാഹേ മഹാരഥഃ

4 ചേദികാശികരൂഷേഷു പാണ്ഡാലേഷു ച ഭാരത

ഭീഷ്മസ്യ ബഹുധാ താലഗ്ൻ ചരൻ കേതുർ അദൃശ്യത

5 ശിരാംസി ച തദാ ഭീഷ്മോ ബാഹുഃഗ്ൻ ചാപി സഹായധാൻ

നിചകർത മഹാവേഗൈർ ഭല്ലൈഃ സംനതപർവഭിഃ

6 നൃത്യതോ രഥമാർഗേഷു ഭീഷ്മസ്യ ഭരതർഷഭ

കേ ചിദ് ആർതസ്വരം ചക്രൂർ നാഗാ മർമണി താഡിതാഃ

7 അഭിമന്യുഃ സുസഭ്രൂഃ പിശംഗൈസ് തുരഗോത്തമൈഃ

സംയുക്തം രഥം ആസ്ഥായ പ്രായാദ് ഭീഷ്മരഥം പ്രതി

8 ജാംബുനദവിചിത്രേണ കർണികാരേണ കേതുനാ

അഭ്യവർഷത ഭീഷ്മം ച താംഗ്ൻ ചൈവ രഥസത്തമാൻ

9 സ താലകേതോസ് തീക്ഷ്ണേണ കേതും ആഹത്യ പത്രിണാ

ഭീഷ്മേണ യുധേ വീരസ് തസ്യ ചാനുചരൈഃ സഹ

10 കൃതവർമാണം ഏകേന ശല്യം പഞ്ചഭിർ ആയസൈഃ

വിധ്യാ നവഭിർ ആനർഛരച് ഛിതാഗ്രൈഃ പ്രപിതാമഹം

11 പൂർണായതവിസൃഷ്ടേന സമൃക് പ്രണിഹിതേന ച

ധജം ഏകേന വിവ്യാധ ജാംബുനദവിഭ്രൂഷിതം

12 ദുർമുഖസ്യ തു ഭല്ലേന സർവാവരണഭേദിനാ

ജഹാര സാരഥേഃ കായാച് ഛിരഃ സംനതപർവണാ

13 ധനുഗ്ൻ ചിച്ഛേദ ഭല്ലേന കാർതസ്വരവിഭ്രൂഷിതം

കൃപസ്യ നിശിതാഗ്രേണ താംഗ്ൻ ച തീക്ഷ്ണമുഖൈഃ ശരൈഃ

14 ജഘാന പരമക്രൂദ്ധോ നൃത്യന് ഇവ മഹാരഥഃ

തസ്യ ലാഘവം ഉദഗീക്ഷ്യ തുതുഷുർ ദേവതാ അപി

15 ലബ്ധലക്ഷ്യതയാ കർഷ്ണഃ സർവേ ഭീഷ്മ മുഖാ രഥാഃ

സത്തവന്തം അമന്യന്ത സാക്ഷാദ് ഇവ ധനഞ്ജയം

16 തസ്യ ലാഘവമാർഗസ്ഥം അലാതസദൃശപ്രഭം

ദിശഃ പര്യപതച് ചാപം ഗാഞ്ചീവം ഇവ ഘോഷവത്
17 തം ആസാദ്യ മഹാവേഗൈർ ഭീഷ്മോ നവഭീർ ആശ്രുഗൈഃ
വിവ്യാധ സമരേ തുർണം ആർജുനീം പരവീരഹാ
18 ധ്വജം ചാസ്യ ത്രിഭീർ ഭദ്രൈശ് ചിച്ഛേദ പരമൗജസഃ
സാരഥിം ച ത്രിഭീർ ബാണൈർ അജുലാന യതവ്രതഃ
19 തഥൈവ കൃതവർമ്മാ ച കൃപഃ ശല്യശ് ച മാരിഷ
വിധ്യാ നാകമ്പയത് കാർഷ്ണീം മൈനാകം ഇവ പർവതം
20 സ തൈഃ പരിവൃതഃ ശുഭ്രോ ധാർതരാഷ്ട്രൈർ മഹാരഥൈഃ
വവർഷ ശരവർഷാണി കാർഷ്ണീഃ പഞ്ച രഥാൻ പ്രതി
21 തതസ് തേഷാം മഹാസ്താണി സംവാര്യ ശരവൃഷ്ടിഭിഃ
നനാദ ബലവാ കാർഷ്ണീർ ഭീഷ്മായ വിസൃജഞ് ശരാൻ
22 തത്രാസ്യ സുമഹദ് രാജൻ ബാഹോർ ബലം അദൃശ്യത
യതമാനസ്യ സമരേ ഭീഷ്മം അർദ്രയതഃ ശരൈഃ
23 പരാക്രാന്തസ്യ തസ്യൈവ ഭീഷ്മോ fപി പ്രാഹിണോച് ഛരാൻ
സ താംശ് ചിച്ഛേദ സമരേ ഭീഷ്മചാപച്യുതാഞ് ശരാൻ
24 തതോ ധ്വജം അമോഘേഷൂർ ഭീഷ്മസ്യ നവഭിഃ ശരൈഃ
ചിച്ഛേദ സമരേ വീരസ് തത ഉച്യുക്തൂർ ജനാഃ
25 സ രാജതോ മഹാസ്തസ്യസ് താലോ ഹേമവിഭ്രഷിതഃ
സൗഭദ്ര വിശിഖൈശ് ഛിന്നഃ പപാത ഭൂവി ഭാരത
26 ധ്വജം സൗഭദ്ര വിശിഖൈഃ പതിതം ഭരതർഷഭ
ദൃഷ്ട്വാ ഭീമോ fനദദ് യുഷ്ടഃ സൗഭദ്രം അഭീഹർഷയൻ
27 അഥ ഭീഷ്മോ മഹാസ്താണി ദിവ്യാനി ച ബഹുനി ച
പ്രാദൃശ്ചക്രേ മഹാരൗദ്രഃ ക്ഷണേ തസ്മിൻ മഹാബലഃ
28 തതഃ ശതസഹസ്രേണ സൗഭദ്രം പ്രപിതാമഹഃ
അവാകിരദ് അമേയാത്മാ ശരാണാം നതപർവണാം
29 തതോ ദശ മഹേഷ്യാസാഃ പാണ്ഡവാനാം മഹാരഥാഃ
രക്ഷാർഥം അഭ്യധാവന്ത സൗഭദ്രം ത്വരിതാ രഥൈഃ
30 വിരാടഃ സഹ പുത്രേണ യുഷ്ടദൃഗ്മൂശ് ച പാർഷതഃ
ഭീമശ് ച കേകയാശ് ചൈവ സാത്യകിശ് ച വിശാം പതേ
31 ജവേനാപതതാം തേഷാം ഭീഷ്മഃ ശാന്തനവോ രണേ
പാഞ്ചാല്യം ത്രിഭീർ ആനർഛത് സാത്യകിം നിശിതൈഃ ശരൈഃ
32 പൂർണായതവിസൃഷ്ടേന ക്ഷുരേണ നിശിതേന ച
ധ്വജം ഏകന ചിച്ഛേദ ഭീമസേനസ്യ പത്രിണാ

33 ജാംബുനദമയഃ കേതുഃ കേസരീ നരസത്തമ
 പപാത ഭീമസേനസ്യ ഭീഷ്മേണ മമിതോ രഥാത്
 34 ഭീമസേനസ്ത്രീഭിർ വിദ്ധ്യാ ഭീഷ്മം ശാന്തനവം രണേ
 കൃപം ഏകേന വിവ്യായ കൃതവർമാണം അഷ്ടഭിഃ
 35 പ്രഗൃഹീതാഗ്ര ഹസ്തേന വൈരാടിർ അപി ദന്തിനാ
 അഭ്യദ്രവത രാജാനം മദ്രാധിപതിം ഉത്തരഃ
 36 തസ്യ വാരണരാജസ്യ ജവേനാപതതോ രഥി
 ശല്യോ നിവാരയാം ആസ വേഗം അപ്രതിമം രണേ
 37 തസ്യ കൃദ്ധഃ സ നാഗേശ്വരോ ബൃഹതഃ സാധു വാഹിനഃ
 പദാ യുഗം അധിഷ്ഠായ ജഘാന ചതുരോ ഹയാൻ
 38 സ ഹതാശ്വേ രഥേ തിഷ്ഠൻ മദ്രാധിപതിർ ആയസീം
 ഉത്തരാന്ത കരീം ശക്തിം ചിക്ഷേപ ഭുജഗോപമാം
 39 തയാ ഭിന്നതന്ത്രാണഃ പ്രവിശ്യ വിപുലം തമഃ
 സ പപാത ഗജസ്കന്ധാത് പ്രമുക്താങ്കുശ തോമരഃ
 40 സമാദായ ച ശല്യോ ിസിം അവപ്സത്യ രഥോത്തമാത്
 വാരണേശസ്യ വിക്രമ്യ ചിച്ഛേദാഥ മഹാകരം
 41 ഭിന്നമർമാ ശരവ്രാതൈശ് ചിന്നഹസ്തഃ സ വാരണഃ
 ഭീമം ആർതസ്വരം കൃത്യാ പപാത ച മമാര ച
 42 ഏതദ് ഈദൃശകം കൃത്യാ മദ്രരാജോ മഹാരഥഃ
 ആരുരോഹ രഥം തുർണ്ണം ഭാസ്വരം കൃതവർമണഃ
 43 ഉത്തരം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ വൈരാടിർ ഭ്രാതരം ശുഭം
 കൃതവർമണോ ച സഹിതം ദൃഷ്ട്വാ ശല്യം അവസഥിതം
 ശംഖഃ ക്രോധാത് പ്രജജ്വാല ഹവിഷാ ഹവ്യവാഡ് ഇവ
 44 സ വിസ്ഫാര്യ മഹച് ചാപം കാർതസ്വരവിഭ്രഷിതം
 അഭ്യധാവജ്ജീഘാസൻ വൈ ശല്യം മദ്രാധിപം ബലീ
 45 മഹതാ രഥവംശേന സമന്താത് പരിവാരിതഃ
 സൃജൻ ബാണമയം വർഷം പ്രായാച് ഛല്യ രഥം പ്രതി
 46 തം ആപതന്തം സന്വേഷ്യ മത്തവാരണവിക്രമം
 താവകാനാം രഥാ സപ്ത സമന്താത് പര്യവാരയൻ
 മദ്രരാജം പരീപ്സന്തോ മൃത്യോർ ദംഷ്ടാന്തരം ഗതം
 47 തതോ ഭീഷ്മോ മഹാബാഹുർ വിനദ്യ ജലദോ യഥാ
 താലമാത്രം ധനുർ ഗൃഹ്യ ശംഖം അഭ്യദ്രവദ് രണേ
 48 തം ഉദ്യതം ഉദീക്ഷ്യാഥ മഹേഷ്യാസം മഹാബലം

സത്രസ്താ പാണ്ഡവി സേനാ വാതവേഗഹതേവ നഃ
 49 തത്രാർജുനഃ സന്ത്വരിതഃ ശംഖസ്യാസീത് പുരഃസരഃ
 ഭീഷ്മാദ് രക്ഷേയാ ിയം അദ്വേതി തതോ യുദ്ധം അവർത്ത
 50 ഹാഹാകാരോ മഹാൻ ആസീദ് യോധാനാം യുധി യുധൃതാം
 തേജസ് തേജസി സമ്പൃശതം ഇത്യ ഷ്ഠവം വിസ്മയം യയഃ
 51 അഥ ശല്യോ ഗദാപാണിർ അവതീര്യ മഹാരഥാത്
 ശംഖസ്യ ചതുരോ വാഹാൻ അഹനദ് ഭരതർഷഭ
 52 സ ഹതാശ്വാദ് റഥാത് തുർണം ഖഡ്ഗം ആദായ വിദ്രുതഃ
 ബീഭത്സോഃ സ്യന്ദനം പ്രാപ്യ തതഃ ശാന്തിം അവിന്ദത
 53 തതോ ഭീഷ്മരഥാത് തുർണം ഉത്പതന്തി പതത്രീണഃ
 ഞൈർ അന്തരീക്ഷം ഭൂമിശ് ച സർവതഃ സമവസ്തുതം
 54 പാഞ്ചാലാൻ അഥ മത്സ്യാംഗ് ച കേകയാംഗ് ച പ്രഭദ്രകാൻ
 ഭീഷ്മഃ പ്രഹരതാം ശ്രേഷ്ഠഃ പാതയാം ആസ മാർഗ്ഗണൈഃ
 55 ഉത്സ്യജ്യ സമരേ തുർണം പാണ്ഡവം സവ്യസാചിനം
 അഭ്യദ്രവത പാഞ്ചാല്യം ദ്രുപദം സേനയാ വൃതം
 പ്രിയം സംബന്ധിനം രാജഞ് ശരാൻ അവകിരൻ ബഹുൻ
 56 അഗ്നിനേവ പ്രദഗ്ധാനി വനാനി ശിശിരാത്യയേ
 ശരദഗ്ധാന്യ് അദൃശ്യത സൈന്യാനി ദ്രുപദസ്യ ഹ
 അതിഷ്ഠത രണേ ഭീഷ്മോ വിധുമ ഇവ പാവകഃ
 57 മധ്യന്ദിനേ യഥാദിത്യം തപന്തം ഇവ തേജസാ
 ന ശേഷഃ പാണ്ഡവേയസ്യ യോധാ ഭീഷ്മം നിരീക്ഷിതും
 58 വീക്ഷാം ചക്രഃ സമന്താത് തേ പാണ്ഡവാ ഭയപീഡിതാഃ
 ത്രാതാരം നാധ്യഗച്ഛന്ത ഗാവഃ ശീതാർദിതാ ഇവ
 59 ഹതവിപ്രദ്രുതേ സൈന്യേ നിരുത്സാഹേ വിമർദിതേ
 ഹാഹാകാരോ മഹാൻ ആസീത് പാണ്ഡുസൈന്യേഷു ഭാരത
 60 തതോ ഭീഷ്മഃ ശാന്തനവോ നിത്യം മണ്ഡലകാർമുകഃ
 മുമോച ബാണാൻ ദീപ്ലാഗ്രാൻ അഹീൻ ആശീവിഷാൻ ഇവ
 61 ശരൈർ ഏകായനീകർവൻ ദിശഃ സർവാ യതവ്രതഃ
 ജഘാന പാണ്ഡവരഥാൻ ആദിശ്യാദിശ്യ ഭാരത
 62 തതഃ സൈന്യേഷു ഭഗ്നേഷു മഥിതേഷു ച സർവശഃ
 പ്രാപ്തേ ചാന്തം ദിനകരേ ന പ്രാജ്ഞായത കിം ചന
 63 ഭീഷ്മം ച സമുദീര്യന്തം ദൃഷ്ട്വാ പാർഥാ മഹാഹവേ

അവഹാരം അകർവന്ത സൈന്യാനാം ഭരതർഷഭ

അധ്യായം 46

1 [സ്]

കൃതേ റ്വഹാരേ സൈന്യാനാം പ്രഥമേ ഭരതർഷഭേ
 ഭീഷ്മേ ച യുധി സംരണ്ണേ ഹൃഷ്മേ ദുര്യോധനേ തഥാ
 2 ധർമ്മരാജസ് തതസ് തുർണം അഭിഗമ്യ ജനാർദനം
 ദ്രാതൃഭിഃ സഹിതഃ സർവൈഃ സർവൈശ് ചൈവ ജനേശ്വരൈഃ
 3 ശുചാ പരമയാ യുക്തശ് ചിന്തയാനഃ പരാജയം
 വാർഷ്ണേയം അബ്രവീദ് രാജൻ ദൃഷ്ട്വാ ഭീഷ്മസ്യ വിക്രമം
 4 കൃഷ്ണ പശ്യ മഹേഷ്വാസം ഭീഷ്മം ഭീമപരാക്രമം
 ശരൈർ ദഹന്തം സൈന്യം മേ ഗ്രീഷ്മേ കക്ഷം ഇവാനലം
 5 കഥം ഏനം മഹാത്മാനാം ശക്ഷ്യമാഃ പ്രതിവീക്ഷിതും
 ലേലിഹ്യമാനം സൈന്യം മേ ഹവിഷ്ണന്തം ഇവാനലം
 6 ഏതം ഹി പുരുഷവ്യാഘ്രം ധനുഷ്കന്തം മഹാബലം
 ദൃഷ്ട്വാ വിപ്രദ്രുതം സൈന്യം മദീയം മാർഗണാഹതം
 7 ശക്യോ ജേതും യമഃ ക്രമോ വജ്രപാണിശ് ച സംയുഗേ
 വരണഃ പാശദ്രച് ചാപി കബേരോ വാ ഗദായരഃ
 8 ന തു ഭീഷ്മോ മഹാതേജാഃ ശക്യോ ജേതും മഹാബലഃ
 സോ റ്വഹം ഏവംഗതേ മഗ്നോ ഭീഷ്മാഗായ ജലേ റ്വീപവഃ
 9 ആത്മനോ ബുദ്ധിദുർബലയാദ് ഭീഷ്മം ആസാദ്യ കേശവ
 വനം യാസ്യാമി ഗോവിന്ദ ശ്രേയോ മേ തത്ര ജീവിതും
 10 ന ത്വ് ഇമാൻ പൃഥിവീപാലാൻ ദാതും ഭീഷ്മായ മൃത്യവേ
 ക്ഷപയിഷ്യതി സേനാം മേ കൃഷ്ണ ഭീഷ്മോ മഹാസ്ത്വിത്
 11 യഥാനലം പ്രജ്വലിതം പതംഗാഃ സമഭിദ്രതാഃ
 വിനാശായൈവ ഗച്ഛന്തി തഥാ മേ സൈനികോ ജനഃ
 12 ക്ഷയം നീതോ റ്വസ്മി വാർഷ്ണേയ രാജ്യഹേതോഃ പരാക്രമി
 ദ്രാതരശ് ചൈവ മേ വീരാഃ കർശിതാഃ ശരപിഡിതാഃ
 13 മൃത് കൃതേ ദ്രാതൃസൗഹാർദാദ് രാജ്യാദ് ദൃഷ്ട്വാസ് തഥാ സുഖാത്
 ജീവിതം ബഹു മന്യേ റ്വഹം ജീവിതം ഹ്യ് അദ്യ ദുർലഭം
 14 ജീവിതസ്യ ഹി ശേഷേണ തപസ് തപ്സാമി ദുഷ്വരം
 ന ഘാതയിഷ്യാമി രണേ മിത്രാണീമാനി കേശവ
 15 ഘമാൻ മേ ബഹുസാഹസ്രാൻ ദിവൈവൃർ അന്വൈർ മഹാബലഃ
 ഘാതയത്യ് അനിശം ഭീഷ്മഃ പ്രവരാണാം പ്രഹാരിണാം
 16 കിം ന കൃത്യാ കൃതം മേ സ്യാദ് ബ്രഹ്മി മാധവ മാചിരം

മധ്യസ്ഥം ഇവ പശ്യാമി സമരേ സവ്യസാചിനം
 17 ഏകോ ഭീമഃ പരം ശക്ത്യാ യുധ്യത്യ് ഏഷ മഹാഭുജഃ
 കേവലം ബാഹുവീര്യേണ ക്ഷത്രധർമ്മം അനുസ്മരൻ
 18 ഗദയാ വീര ഘാതിന്ത്യാ യഥോത്സാഹം മഹാമനാഃ
 കരോത്യ് അസുകരം കർമ്മ ഗജാശ്വരഥപത്തിഷ്ഠ
 19 നാലം ഏഷ ക്ഷയം കർതും പരസൈന്യസ്യ മാരിഷ
 ആർജവേനൈവ യുദ്ധേന വീര വർഷശതൈർ അപി
 20 ഏകോ fസ്ത്വവിത് സഖാ തേ fയം സോ fപ്യ് അസ്മാൻ സമുപേക്ഷതേ
 നിർദഹ്യമാനാൻ ഭീഷ്മേണ ദ്രോണേന ച മഹാത്മനാ
 21 ദിവ്യാന്യ് അസ്ത്മാണി ഭീഷ്മസ്യ ദ്രോണസ്യ ച മഹാത്മനഃ
 ധക്ഷ്യന്തി ക്ഷത്രീയാൻ സർവാൻ പ്രയുക്താനി പുനഃ പുനഃ
 22 കൃഷ്ണ ഭീഷ്മഃ സുസംരണ്യഃ സഹിതഃ സർവപാർഥിവൈഃ
 ക്ഷപയിഷ്യതി നോ നൃനം യാദൃശോ fസ്യ പരാക്രമഃ
 23 സ ത്വം പശ്യ മഹേഷ്യാസം യോഗീഷ്വര മഹാരഥം
 യോ ഭീഷ്മം ശമയേത് സംഖ്യേ ദാവാഗ്നിം ജലദോ യഥാ
 24 തവ പ്രസാദാദ് ഗോവിന്ദ പാണ്ഡവാ നിഹതദ്വിഷഃ
 സ്വരാജ്യം അനുസമ്പ്രാപ്തോ മോദിഷ്യന്തി സ ബാസവാഃ
 25 ഏവം ഉക്ത്വാ തതഃ പാർഥോ ധ്യായന്ന് ആസ്തേ മഹാമനാഃ
 ചിരം അന്തർ മനാ ഭൂത്വാ ശോകോപഹതചേതനഃ
 26 ശോകാർത്തം പാണ്ഡവം ജ്ഞാത്വാ ദുഃഖേന ഹതചേതസം
 അബ്രുവിത് തത്ര ഗോവിന്ദോ ഹർഷയൻ സർവപാണ്ഡവാൻ
 27 മാ ശുചോ ഭരതശ്രേഷ്ഠ ന ത്വം ശോചിതും അർഹസി
 യസ്യ തേ ഭ്രാതരഃ ശൂരാഃ സർവലോകസ്യ ധന്വിനഃ
 28 അഹം ച പ്രിയകൃദ് രാജൻ സാത്യകിശ് ച മഹാരഥഃ
 വിരാടദ്രുപദൗ വൃദ്ധൗ ധൃഷ്ടദൃശ്ണൗ ച പാർഷതഃ
 29 തഥൈവ സബലാഃ സർവേ രാജാനോ രാജസത്ഥ
 ത്വത്പ്രസാദം പ്രതീക്ഷന്തേ ത്വദ് ഭക്താശ് ച വിശാം പതേ
 30 ഏഷ തേ പാർഷതോ നിത്യം ഹിതകാമഃ പ്രിയേ രതഃ
 സേനാപത്യം അനുപ്രാപ്തോ ധൃഷ്ടദൃശ്ണോ മഹാബലഃ
 ശിഖണ്ഡീ ച മഹാബാഹോ ഭീഷ്മസ്യ നിധനം കില
 31 ഏതച് ഹൃത്വാ തതോ രാജാ ധൃഷ്ടദൃശ്ണം മഹാരഥം
 അബ്രുവിത് സമിതൗ തസ്യാം വാസുദേവസ്യ ശൃണ്വതഃ
 32 ധൃഷ്ടദൃശ്ണ നിബോധേദം യത് ത്വാ വക്ഷ്യാമി മാരിഷ

നാതിക്രമ്യം ഭവേത് തച് ച വചനം മമ ഭാഷിതം
 33 ഭവാൻ സേനാപതിർ മഹ്യം വാസുദേവേന സംമതഃ
 കാർത്തികേയോ യഥാ നിത്യം ദേവാനാം അഭവത് പുരാ
 തഥാ ത്വം അപി പാണ്ഡുനാം സേനാനീഃ പുരുഷർഷഭ
 34 സ ത്വം പുരുഷശാർദ്ദൂല വിക്രമ്യ ജഹി കൗരവാൻ
 അഹം ച ത്വാനയാസ്യാമി ഭീമഃ കൃഷ്ണസ് ച മാരിഷ
 35 മാദ്രീപുത്രൗ ച സഹിതൗ ദ്രൗപദേയാഗ് ച ദംശിതാഃ
 യേ ചാന്യേ പൃഥിവിപാലാഃ പ്രധാനാഃ പുരുഷർഷഭ
 36 തത ഉദ്ധർഷയൻ സർവാൻ ധൃഷ്ടദൃക്നോ ിഭ്യഭാഷത
 അഹം ദ്രോണാന്തകഃ പാർഥ വിഹിതഃ ശംഭുനാ പുരാ
 37 രണേ ഭീഷ്മം തഥാ ദ്രോണം കൃപം ശല്യം ജയദ്രഥം
 സർവാൻ അദ്യ രണേ ദൃപ്താൻ പ്രതിയോത്സ്യാമി പാർഥിവ
 38 അഥോത്ക്രഷ്ടം മഹേഷ്വാസൈഃ പാണ്ഡവൈർ യുദ്ധദുർമൈഃ
 സമുദ്യതേ പാർഥിവേന്ദ്ര പാർഷതേ ശത്രുസുദനേ
 39 തം അബ്രുവീത് തതഃ പാർഥഃ പാർഷതം പൃതനാ പതിം
 വ്യഹഃ ക്രൗഞ്ചാരുണോ നാമ സർവശത്രുനിബർഹണഃ
 40 യം ബൃഹസ്പതിർ ഇന്ദ്രായ തദാ ദേവാസുരേ ിബ്രുവീത്
 തം യഥാവത് പ്രതിവ്യൂഹ പരാനീക വിനാശനം
 അദൃഷ്ടപൂർവം രാജാനഃ പശ്യതു കരുഭിഃ സഹ
 41 തഥോക്തഃ സ നൃദേവേന വിഷ്ണുർ വജ്രദൃതാ ഇവ
 പ്രഭാതേ സർവസൈന്യാനാം അഗ്രേ ചക്രേ ധനഞ്ജയം
 42 ആദിത്യപഥഗഃ കേതുസ് തസ്യാദ്ഭുത മനോരമഃ
 ശാസനാത് പുരുഹൂതസ്യ നിർമിതോ വിശ്വകർമ്മണാ
 43 ഇന്ദ്രായുധസമ്പർണാഭിഃ പതാകാഭിർ അലങ്കൃതഃ
 ആകാശഗ ഇവാകാശേ ഗന്ധർവനഗരോപമഃ
 നൃത്യമാന ഇവാഭാതി രഥചര്യാനു മാരിഷ
 44 തേന രത്നവതാ പാർഥഃ സ ച ഗാണധീവധന്വനാ
 ബഭ്രുവ പരമോപേതഃ സ്വയംഭൂർ ഇവ ഭാനനാ
 45 ശിരോ ിഭൂദ് ഭൂപദോ രാജാ മഹത്യാ സേനയാ വൃതഃ
 കന്തിഭോജഗ് ച ചൈദ്യഗ് ച ചക്ഷുഷ്യ് ആസ്താം ജനേശ്വര
 46 ദാശാർണകാഃ പ്രയാഗാഗ് ച ദാശ്രേരുക ഗണൈഃ സഹ
 അന്തപഗാഃ കിരാതാഗ് ച ഗ്രീവായാം ഭരതർഷഭ
 47 പടച് ചരൈഗ് ച ഹൃണ്ഡൈഗ് ച രാജൻ പൗരവകൈസ് തഥാ

നിഷ്ഠാദൈഃ സഹിതശ് ചാപി പൃഷ്ഠം ആസിദ് യധിഷ്ഠിരഃ
 48 പക്ഷൗ തു ഭീമസേനശ് ച ധൃഷ്ടദൃശ്ശശ് ച പാർഷതഃ
 ദ്രൗപദേയാഭിമന്യുശ് ച സാത്യകിശ് ച മഹാരഥഃ
 49 പിശാചാ ദരദാശ് ചൈവ പുണ്ഡ്രാഃ കണ്ഡീ വിഷ്ണഃ സഹ
 മന്ധകാ കന്ധകാശ് ചൈവ തംഗണാഃ പരപംഗണാഃ
 50 ബാഹ്ലികാസ് തിത്തിരാശ് ചൈവ ചോലാഃ പാണ്ഡ്യശ് ച ഭാരത
 ഏതേ ജനപദാ രാജൻ ദക്ഷിണം പക്ഷം ആശ്രിതാഃ
 51 അഗ്നിവേഷ്യാ ജഗത് തുണ്ഡാ പലദാശാശ് ച ഭാരത
 ശബരാസ് തുംബുപാശ് ചൈവ വത്സാശ് ച സഹ നാകലൈഃ
 നകലഃ സഹദേവശ് ച വാമം പാർശ്വം സമാശ്രിതാഃ
 52 രഥാനാം അയുതം പക്ഷൗ ശിരശ് ച നിയുതം തഥാ
 പൃഷ്ഠം അർബുദം ഏവാസീത് സഹസ്രാണി ച വിംശതിഃ
 ശ്രീവായാം നിയുതം ചാപി സഹസ്രാണി ച സപ്തതിഃ
 53 പക്ഷകോടിപ്രപക്ഷേഷു പക്ഷാന്തേഷു ച വാരണാഃ
 ജഗ്ഃ പരിവൃതാ രാജംശ് ചലന്ത ഇവ പർവതാഃ
 54 ജഘനം പാലയാം ആസ വിരാടഃ സഹ കേകയൈഃ
 കാശിരാജശ് ച ശൈബ്യശ് ച രഥാനാം അയുതൈസ് ത്രിഭിഃ
 55 ഏവം ഏതം മഹാവൃഹം വൃഹ്യ ഭാരത പാണ്ഡവഃ
 സൂര്യോദയനം ഇച്ഛന്തഃ സ്ഥിതാ യുദ്ധായ ദംശിതാഃ
 56 തേഷാം ആദിത്യവർണാനി വിമലാനി മഹാന്തി ച
 ശ്വേതച് ഛത്രാണ്യ് അശോഭതേ വാരണേഷു രഥേഷു ച

അധ്യായം 47

1 [സ്]

ക്രൗഞ്ചം തതോ മഹാവൃഹം അഭേദ്യം തനയസ് തവ
 വ്യഭം ദൃഷ്ട്യാ മഹാഘോരം പാർഥേനാമിത തേജസാ
 2 ആചാര്യം ഉപസംഗമ്യ കൃപം ശല്യം ച മാരിഷ
 സൗമദത്തിം വികർണം ച അശ്വത്ഥാമാനം ഏവ ച
 3 ദുഃശാസനാദീൻ ഭ്രാന്തം ച സ സർവാൻ ഏവ ഭാരത
 അന്യാം ച സുബഹുണ്ണ് ശൂരാൻ യുദ്ധായ സമുപാഗതാൻ
 4 പ്രാഹേദം വചനം കാലേ ഹർഷയംസ് തനയസ് തവ
 നാനാശസ്ത്രപ്രഹരണാഃ സർവേ ശസ്ത്രാസ്ത്രവേദിനഃ
 5 ഏകൈകശഃ സമർഥാഹി യുധം സർവേ മഹാരഥാഃ
 പാണ്ഡുപുത്രൻ രണേ ഹന്തും സ സൈന്യാൻ കിം ഉ സംഹതാഃ
 6 അപര്യാപ്തം തദ് ഇദം ഏതേഷാം ബലം ഭീഷ്മാഭിരക്ഷിതം
 പര്യാപ്തം ത് ഇദം ഏതേഷാം ബലം പാർഥിവ സത്തമാഃ
 7 സംസ്ഥാനാഃ ശൂരസേനാസ് ച വേണികാഃ കകരാസ് തഥാ
 ആരേവകാസ് ത്രിശർതാസ് ച മദ്രകാ യവനാസ് തഥാ
 8 ശത്രുഞ്ജയേന സഹിതാസ് തഥാ ദുഃശാസനേന ച
 വികർണേന ച വീരേണ തഥാ നന്ദോപനന്ദകൈഃ
 9 ചിത്രസേനേന സഹിതാഃ സഹിതാഃ പാണിഭദ്രകൈഃ
 ഭീഷ്മം ഏവാഭിരക്ഷന്തു സഹ സൈന്യപുരസ്തതാഃ
 10 തതോ ദ്രോണസ് ച ഭീഷ്മസ് ച തവ പുത്രസ് ച മാരിഷ
 അവൃഹന്ത മഹാവൃഹം പാണ്ഡുനാം പ്രതിബാധനേ
 11 ഭീഷ്മഃ സൈന്യേന മഹതാ സമന്താത് പരിവാരിതഃ
 യയൗ പ്രകർഷൻ മഹതീം വാഹിനീം സുരരാഡ് ഇവ
 12 തം അന്യയാൻ മഹേഷ്യാസോ ഭാരദ്വാജഃ പ്രതാപവാൻ
 കന്തലൈശ് ച ദശാർണൈശ് ച മാഗധൈശ് ച വിശാം പതേ
 13 വിദർഭൈർ മേകലൈശ് ചൈവ കർണപ്രാവരണൈർ അപി
 സഹിതാഃ സർവസൈന്യേന ഭീഷ്മം ആഹവശോഭിനം
 14 ഗാന്ധാരഃ സിന്ധുസൗവീരാഃ ശിബയോ ഫഥ വസാതയഃ
 ശകനിശ് ച സ്വസൈന്യേന ഭാരദ്വാജം അപാലയത്
 15 തതോ ദുര്യോധനോ രാജാ സഹിതഃ സർവസോദരഃ
 അശ്യാതകൈർ വികർണൈശ് ച തഥാ ശർമില കോസലൈഃ
 16 ദരദൈശ് ചൂച്ചുപൈശ് ചൈവ തഥാ ക്ഷുദ്രകമാലവൈഃ

അഭ്യർക്ഷത സംഹൃഷ്ടഃ സൗബലേയസ്യ വാഹിനിം
 17 ഭൂരിശ്രവാഃ ശലഃ ശല്യോ ഭഗദത്തശ് ച മാരിഷ
 വിനാസവിനാവ് ആവന്ത്യൗ വാമം പാർശ്വം അപാലയൻ
 18 സൗമദത്തിഃ സുശർമാ ച കാംബോജശ് ച സുദക്ഷിണഃ
 ശതായുശ് ച ശ്രുതായുശ് ച ദക്ഷിണം പാർശ്വം ആസ്ഥിതാഃ
 19 അശ്വത്ഥാമാ കൃപശ് ചൈവ കൃതവർമ്മാ ച സാത്വതഃ
 മഹത്യാ സേനയാ സാർധം സേനാ പൃഷ്ഠേ വ്യവസ്ഥിതാഃ
 20 പൃഷ്ഠഗോപാസ് തു തസ്യോസൻ നാനാദേശ്യാ ജനേശ്വരാഃ
 കേതുമാൻ വസു ദാനശ് ച പുത്രഃ കാശ്യസ്യ ചാഭിഭൂഃ
 21 തതസ് തേ താവകാഃ സർവേ ഹൃഷ്ടോ യുദ്ധായ ഭാരത
 ദധൂഃ ശംഖാൻ മുദാ യുക്താഃ സിംഹനാദാംശ് ച നാദയൻ
 22 തേഷാം ശ്രുത്വാ തു ഹൃഷ്ടാനാം കുരുവൃദ്ധഃ പിതാമഹഃ
 സിംഹനാദം വിനദ്യോച്ചൈഃ ശംഖം ദധൂൗ പ്രതാപവാൻ
 23 തതഃ ശംഖാശ് ച ഭര്യശ് ച പേശ്യശ് ച വിവിധാഃ പരൈഃ
 ആനകാശ് ചാഭ്യഹന്യന്ത സ ശബ്ദുസ് തുമുലോ ദഭവത്
 24 തതഃ ശ്ലേതൈർ ഹയൈർ യുക്തേ മഹതി സ്യന്ദനേ സ്ഥിതൗ
 പ്രദധൂതുഃ ശംഖവരൗ ഹേമരത്നപരിഷ്കൃതൗ
 25 പാഞ്ചജന്യം ഹൃഷീകേശോ ദേവദത്തം ധനഞ്ജയഃ
 പൗണ്ഡ്രം ദധൂൗ മഹാശംഖം ഭീമകർമ്മാ വൃകോദരഃ
 26 അനന്തവിജയം രാജാ കന്തിപുത്രോ യുധിഷ്ഠിരഃ
 നകുലഃ സഹദേവശ് ച സുഘോഷമണിപുഷ്പകൗ
 27 കാശിരാജശ് ച ശൈബ്യശ് ച ശിഖണ്ഡീ ച മഹാരഥഃ
 ധൃഷ്ടദൃന്യോ വിരാടശ് ച സാത്യകിശ് ച മഹായശാഃ
 28 പാഞ്ചാല്യശ് ച മഹേഷ്യാസോ ദ്രൗപദ്യാഃ പഞ്ച ചാത്മജാഃ
 സർവേ ദധൂർ മഹാശംഖാൻ സിംഹനാദാംശ് ച നേദിരേ
 29 സ ഘോഷഃ സുമഹാംസ് തത്ര വീരൈസ് തൈഃ സമുദീരിതഃ
 നഭശ് ച പൃഥിവിം ചൈവ തുമുലോ വ്യന്തനാദയത്
 30 ഏവം ഏതേ മഹാരാജ പ്രഹൃഷ്ടാഃ കുരുപാണ്ഡവാഃ
 പുനർ യുദ്ധായ സഞ്ജഗ്മുസ് താപയാനാഃ പരസ്പരം

അധ്യായം 48

1 [ധൃ]

ഏവം വ്യൂഢേഷ്യ അനീകേഷു മാമകേഷ്യ ഇതരേഷു ച
കഥം പ്രഹരതാം ശ്രേഷ്ഠാഃ സമ്പ്രഹാരം പ്രചക്രിരേ

2 [സ്]

സമം വ്യൂഢേഷ്യ അനീകേഷു സംനദ്ധാ രുചിരധജഃ
അപാരം ഇവ സന്ദൃശ്യ സാഗരപ്രതിമം ബലം

3 തേഷാം മധ്യേ സ്ഥിതോ രാജാ പുത്രോ ദുര്യോധനസ് തവ
അബ്രവീത് താവകാൻ സർവാൻ യുധ്യധം ഇതി ദംശിതാഃ

4 തേ മനഃ ക്രൂരം ആസ്ഥായ സമഭിത്യക്തജീവിതാഃ
പാണ്ഡവാൻ അഭ്യവർത്ത സർവ ഏവോച്ഛിതധജഃ

5 തതോ യുദ്ധം സമഭവത് തുമുലം ലോമഹർഷണം
താവകാനാം പരേഷാം ച വ്യതിഷ്ഠത രഥദ്രിപം

6 മുക്താസ് തു രഥിഭിർ ബാണാ രക്തപുംബാഃ സുതേജനാഃ
സംനിപേതുർ അകണ്ഠാഗ്രാ നാഗേഷു ച ഹയേഷു ച

7 തഥാ പ്രവൃത്തേ സംഗ്രാമേ ധനൂർ ഉദ്യമ്യ ദംശിതാഃ
അഭിപത്യ മഹാബാഹുർ ഭീഷ്മോ ഭീമപരാക്രമഃ

8 സൗഭദ്രേ ഭീമസേനേ ച ശൗനേയേ ച മഹാരഥേ
കേകയേ ച വിരാതേ ച ധൃഷ്ടദൃന്ധ്വേ ച പാർഷതേ

9 ഏതേഷു നരവീരേഷു ചേദിമത്സ്യേഷു ചാഭിതഃ
വവർഷ ശരവർഷാണി വൃദ്ധഃ കരുപിതാമഹഃ

10 പ്രാകമ്പത മഹാവൃഹസ് തസ്മിൻ വീര സമാഗമേ
സർവേഷാം ഏവ സൈന്യാനാം ആസീദ് വ്യതികരോ മഹാൻ

11 സാദിത ധജനാഗാശ് ച ഹതപ്രവര വാജിനഃ
വിപ്രയാതരഥാനീകാഃ സമപദ്യന്ത പാണ്ഡവാഃ

12 അർജുനസ് തു നരവ്യാഘ്രോ ദൃഷ്ട്വാ ഭീഷ്മം മഹാരഥം
വാർഷ്ണേയം അബ്രവീത് ക്രുദ്ധോ യാഹി യത്ര പിതാമഹഃ

13 ഏഷ ഭീഷ്മഃ സുസങ്കുരോ വാർഷ്ണേയ മമ വാഹിനിം
നാശയിഷ്യതി സുവൃക്തം ദുര്യോധന ഹിതേ രതഃ

14 ഏഷ ദ്രോണഃ കൃപഃ ശല്യോ വികർണ്ണശ് ച ജനാർദന
ധർത്തരാഷ്ടാശ് ച സഹിതാ ദുര്യോധന പുരോഗമഃ

15 പാണ്ഡാലാൻ നിഹനിഷ്യന്തി രക്ഷിതാ ദ്രുപധന്വനാ
സോ ിഹം ഭീഷ്മം ഗമിഷ്യാമി സൈന്യഹേതോർ ജനാർദന

16 തം അബ്രവീദ് വാസുദേവോ യത്തോ ഭവ ധനഞ്ജയ
 ഏഷ ത്യാ പ്രാപയേ വിര പിതാമഹ രഥം പ്രതി
 17 ഏവം ഉക്ത്വാ തതഃ ശൗരി രഥം തം ലോകവിശ്രുതം
 പ്രാപയാം ആസ ഭീഷ്മായ രഥം പ്രതി ജനേശ്വര
 18 ചഞ്ചദ് ബഹു പതാകേന ബലാകാ വർണവാജിനാ
 സമൃച്ഛിതമഹാഭീമ നദദ് വാനരകേതുനാ
 മഹതാ മേഘനാദേന രഥേനാദിത്യവർചസാ
 19 വിനിഘ്നൻ കൗരവാനീകം ശൂരസേനാംശ് ച പാണ്ഡവഃ
 ആയാച് ഛരാൻ നദന് ശീഘ്രം സുഹൃച് ചേരോഷ വിനാശനഃ
 20 തം ആപതന്തം വേഗേന പ്രഭിന്നം ഇവ വാരണം
 ത്രാസയാനം രണേ ശൂരാൻ പാതയന്തം ച സായകൈഃ
 21 സൈന്ധവ പ്രമുഖൈർ ഗുപ്തഃ പ്രാച്യ സൗവീരകേകയൈഃ
 സഹസാ പ്രത്യുദീയായ ഭീഷ്മഃ ശാന്തനവോ ഫർജ്ജനം
 22 കോ ഹി ഗാണധീവധന്വാനം അന്യഃ ക്ഷുഭിതാമഹാത്
 ദ്രോണ വൈകർത്തനാഭ്യോ വാ രഥഃ സംയാതും അർഹതി
 23 തതോ ഭീഷ്മോ മഹാരാജ കൗരവാണാം പിതാമഹഃ
 അർജ്ജുനം സപ്ത സപ്തത്യാ നാരാചാനാം സമാവൃണോത്
 24 ദ്രോണശ് ച പഞ്ചവിംശത്യാ കൃപഃ പഞ്ചാശതാ ശരൈഃ
 ദുര്യോധനശ് ചതുഷ്ഠശ്ച ശല്യശ് ച നവഭിഃ ശരൈഃ
 25 സൈന്ധവോ നവഭിശ് ചാപി ശകുനീശ് ചാപി പഞ്ചഭിഃ
 വികർണോ ദശഭിർ ഭല്ലൈ രാജൻ വിവ്യാധ പാണ്ഡവം
 26 സ തൈർ വിഭോ മഹേഷ്യാസഃ സമന്താൻ നിശിതൈഃ ശരൈഃ
 ന വിവ്യഥേ മഹാബാഹുർ ഭിദ്യമാന ഇവാചലഃ
 27 സ ഭീഷ്മം പഞ്ചവിംശത്യാ കൃപം ച നവഭിഃ ശരൈഃ
 ദ്രോണം ഷഷ്ടയാ നരവ്യാഘ്രോ വികർണം ച ത്രിഭിഃ ശരൈഃ
 28 ആർതായനിം ത്രിഭിർ ബാണൈ രാജാനം ചാപി പഞ്ചഭിഃ
 പ്രത്യവിധ്യദ് അമേയാത്മാ കിരീടി ഭരതർഷഭ
 29 തം സാത്യകിർ വിരാടശ് ച ധൃഷ്ടദ്യുമ്നശ് ച പാർഷതഃ
 ദ്രൗപദേയാഭിമന്യുശ് ച പരിവപ്രർ ധനഞ്ജയം
 30 തതോ ദ്രോണം മഹേഷ്യാസം ഗാംഗേയസ്യ പ്രിയേ രതം
 അഭ്യവർഷത പാഞ്ചാല്യഃ സംയുക്തഃ സഹ സോമകൈഃ
 31 ഭീഷ്മസ് തു രഥിനാം ശ്രേഷ്ഠസ് തൂർണം വിവ്യാധ പാണ്ഡവം
 അശീത്യാ നിശിതൈർ ബാണൈസ് തതോ ഫക്രോശത താവകാഃ

32 തേഷാം തു നിനദം ശ്രുത്യാ പ്രഹൃഷ്ടാനാം പ്രഹൃഷ്ടവത്
 പ്രവിവേശ തതോ മധ്യം രഥസിംഹഃ പ്രതാപവാൻ
 33 തേഷാം തു രഥസിംഹാനാം മധ്യം പ്രാപ്യ ധനഞ്ജയഃ
 ചിക്രിഡ ധനഞ്ജ രാജാൽ ലക്ഷ്യം കൃത്യാ മഹാരഥാൻ
 34 തതോ ദുര്യോധനോ രാജാ ഭീഷ്മം ആഹ ജനേശ്വരഃ
 പീഡ്യമാനം സ്വകം സൈന്യം ദൃഷ്ട്യാ പാർഥേന സംയുഗേ
 35 ഏഷ പാണ്ഡുസുതസ് താത കൃഷ്ണേന സഹിതോ ബലീ
 യതതാം സർവസൈന്യാനാം മൂലം നഃ പരികൃന്തി
 ത്വയി ജീവതി ഗാംഗേയേ ദ്രോണേ ച രഥിനാം വരേ
 36 ത്വത്കൃതേ ഹ്യ ഏഷ കർണോ ിപി നൃസ്സശസ്ത്രോ മഹാരഥഃ
 ന യുധൃതി രണേ പാർഥം ഹിതകാമഃ സദാ മമ
 37 സ തഥാ കരു ഗാംഗേയ യഥാ ഹന്യേത ഫൽഗുനഃ
 ഏവം ഉക്തസ് തതോ രാജൻ പിതാ ദേവവ്രതസ് തവ
 ധിക് ക്ഷത്രധർമ്മം ഇത്യ് ഉക്ത്യാ യൗഃ പാർഥരഥം പ്രതി
 38 ഉഭൗ ശ്വേതഹയൗ രാജൻ സംസക്തൗ ദൃശ്യപാർഥിവാഃ
 സിംഹനാദാൻ ദൃശം ചക്രൂഃ ശംഖശബ്ദാംശ് ച ഭാരത
 39 ദ്രൗണിർ ദുര്യോധനശ് ചൈവ വികർണശ് ച തവാത്മജഃ
 പരിവാര്യ രണേ ഭീഷ്മം സ്ഥിതാ യുദ്ധായ മാരിഷ
 40 തഥൈവ പാണ്ഡവഃ സർവേ പരിവാര്യ ധനഞ്ജയം
 സ്ഥിതാ യുദ്ധായ മഹതേ തതോ യുദ്ധം അവർത്ത
 41 ഗാംഗേയസ് തു രണേ പാർഥം ആനർഹൻ നവഭിഃ ശരൈഃ
 തം അർജുനഃ പ്രത്യവിധൃദ് ദശഭിർ മർമ വേധിഭിഃ
 42 തതഃ ശരസഹസ്രേണ സുപ്രയുക്തേന പാണ്ഡവഃ
 അർജുനഃ സമരശ്ലാഘീ ഭീഷ്മസ്യാവാരയദ് ദിശഃ
 43 ശരജാലം തതസ് തത് തു ശരജാലേന കൗരവ
 വാരയാം ആസ പാർഥസ്യ ഭീഷ്മഃ ശാന്തനവസ് തഥാ
 44 ഉഭൗ പരമസംഹൃഷ്ടാവ് ഉഭൗ യുദ്ധാഭിനന്ദിനു
 നിർവിശേഷം അയുധ്യേതാം കൃതപ്രതികൃതൈഷിണൗ
 45 ഭീഷ്മ ചാപവിമുക്താനി ശരജാലാനി സന്ധശഃ
 ശീര്യമാണാന്യ് അദൃശ്യന്ത ഭിന്നാന്യ് അർജുന സായകൈഃ
 46 തഥൈവാർജുന മുക്താനി ശരജാലാനി ഭാഗശഃ
 ഗാംഗേയ ശരണനാനി നൃപതന്ത മഹീതലേ
 47 അർജുനഃ പഞ്ചവിംശത്യാ ഭീഷ്മം ആർച്ഛച് ഛരിതൈഃ ശരൈഃ

ഭീഷ്മോ ഫപി സമരേ പാർഥം വിവ്യായ ത്രിംശതാ ശരൈഃ
48 അന്യോന്യസ്യ ഹയാൻ വിദ്ധ്യാ ധ്വജൗ ച സുമഹാബലൗ
രഥേഷാം രഥചക്രേ ച ചിക്രീഡതൂർ അരിന്ദമൗ
49 തതഃ ക്രുദ്ധോ മഹാരാജ ഭീഷ്മഃ പ്രഹരതാം വരഃ
വാസുദേവം ത്രിഭിർ ബാണൈർ ആജുലാന സ്തനാന്തരേ
50 ഭീഷ്മചാപച്യുതൈർ ബാണൈർ നിർവിധോ മധുസൂദനഃ
വിരരാജ രണേ രാജൻ സ പുഷ്പ ഇവ കിംശ്രുകഃ
51 തതോ ഫർജ്ജനോ ഭൃശം ക്രുദ്ധോ നിർവിധം പ്രേക്ഷ്യ മാധവം
ശാംഗേയ സാരഥിം സംഖ്യേ നിർബിഭേദേ ത്രിഭിഃ ശരൈഃ
52 യതമാനൗ തു തൗ വിരാവ് അന്യോന്യസ്യ വധം പ്രതി
നാശക്ലതാം തദാന്യോന്യം അഭിസന്ധാതും ആഹവേ
53 മണ്ഡലാനി വിചിത്രാണി ഗതപ്രത്യോഗതാനി ച
അദർശയേതാം ബഹുധാ സൂത സാമർഥ്യ ലാലവാത്
54 അന്തരം ച പ്രഹാരേഷു തർകയന്തൗ മഹാരഥൗ
രാജന് അന്തരമാർഗസ്ഥൗ സ്ഥിതാവ് ആസ്ത്യാം മുഹൂർ മുഹൂഃ
55 ഉഭൗ സിംഹരവോന്മിശ്രം ശംഖശബ്ദം പ്രചക്രതഃ
തഥൈവ ചാപനിർഘോഷം ചക്രതസ് തൗ മഹാരഥൗ
56 തയോഃ ശംഖപ്രണാദേന രഥനേമി സ്വനേന ച
ദാരിതാ സഹസാ ഭൂമിശ് ചകമ്പ ച നനാദ ച
57 ന തയോർ അന്തരം കശ് ചിദ് ദദൃശേ ഭരതർഷഭ
ബലിനൗ സമരേ ശൂരാവ് അന്യോന്യസദൃശാവ് ഉഭൗ
58 ചിഹ്നമാത്രേണ ഭീഷ്മം തു പ്രജ്ജ്ഞുസ് തത്ര കൗരവാഃ
തഥാ പാണ്ഡുസുതാഃ പാർഥം ചിഹ്നമാത്രേണ ജ്ജ്ഞിരേ
59 തയോർ നൃവരയോ രാജൻ ദൃശ്യതാദൃക് പരാക്രമം
വിസ്മയം സർവഭൂതാനി ജഗ്മൂർ ഭാരത സംയുഗേ
60 ന തയോർ വിവരം കശ് ചിദ് രണേ പശ്യതി ഭാരത
ധർമേ സ്ഥിതസ്യ ഹി യഥാ ന കശ് ചിദ് വൃജിനം ക്വ ചിത്
61 ഉഭൗ ഹി ശരജാലേന താവ് അദൃശ്യൗ ബഭൂവതഃ
പ്രകാശൗ ച പുനസ് തൂർണം ബഭൂവതൂർ ഉഭൗ രണേ
62 തത്ര ദേവാഃ സ ഗന്ധർവാശ് ചാരണാശ് ച സഹർഷിഭിഃ
അന്യോന്യം പ്രത്യഭാഷന്ത തയോർ ദൃഷ്ട്യാ പരാക്രമം
63 ന ശക്യൗ യുധി സംരബ്ധൗ ജേതും ഏതൗ മഹാരഥൗ
സ ദേവാസുരഗന്ധർവൈർ ലോകൈർ അപി കഥം ചന

64 ആശ്ചര്യഭൂതം ലോകേഷു യുദ്ധം ഏതൻ മഹാദ്ഭൂതം
 നൈതാദൃശാനി യുദ്ധാനി ഭവിഷ്യന്തി കഥം ചന
 65 നാപി ശക്ത്യാ രണേ ജേതും ഭീഷ്മഃ പാർഥേന ധീമതാ
 സധനുശ് ച രഥസ്ഥശ് ച പ്രവപൻ സായകാൻ രണേ
 66 തഥൈവ പാണ്ഡവം യുദ്ധേ ദേവൈർ അപി ദുരാസദം
 ന വിജേതും രണേ ഭീഷ്മ ഉത്സഹേത ധനുർധരം
 67 ഇതി സു വാചഃ ശ്രുയന്തേ പ്രോചുരന്ത്യസ് തതസ് തതഃ
 ഗാംഗേയാർജുനയോഃ സംഖ്യേ സ്തവയുക്താ വിശാം പതേ
 68 ത്വദീയാസ് തു തതോ യോധാഃ പാണ്ഡവേയാശ് ച ഭാരത
 അന്യോന്യം സമരേ ജഹ്ലുസ് തയോസ് തത്ര പരാക്രമേ
 69 ശിതധാരൈസ് തഥാ ഖഡ്ഗൈർ വിമലൈശ് ച പരശ്വലൈഃ
 ശരൈർ അന്യൈശ് ച ബഹുഭിഃ ശസ്ത്രൈർ നാനാവിധൈർ യധി
 ഉഭയോഃ സേനയോർ വീരാ നൃകൃന്തന്ത പരസ്പരം
 70 വർത്തമാനേ തഥാ ഘോരേ തസ്മിൻ യുദ്ധേ സുദാരുണേ
 ദ്രോണ പാണ്ഡുലയോ രാജൻ മഹാൻ ആസീത് സമാഗമഃ

അധ്യായം 49

1 [ധൃ]

കഥം ദ്രോണോ മഹേഷ്യാസഃ പാണ്ഡാല്യുഗ് ചാപി പാർഷതഃ

രണേ സമീയതുർ യത്തൗ തൻ മമാചക്ഷ്യ സഞ്ജയ

2 ദിഷ്ടും ഏവ പരം മന്യേ പൗരുഷാദ് അപി സഞ്ജയ

യത്ര ശാന്തനവോ ഭീഷ്മോ നാതരദ് യുധി പാണ്ഡവം

3 ഭീഷ്മോ ഹി സമരേ ക്രുദ്ധോ ഹന്യാൽ ലോകാംഗ് ചരാചരൻ

സ കഥം പാണ്ഡവം യുദ്ധേ നാതരത് സഞ്ജയൗജസാ

4 [സ്]

ശൃണു രാജൻ സ്ഥിരോ ഭൂത്വാ യുദ്ധം ഏതത് സുദാരുണം

ന ശക്യഃ പാണ്ഡവോ ജേതും ദേവൈർ അപി സ വാസവൈഃ

5 ദ്രോണസ് തു നിശിന്തൈർ ബാണൈർ ധൃഷ്ടദൃക്നം അയോധയത്

സാരഥിം ചാസ്യ ഭല്ലേന രഥനീഡാദ് അപാതയത്

6 തസ്യഥ ചതുരോ വാഹാംഗ് ചതുർഭിഃ സായകോത്തമൈഃ

പീഡയാം ആസ സക്രദ്ധോ ധൃഷ്ടദൃക്സ്യ മാരിഷ

7 ധൃഷ്ടദൃക്സ്യ തതോ ദ്രോണം നവത്യാ നിശിന്തൈഃ ശരൈഃ

വിവ്യായ പ്രഹസൻ വീരസ് തിഷ്ട തിഷ്ണേതി ചാബ്രവീത്

8 തതഃ പുനർ അമേയാത്മാ ഭാരദ്വാജഃ പ്രതാപവാൻ

ശരൈഃ പ്രച്ഛാദയാം ആസ ധൃഷ്ടദൃക്നം അമർഷണം

9 ആദദേ ച ശരം ഘോരം പാർഷതസ്യ വധം പ്രതി

ശക്രാശനിസമസ്തർശം മൃത്യുദണ്ഡം ഇവാപരം

10 ഹാഹാകാരോ മഹാൻ ആസീത് സർവസൈന്യസ്യ ഭാരത

തം ഇഷ്ടം സന്ധിതം ദൃഷ്ട്വാ ഭാരദ്വാജേന സംയുഗേ

11 തത്രാദ്ഭൂതം അപശ്യാമ ധൃഷ്ടദൃക്സ്യ പൗരുഷം

യദ് ഏകഃ സമരേ വീരസ് തസ്ഥൗ ഗിരിർ ഇവാചലഃ

12 തം ച ദീപ്തം ശരം ഘോരം ആയാന്തം മൃത്യും ആത്മനഃ

ചിച്ഛേദ ശരവൃഷ്ടിം ച ഭാരദ്വാജേ മുമോച ഹ

13 തത ഉച്ഛക്രൂഃ സർവേ പാണ്ഡാലാഃ പാണ്ഡവൈഃ സഹ

ധൃഷ്ടദൃക്നേന തത് കർമകൃതം ദൃഷ്ട്വാ സുദുഷ്കരം

14 തതഃ ശക്തിം മഹാവേഗാം സ്വർണവൈവധൂര്യ ഭൂഷിതാം

ദ്രോണസ്യ നിയനാകാങ്ഷി ചിക്ഷേപ സ പരാക്രമീ

15 താം ആപതന്തിം സഹസാ ശക്തിം കനകഭൂഷണാം

ത്രീധാ ചിക്ഷേപ സമരേ ഭാരദ്വാജോ ഹസന് ഇവ

16 ശക്തിം വിനീഹതാം ദൃഷ്ട്യാ യുഷ്ടദൃശ്ശുഃ പ്രതാപവാൻ
 വവർഷ ശരവർഷാണി ദ്രോണം പ്രതി ജനേശ്വര
 17 ശരവർഷം തതസ് തം തു സംനിവാര്യ മഹായശാഃ
 ദ്രോണോ ദ്രുപദപുത്രസ്യ മധ്യേ ചിച്ഛേദ കാർമുകം
 18 സ ചിന്നധന്യാ സമരേ ഗദാം ഗുർവീം മഹായശാഃ
 ദ്രോണായ പ്രേഷയാം ആസ ഗിരിസാരമയീം ബലീ
 19 സാ ഗദാ വേഗവൻ മുക്താ പ്രായാദ് ദ്രോണ ജീഘാംസയാ
 തത്രാദ്ഭൃതം അപശ്യാമ ഭാരദ്വാജസ്യ വിക്രമം
 20 ലാഘവാദ് വ്യംസയാം ആസ ഗദാം ഹേമവിഭ്രഷിതാം
 വ്യംസയിത്യാ ഗദാം താം ച പ്രേഷയാം ആസ പാർഷതേ
 21 ഭല്ലാൻ സുനിശിതാൻ പീതാൻ സ്വർണപുംബാഞ് ശിലാശിതാൻ
 തേ തസ്യ കവചം ഭിത്താ പപുഃ ശോണിതം ആഹവേ
 22 അമാന്യദ് ധനൻ ആദായ യുഷ്ടദൃശ്ശേ മഹാമനാഃ
 ദ്രോണം യുധി പരാക്രമ്യ ശരൈർ വിവ്യാധ പഞ്ചഭിഃ
 23 ങ്ധിരാക്തൗ തതസ് തൗ തു ശുശ്രുഭാതേ നരർഷഭൗ
 വസന്ത സമയേ രാജൻ പുഷ്പിതാവ് ഇവ കംശുകൗ
 24 അമർഷിതസ് തതോ രാജൻ പരാക്രമ്യ ചമുഖേ
 ദ്രോണോ ദ്രുപദപുത്രസ്യ പുനശ് ചിച്ഛേദ കാർമുകം
 25 അമൈനം ചിന്നധന്യാനം ശരൈഃ സംനതപർവഭിഃ
 അവാകിരദ് അമേയാത്മാ വൃഷ്ട്യാ മോഘ ഇവാചലം
 26 സാരഥിം ചാസ്യ ഭല്ലേന രഥനീഡാദ് അപായേത്
 അമാസ്യ ചതുരോ വാഹാംശ് ചതുർഭിർ നിശിന്തൈഃ ശരൈഃ
 27 പായായാം ആസ സമരേ സിംഹനാദം നനാദ ച
 തതോ പരേണ ഭല്ലേന ഹസ്താച് ചാപം അമാച്ഛിനത്
 28 സ ചിന്നധന്യാ വിരഥോ ഹതാശ്യാ ഹതസാരഥിഃ
 ഗദാപാണിർ അവാരോഹത് ഖ്യാപയൻ പൗരൂഷം മഹത്
 29 താം അസ്യ വിശിഖൈസ് തൂർണം പായായാം ആസ ഭാരത
 രഥാദ് അനവരൂഢസ്യ തദ് അദ്ഭൃതം ഇവാഭവത്
 30 തതഃ സ വിപുലം ചർമ ശതചക്രം ച ഭാനമത്
 ഖഡ്ഗം ച വിപുലം ദിവ്യം പ്രഗൃഹ്യ സുഭജോ ബലീ
 31 അഭിദ്രുവാവ വേഗേന ദ്രോണസ്യ വധകാങ്ഷയാ
 ആമിഷാർഥീ യഥാ സിംഹോ വനേ മത്തം ഇവ ദ്വിപം
 32 തത്രാദ്ഭൃതം അപശ്യാമ ഭാരദ്വാജസ്യ പൗരൂഷം

ലാഘവം ചാസ്ത്രയോഗം ച ബലം ബാഹോൾ ച ഭാരത
 33 യദ് ഏനം ശരവർഷേണ വാരയാം ആസ പാർഷതം
 ന ശശാക തതോ ഗതും ബലവാൻ അപി സംയുഗേ
 34 തത്ര സ്ഥിതം അപശ്യാമ ധൃഷ്ടദ്യുധ്വം മഹാരഥം
 വാരയാണം ശരൗഘാംഗ് ച ചർമണാ കൃതഹസ്തവത്
 35 തതോ ഭീമോ മഹാബാഹുഃ സഹസാഭ്യപതദ് ബലീ
 സാഹായ്യാകാരി സമരേ പാർഷതസ്യ മഹാത്മനഃ
 36 സ ദ്രോണം നിശിതൈർ ബാണൈ രാജൻ വിവ്യാധ സപ്തഭിഃ
 പാർഷതം ച തദാ തുർണം അന്യം ആരോപയദ് രഥം
 37 തതോ ദുര്യോധനോ രാജാ കലിംഗം സമചോദയത്
 സൈന്യേന മഹതാ യുക്തം ഭാരദ്വാജസ്യ രക്ഷണേ
 38 തതഃ സാ മഹതീ സേനാ കലിംഗാനാം ജനേശ്വര
 ഭീമം അഭ്യുദ്യയൗ തുർണം തവ പുത്രസ്യ ശാസനാത്
 39 പാഞ്ചാല്യം അഭിസന്ത്യജ്യ ദ്രോണോ ിപി രഥിനാം വരഃ
 വിരാടദ്രുപദൗ വൃദ്ധൗ യോധയാം ആസ സംഗതൗ
 ധൃഷ്ടദ്യുധ്വോ ിപി സമരേ ധർമരാജം സമഭ്യയാത്
 40 തതഃ പ്രവവൃതേ യുദ്ധം തുമുലം ലോമഹർഷണം
 കലിംഗാനാം ച സമരേ ഭീമസ്യ ച മഹാത്മനഃ
 ജഗതഃ പ്രക്ഷയ കരം ഘോരരൂപം ഭയാനകം

അധ്യായം 50

1 [ധൃ]

തഥാ പ്രതിസമാദിഷ്ടഃ കലിംഗോ വാഹിനീപതിഃ
കഥം അദ്ഭുതകർമാണം ഭീമസേനം മഹാബലം
2 ചരന്തം ഗദയാ വിരം ദണ്ഡപാണിം ഇവാന്തകം
യോധയാം ആസ സമരേ കലിംഗഃ സഹ സേനയാ

3 [സ്]

പുത്രേണ തവ രാജേന്ദ്ര സ തഥോക്തോ മഹാബലഃ
മഹത്യാ സേനയാ ഗുപ്തഃ പ്രായാദ് ഭീമ രഥം പ്രതി
4 താം ആപതന്തിം സഹസാ കലിംഗാനാം മഹാചമുഃ
രഥനാഗാശ്വകലിലാം പ്രഗൃഹീതമഹായുധാം
5 ഭീമസേനഃ കലിംഗാനാം ആർചരദ് ഭാരത വാഹിനീം
കേതുമന്തം ച നൈഷാദിം ആയാന്തം സഹ ചേദിഭിഃ
6 തതഃ ശൂതായുഃ സങ്ക്രമോ രാജ്ഞാ കേതുമതാ സഹ
ആസസാദ രണേ ഭീമം വ്യൂഢാനീകേഷു ചേദിഷു
7 രമെൻ അനേകസാഹസൈഃ കലിംഗാനാം ജനാധിപഃ
അയുതേന ഗജാനാം ച നിഷാദൈഃ സഹ കേതുമാൻ
ഭീമസേനം രണേ രാജൻ സമന്താത് പര്യവാരയത്
8 ചേദിമത്യ കരൂഷാശ് ച ഭീമസേനപുരോഗമാഃ
അഭ്യവർത്ത സഹസാ നിഷാദാൻ സഹ രാജഭിഃ
9 തതഃ പ്രവവൃതേ യുദ്ധം ഘോരരൂപം ഭയാനകം
പ്രജാനൻ ന ച യോധാൻ സ്വാൻ പരസ്പരജീഘാംസയാ
10 ഘോരം ആസീത് തതോ യുദ്ധം ഭീമസ്യ സഹസാ പരൈഃ
യഥേന്ദ്രസ്യ മഹാരാജ മഹത്യാ ദൈത്യ സേനയാ
11 തസ്യ സൈന്യസ്യ സംഗ്രാമേ യുധ്യമാനസ്യ ഭാരത
ബഭ്രുവ സുമഹാത് ശബ്ദഃ സാഗരസ്യേവ ശർജതഃ
12 അന്യോന്യസ്യ തദാ യോധാ നിക്രന്തന്തോ വിശാം പതേ
മഹീം ചക്രശ് ചിതാം സർവാം ശശശോണിതസംനിഭാം
13 യോധാംശ് ച സ്വാ പരാൻ വാപി നാഭ്യജാനജ് ജീഘാംസയാ
സ്വാൻ അപ്യ് ആദദതേ സ്വാശ് ച ശൂരാഃ സമരദുർജയഃ
14 വിമർദഃ സുമഹാൻ ആസീദ് അൽപാനാം ബഹുഭിഃ സഹ
കലിംഗൈഃ സഹ ചേദിനാം നിഷാദൈശ് ച വിശാം പതേ
15 കൃത്യാ പുരുഷകാരം തു യഥാശക്തി മഹാബലഃ

ഭീമസേനം പരിത്യജ്യ സംന്യവർത്തത ചേദയഃ

16 സർവൈഃ കലിംഗൈർ ആസന്നഃ സംനിവൃത്തേഷു ചേദിഷ്യ
സ്വബാഹുബലം ആസ്ഥായ ന ന്യവർത്തത പാണ്ഡവഃ

17 ന ചചാല രഥോപസ്ഥാദ് ഭീമസേനോ മഹാബലഃ
ശിതൈർ അവാകിരൻ ബാണൈഃ കലിംഗാനാം വരൂഥിനീം

18 കലിംഗസ് തു മഹേഷ്യാസഃ പുത്രശ് ചാസ്യ മഹാരഥഃ
ശക്രദേവ ഇതി ഖ്യാതോ ജുഹ്വതഃ പാണ്ഡവം ശരൈഃ

19 തതോ ഭീമോ മഹാബാഹുർ വിധുന്വൻ ഭചിരം ധനുഃ
യോധയാം ആസ കാലിംഗാൻ സ്വബാഹുബലം ആശ്രിതഃ

20 ശക്രദേവസ് തു സമരേ വിസൃജൻ സായകാൻ ബഹുൻ
അശ്വാഞ് ജ്യാന സമരേ ഭീമസേനസ്യ സായകൈഃ

വവർഷ ശരവർഷാണി തപാന്തേ ജലദോ യഥാ

21 ഹതാശ്വേ തു രഥേ തിഷ്ഠൻ ഭീമസേനോ മഹാബലഃ
ശക്രദേവായ ചിക്ഷേപ സർവവശൈക്യായസീം ഗദാം

22 സ തയാ നിഹതോ രാജൻ കലിംഗസ്യ സുതോ രഥാത്
സ ധ്വജഃ സഹ സുതേന ജഗാമ ധരണീതലം

23 ഹതം ആത്മസുതം ദൃഷ്ട്വാ കലിംഗാനാം ജനാധിപഃ
രഥൈർ അനേകസാഹസ്രൈർ ഭിമസ്യാവാരയദ് ദിശഃ

24 തതോ ഭീമോ മഹാബാഹുർ ഗുർവീം ത്യക്ത്വാ മഹാഗദാം
ഉദ്ബബർഹാഥ നിസ്തൃംശം ചികീർഷുഃ കർമ്മ ദാരണാം

25 ചർമ്മ ചാപ്രതിമം രാജന് ആർഷഭം പുരുഷർഷഭ
നക്ഷത്രൈർ അർധചന്ദ്രൈശ് ച ശാതകുന്ദമയൈശ് ചിതം

26 കലിംഗസ് തു തതഃ ക്രുദ്ധോ ധനുർജ്യോ അവമൃജ്യ ഹ
പ്രഗൃഹ്യ ച ശരം ഘോരം ഏകം സർപവിഷോപമം

പ്രാഹിണോദ് ഭീമസേനായ വധാകാക്ഷ്ഠീ ജനേശ്വരഃ
27 തം ആപതന്തം വേഗേന പ്രേരിതം നിശിതം ശരം

ഭീമസേനോ ദ്വിധാ രാജംശ് ചിച്ഛേദ വിപുലാസിനാ
ഉദക്രോശച് ച സംഹൃഷ്ടസ് ത്രാസയാനോ വരൂഥിനീം

28 കലിംഗസ് തു തതഃ ക്രുദ്ധോ ഭീമസേനായ സംയുഗേ
തോമരാൻ പ്രാഹിണോച് ഛിഘ്രം ചതുർദശ ശിലാശിതാൻ

29 താൻ അപ്രാപ്താൻ മഹാബാഹുഃ ഖഗതാൻ ഏവ പാണ്ഡവഃ
ചിച്ഛേദ സഹസാ രാജന് അസംദ്രാന്തോ വരാസിനാ

30 നികൃത്യ തു രണേ ഭീമസ് തോമരാൻ വൈ ചതുർദശ

ഭാനമന്തം അഭിപ്രേക്ഷ്യ പ്രാദ്രവത് പുരുഷർഷഭഃ
 31 ഭാനമാംസ് തു തതോ ഭീമം ശരവർഷേണ ഛാദയൻ
 നനാദ ബലവൻ നാദം നാദയാനോ നഭസ്മലം
 32 ന തം സ മമൃഷേ ഭീമഃ സിംഹനാദം മഹാരണേ
 തതഃ സ്വരേണ മഹതാ വിനനാദ മഹാസ്വനം
 33 തേന ശബ്ദേന വിത്രസ്താ കലിംഗാനാം വരൂഥിനീ
 ന ഭീമം സമരേ മേനേ മാനുഷം ഭരതർഷഭഃ
 34 തതോ ഭീമോ മഹാരാജ നദിത്യാ വിപുലം സ്വനം
 സാസിർ വേഗാദ് അവപ്സത്യ ദന്താഭ്യാം വാരണോത്തമം
 35 ആരുരോഹ തതോ മധ്യം നാഗരാജസ്യ മാരിഷ
 ഖഡ്ഗേന പൃഥ്വനാ മധ്യേ ഭാനമന്തം അതോ ിച്ഛിനത്
 36 സോ ിന്തരായുധിനം ഹത്യാ രാജപുത്രം അരിന്ദമഃ
 ഗുരുഭാരസഹ സ്തസ്യേ നാഗസ്യാസിം അപായത്
 37 ഛിന്നസ്തസ്യഃ സ വിനദൻ പപാത ഗജയൂഥപഃ
 ആരുഗ്ണഃ സിന്ധുവേഗേന സാനമാൻ ഇവ പർവതഃ
 38 തതസ് തസ്മാദ് അവപ്സത്യ ഗജാദ് ഭാരത ഭാരതഃ
 ഖഡ്ഗപാണിർ അദീനാത്മാ അതിഷ്ടദ് ഭൂവി ദംശിതഃ
 39 സ ചചാര ബഹുൻ മാർഗാൻ അഭീതഃ പായൻ ഗജാൻ
 അഗ്നിചക്രം ഇവാവിധം സർവതഃ പ്രത്യദൃശ്യത
 40 അശ്വവൃന്ദേഷു നാഗേഷു രഥാനീകേഷു ചാഭിഭൂഃ
 പദാതീനാം ച സംഘേഷു വിനിഘ്നഞ് ശോണിതോക്ഷിതഃ
 ശ്യേനവദ് വ്യചരദ് ഭീമോ രണേ രിപുബലോത്കടഃ
 41 ഛിന്ദാസ് തേഷാം ശരീരാണി ശിരാംസി ച മഹാജവഃ
 ഖഡ്ഗേന ശിതയാരേണ സംയുഗേ ഗയ യോധിനാം
 42 പദാതീർ ഏകഃ സക്രഃഖഃ ശത്രുണാം ഭയവർധനഃ
 മോഹയാം ആസ ച തദാ കാലാന്ത ക യമോപമഃ
 43 മൂഢാശ് ച തേ തം ഏവാജൗ വിനദന്തഃ സമാദ്രവൻ
 സാസിം ഉത്തമവേഗേന വിചരന്തം മഹാരണേ
 44 നിക്രത്യ രഥിനാം ആജൗ രഥേശാശ് ച യുഗാനി ച
 ജാലാന രഥിനശ് ചാപി ബലവാൻ അരിമർദനഃ
 45 ഭീമസേനശ് ചരൻ മാർഗാൻ സുബഹുൻ പ്രത്യദൃശ്യത
 ഭ്രാന്തം ഉദ്ഭ്രാന്തം ആവിധം ആപ്സതം പ്രസൃതം സൃതം
 സമ്പാതം സമുദീര്യം ച ദർശയാം ആസ പാണ്ഡവഃ

46 കേ ചിദ് അഗ്രാസിനാ ചിനനാഃ പാണ്ഡവേന മഹാത്മനാ
വിനേദൂർ ഭിന്നമർമാണോ നിപേതുൾ ച ഗതാസവഃ
47 ചിനനദന്താ ഗ്രഹസ് താൾ ച ഭിന്നകുഭാസ് തഥാപരേ
വിയോധാഃ സ്വാന്യ് അനീകാനി ജ്വല്ലൂർ ഭാരത വാരണാഃ
നിപേതുർ ഉർവ്വ്യാം ച തഥാ വിനദന്തോ മഹാരവാൻ
48 ചിനനാൾ ച തോമരാൾ ചാപാൻ മഹാമാത്രശിരാംസി ച
പരിസ്തോമാനി ചിത്രാണി കക്ഷ്യാൾ ച കനകോജ്ജ്വലാഃ
49 ഐവേയാന്യ് അഥ ശക്തീൾ ച പതാകാഃ കണപാംസ് തഥാ
ജ്ഞിരാന്യ് അഥ യന്ത്രാണി വിചിത്രാണി ധന്വന്ഷി ച
50 അഗ്നികണ്ഡാനി ശുഭ്രാണി തോന്ത്രാംഗ് ചൈവാങ്കശൈഃ സഹ
ഘണ്ടാൾ ച വിവിധാ രാജൻ ഹേമശർഭാംസ് സുരൻ അപി
പതതഃ പതിതാംഗ് ചൈവ പശ്യാമഃ സഹ സാദിഭിഃ
51 ചിനനഗാത്രാവര കരൈർ നിഹതൈൾ ചാപി വാരണൈഃ
ആസീത് തസ്മിൻ സമാസ്തീർണാ പതിതൈർ ഭൂനഗൈർ ഇവ
52 വിമുദൈവ്യം മഹാനാഗാൻ മമർദാശ്യാൻ നരർഷഭഃ
അശ്യാരോഹവരാൾ ചാപി പാതയാം ആസ ഭാരത
തദ് ഘോരം അഭവദ് യുദ്ധം തസ്യ തേഷാം ച ഭാരത
53 ഖലിനാന്യ് അഥ യോക്ത്രാണി കശാൾ ച കനകോജ്ജ്വലാഃ
പരിസ്തോമാൾ ച പ്രാസാൾ ച ഋഷ്യയൾ ച മഹാധനാഃ
54 കവചാന്യ് അഥ ചർമാണി ചിത്രാന്യ് ആസ്തൂരണാനി ച
തത്ര തത്രാപവിധാനി വ്യദ്യത്യന്ത മഹാഹവേ
55 പ്രോഥ യന്ത്രൈർ വിചിത്രൈൾ ച ശസ്ത്രൈൾ ച വിമലൈസ് തഥാ
സചക്രേ വസ്യധാം കീർണാം ശബലൈഃ കസുമൈർ ഇവ
56 ആപ്തത്യ രമിനഃ കാംഗ് ചിത് പരാമൃത്യ മഹാബലഃ
പാതയാം ആസ ഖഡ്ഗേന സ ധ്വജാൻ അപി പാണ്ഡവഃ
57 മുഹൂർ ഉത്പതതോ ദിക്ഷ്യ ധാവതൾ ച യശസിനഃ
മാർഗാംഗ് ച ചരതൾ ചിത്രാൻ വ്യസ്മയന്ത രണേ ജനാഃ
58 നിജ്ജ്വലന പദാ കാംഗ് ചിദ് ആക്ഷിപ്യാന്യാൻ അപോഥയത്
ഖഡ്ഗേനാന്യാംഗ് ച ചിച്ഛേദ നാദേനാന്യാംഗ് ച ഭീഷന്ൻ
59 ഊരുവേഗേന ചാപ്യ് അന്യാൻ പാതയാം ആസ ഭൂതലേ
അപരേ ചൈനം ആലോക്യ ഭയാത് പഞ്ചത്വം ആഗതാഃ
60 ഏവം സാ ബഹുലാ സേനാ കലിംഗാനാം തരസിനാം
പരിവാര്യ രണേ ഭീഷ്മം ഭീമസേനം ഉപാദ്രവത്

61 തതഃ കലിംഗ സൈന്യാനാം പ്രമുഖേ ഭരതർഷഭേ
ശ്രുതായുഷം അഭിപ്രേക്ഷ്യ ഭീമസേനഃ സമഭ്യയാത്
62 തം ആയാന്തം അഭിപ്രേക്ഷ്യ കലിംഗോ നവഭിഃ ശരൈഃ
ഭീമസേനം അമേയാത്മാ പ്രത്യവിയത് സ്തനാന്തരേ
63 കലിംഗ ബാണാഭിഹതസ് തോത്തൂർദിത ഇവ ദ്വിഷഃ
ഭീമസേനഃ പ്രജജ്വാല ക്രോധേനാഗ്നിർ ഇവേന്ധനൈഃ
64 അഥാശോകഃ സമാദായ രഥം ഹേമപരിഷ്കൃതം
ഭീമം സമ്പാദയാം ആസ രഥേന രഥസാരഥിഃ
65 തം ആരഹ്യ രഥം തൂർണം കൗന്തേയഃ ശത്രുസുദനഃ
കലിംഗം അഭിദ്രുവാവ തിഷ്ട തിഷ്ടേതി ചാബ്രവീത്
66 തതഃ ശ്രുതായുർ ബലവാൻ ഭീമായ നിശിതാഞ് ശരാൻ
പ്രേഷയാം ആസ സങ്ക്രദ്ധോ ദർശയൻ പാണിലാഘവം
67 സ കാർമുകവരോത്സൃഷ്ടൈർ നവഭിർ നിശിന്തൈഃ ശരൈഃ
സമാഹതോ ദൃശം രാജൻ കലിംഗേന മഹായശാഃ
സഞ്ചക്രധേ ദൃശം ഭീമോ ദണ്ഡാഹത ഇവോരഗഃ
68 ക്രുദ്ധശ് ച ചാപം ആയമ്യ ബലവദ് ബലിനാം വരഃ
കലിംഗം അവധീത് പാർഥോ ഭീമഃ സപ്തഭിർ ആയസൈഃ
69 ക്ഷരാഭ്യോ ചക്രരക്ഷൗ ച കലിംഗസ്യ മഹാബലൗ
സത്യദേവം ച സത്യം ച പ്രാഹിണോദ് യമസാദനം
70 തതഃ പുനർ അമേയാത്മാ നാരാചൈർ നിശിന്തൈസ് ത്രിഭിഃ
കേതുമന്തം രണേ ഭീമോ ിഗമയദ് യമസാദനം
71 തതഃ കലിംഗാഃ സങ്ക്രദ്ധാ ഭീമസേനം അമർഷണം
അനീകൈർ ബഹുസാഹസൈഃ ക്ഷത്രീയാഃ സമവാരയൻ
72 തതഃ ശക്തിഗദാ ഖഡ്ഗതോമരർഷ്ടി പരശ്യധൈഃ
കലിംഗാശ് ച തതോ രാജൻ ഭീമസേനം അവാകിരൻ
73 സംനിവാര്യ സ താം ഘോരാം ശരവൃഷ്ടിം സമൃത്ഥിതാം
ഗദാം ആദായ തരസാ പരിപ്ലൂത്യ മഹാബലഃ
ഭീമഃ സപ്തശതാൻ വീരാൻ അനയദ് യമസാദനം
74 പുനശ് ചൈവ ദ്വിസാഹസ്രാൻ കലിംഗാൻ അരിമർദനഃ
പ്രാഹിണോൻ മൃത്യുലോകായ തദ് അദ്ഭുതം ഇവാഭവത്
75 ഏവം സ താന്യ് അനീകാനി കലിംഗാനാം പുനഃ പുനഃ
ബിഭേദേ സമരേ വീരഃ പ്രേക്ഷ്യ ഭീഷ്മം മഹാവ്രതം
76 ഹതാരോഹാശ് ച മാതംഗാഃ പാണ്ഡവേന മഹാത്മനാ

വിപ്രജഗുർ അനീകേഷു മോഘാ വാതഹതാ ഇവ
 മൂദന്തഃ സ്വാന്യ് അനീകാനി വിനദന്തഃ ശരാതൂരാഃ
 77 തതോ ഭീമോ മഹാബാഹുഃ ശംഖം പ്രായ്യാപയദ് ബലി
 സർവകാലിംഗസൈന്യാനാം മനാംസി സമകമ്പയത്
 78 മോഹശ് ചാപി കലിംഗാനാം ആവിവേശ പരന്തപ
 പ്രാകമ്പന്ത ച സൈന്യാനി വാഹനാനി ച സർവശഃ
 79 ഭീമേന സമരേ രാജൻ ഗജേന്ദ്രേണേവ സർവതഃ
 മാർഗാൻ ബഹുൻ വിചരതാ ധാവതാ ച തതസ് തതഃ
 മുഹൂർ ഉത്പതതാ ചൈവ സംമോഹഃ സമജായത
 80 ഭീമസേന ഭയത്രസ്തം സൈന്യം ച സമകമ്പത
 ക്ഷോഭ്യമാണം അസംബാധം പ്രാഹേണേവ മഹത് സരഃ
 81 ത്രാസിതേഷു ച വിരേഷു ഭീമേനാദ്ഭൂത കർമ്മണാ
 പുനരാവർതമാനേഷു വിദ്രവത്സു ച സംഘശഃ
 82 സർവകാലിംഗയോധേഷു പാണ്യനാം ധ്വജിനീപതിഃ
 അബ്രവിത് സ്വാന്യ് അനീകാനി യുധ്യധം ഇതി പാർഷതഃ
 83 സേനാപതിവചഃ ശ്രുത്യാ ശിഖണ്ഡിപ്രമുഖാ ഗണാഃ
 ഭീമം ഏവാഭ്യവർത്തന്ത രമാനീകൈഃ പ്രഹാരിഭിഃ
 84 ധർമ്മരാജശ് ച താൻ സർവാൻ ഉപജഗ്രാഹ പാണ്ഡവഃ
 മഹതാ മോഘവർണേന നാഗാനീകേന പൃഷ്കതഃ
 85 ഏവം സഞ്ചോദ്യ സർവാണി സ്വാന്യ് അനീകാനി പാർഷതഃ
 ഭീമസേനസ്യ ജഗ്രാഹ പാർഷ്ണിം സത്പൃഷ്ഠഷോചിതാം
 86 ന ഹി പാണ്ഡാലരാജസ്യ ലോകേ കശ് ചന വിദ്യതേ
 ഭീമ സാത്യകയോർ അന്യഃ പ്രാണേഭ്യഃ പ്രിയകൃത്തമഃ
 87 സോ ഽപശ്യത് തം കലിംഗേഷു ചരന്തം അരിസുദനം
 ഭീമസേനം മഹാബാഹുഃ പാർഷതഃ പരവീരഹാ
 88 നനർദ ബഹുധാ രാജൻ ഹൃഷ്ടശ് ചാസീത് പരന്തപഃ
 ശംഖം ദധൂത ച സമരേ സിംഹനാദം നനാദ ച
 89 സ ച പാരാവതാശ്വസ്യ രഥേ ഹേമപരിഷ്കൃതേ
 കോവിദാരധ്വജം ദൃഷ്ട്വാ ഭീമസേനഃ സമാശ്വസത്
 90 ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസ് തു തം ദൃഷ്ട്വാ കലിംഗൈഃ സമഭിദ്രുതം
 ഭീമസേനം അമേയാത്മാ ത്രാണായാജൗ സമഭ്യയാത്
 91 തൗ ദൂരാത് സാത്യകിർ ദൃഷ്ട്വാ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നവൃകോദരൗ
 കലിംഗാൻ സമരേ വീരൗ യോധയന്തൗ മനസിനൗ

92 സ തത്ര ഗത്യാ ശൈനേയോ ജവേന ജയതാം വരഃ
 പാർഥ പാർഷ്വതയോഃ പാർഷ്ണിം ജഗ്രാഹ പുരുഷർഷഭഃ
 93 സ കൃത്യാ കദനം തത്ര പ്രഗൃഹീതശരാസനഃ
 ആസ്ഥിതോ രൗദ്രം ആത്മാനം ജഘ്യാന സമരേ പരാൻ
 94 കലിംഗ പ്രഭവാം ചൈവ മാംസശോണിതകർദമാം
 ത്വധിരസ്യനിനീം തത്ര ഭീമഃ പ്രാവർത്തയൻ നദീം
 95 അന്തരേണ കലിംഗാനാം പാണ്ഡവാനാം ച വാഹിനീം
 സന്തതാര സുദുസ്താരാം ഭീമസേനോ മഹാബലഃ
 96 ഭീമസേനം തഥാ ദൃഷ്ട്വാ പ്രാക്രോശംസ് താവകാ നൃപ
 കാലോ ിയം ഭീമരൂപേണ കലിംഗൈഃ സഹ യുധ്യതേ
 97 തതഃ ശാന്തനവോ ഭീഷ്മഃ ശ്രുത്വാ തം നിനദം രണേ
 അഭ്യയാത് ത്വരിതോ ഭീമം വ്യൂഢാനീകഃ സമന്തതഃ
 98 തം സാത്യകിർ ഭീമസേനോ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസ് ച പാർഷ്വതഃ
 അഭ്യവ്രന്ത ഭീഷ്മസ്യ രഥം ഹേമപരിഷ്കൃതം
 99 പരിവാര്യ ച തേ സർവേ ഗാംഗേയം രദസം രണേ
 ത്രിഭിസ് ത്രിഭിഃ ശരൈർ ഘോരൈർ ഭീഷ്മം ആനർഘ്നൂർ അഞ്ജസാ
 100 പ്രത്യവിയ്യത താൻ സർവാൻ പിതാ ദേവവ്രതസ് തവ
 യതമാനാൻ മഹേഷ്യാസാംസ് ത്രിഭിസ് ത്രിഭിർ അജീഹമഗൈഃ
 101 തതഃ ശരസഹസ്രേണ സംനിവാര്യ മഹാരഥാൻ
 ഹയാൻ കാഞ്ചനസംനാഹാൻ ഭീമസ്യ നൃഹനച് ഛരൈഃ
 102 ഹതാശ്വേ തു രഥേ തിഷ്ണൻ ഭീമസേനഃ പ്രതാപവാൻ
 ശക്തിം ചിക്ഷേപ തരസാ ഗാംഗേയസ്യ രഥം പ്രതി
 103 അപ്രാപ്താം ഏവ താം ശക്തിം പിതാ ദേവവ്രതസ് തവ
 ത്രിയാ ചിച്ഛേദ സമരേ സാ പൃഥിവ്യാം അശീര്യത
 104 തതഃ ശൈക്യായസീം ഗുർവീം പ്രഗൃഹ്യ ബലവദ് ഗദാം
 ഭീമസേനോ രഥാ തൂർണം പുപ്ലവേ മനജർഷഭേ
 105 സാത്യകോ ിപി തതസ് തൂർണം ഭീമസ്യ പ്രിയകാമ്യയാ
 സാരഥിം കുരുവൃദ്ധസ്യ പാതയാം ആസ സായകൈഃ
 106 ഭീഷ്മസ് തു നിഹതേ തസ്തിൻ സാരഥൗ രഥിനാം വരഃ
 വാതായമാനൈസ് തൈർ അശൈർ അപനീതോ രണാജിരാത്
 107 ഭീമസേനസ് തതോ രാജന് അപനീതേ മഹാവ്രതേ
 പ്രജജ്വാല യഥാ വഹിർ ദഹൻ കക്ഷം ഇവൈധിതഃ
 108 സ ഹത്യാ സർവകാലിംഗാൻ സേനാ മധ്യേ വൃതിഷ്യത

നൈനം അഭ്യുത്സഹൻ കേ ചിത് താവകാ ഭരതർഷഭ
 109 യുഷ്ടദൃസ്തം തം ആരോപ്യ സ്വരഥേ രഥിനാം വരഃ
 പശ്യതാം സർവസൈന്യാനാം അപോവാഹ യശസിനം
 110 സന്യജ്യമാനഃ പാഞ്ചാലൈർ മത്സ്യശ് ച ഭരതർഷഭ
 യുഷ്ടദൃസ്തം പരിഷ്വജ്യ സമേയാദ് അഥ സാത്യകിം
 111 അമാബ്രവീദ് ഭീമസേനം സാത്യകിഃ സത്യവിക്രമഃ
 പ്രഹർഷയൻ യദുവ്യാഘ്രോ യുഷ്ടദൃസ്ത്യ പശ്യതഃ
 112 ദിഷ്ട്യാ കലിംഗ രാജശ് ച രാജപുത്രശ് ച കേതുമാൻ
 ശക്രദേവശ് ച കാലിംഗഃ കലിംഗാശ് ച മൃധേ ഹതഃ
 113 സ്വബാഹുബലവീര്യേണ നാഗാശ്വരഥസങ്കലഃ
 മഹാവൃഹഃ കലിംഗാനാം ഏകേന മൃദിതസ് ത്വയാ
 114 ഏവം ഉക്ത്വാ ശിനേർ നപ്താ ദീർഘബാഹുർ അരിന്ദമഃ
 രഥാദ് രഥം അഭിദ്രുത്യ പര്യഷ്വജത പാണ്ഡവം
 115 തതഃ സ്വരഥം ആരൂഢ്യ പുനർ ഏവ മഹാരഥഃ
 താവകാൻ അവധിത് ക്രുദ്ധോ ഭീമസ്യ ബലം ആദധത്

പ്രസാധകർ

നാളിളകിം

